

ЗА БУКВНИТЕ

КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК

О ПИСМЕНЕХЪ

ИЗДАВА УНИВЕРСИТЕТЪТ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ • ГОДИНА XXXVIII • БРОЙ 47/МАЙ 2016 г.

Св. Климент Охридски

Похвално слово за Св. Кирил (IX в.)

Христолюбци! Ето възсия днес за нас светозарната памет на преблагения наш отец Кирил, новия апостол и учител на всички земи <...>

Аз облажавам твоите устни, о преблагени отче Кириле: чрез тях на моите устни духовна сладост се източи.

Облажавам многогласния твой език, чрез който зарята на трибезначалното божество, като възсия за моя народ, прогони греховния мрак.

Облажавам и многопресветлото твое лице, озарено от Светия Дух, чрез което богоразумната светлина възсия за моето лице и биде изкоренена многобожната измама.

Облажавам твоите светозарни очи, които излекуваха нашата неразумна слепота, и така изгря богоразумната светлина.

Облажавам златозарните твои очи, чрез които неразумната слепота биде премахната от моите очи и светлината на богоразумението възсия.

Облажавам ангелозрачните твои зеници, озарени от божествени слова, които, като прогониха сърдечната ни слепота, с боговдъхновени слова ме просветиха.

Облажавам пречестните твои ръце, чрез които слезе на моя народ богоразумен дъжд, който напои с боготочната си роса изгорелите от греховна сухота наши сърца.

Облажавам богодвижните твои пръсти, чрез които се написа за моя народ свободата от греховното иго.

Облажавам светозарната твоя утроба, от която изтече за моя народ жизнена вода, слизаща свише с твоите молитви.

Облажавам златозарните твои нозе, чрез които обходи като слънце цялата Вселена, проповядвайки боговдъхновено учение.

Облажавам златозарните твои стъпки, чрез които насочи в правия път заблудените наши стъпки.

Облажавам пресветата твоя душа, чрез която изцели греховните струпеи на моята душа и с духовни слова всади разум в нашите сърца.

Облажавам твоите богодвижни пръсти, чрез които се написа скритата от мнозина Божия премъдрост, откриваща богоразумни тайни.

Облажавам пречистата твоя църква, в която лежи многообразният богоглаголив твой гласов орган.

Блажен тоя град, който е приел третия изпълнител на Божието усмотрение <...>

Преведе от старобългарски език
Емануил Пондимитров

„Св. Кирил и Св. Климент“.
Стенопис в черквата „Св. София“ – Охрид (1048)

Бр. 1/май 1979 г.
Доц. Васил Гюзелев. За България коп-нееха. Първоначалната дейност на Ки-рило-Методиевите ученици в България (886–893). Св. Климент Охридски. Дър-вен орелеф от черквата „Св. Климент“ в Охрид (XIV в.).
Великото начало. Разговор с народ-ния художник проф. Любомир Далчев. Новият паметник на Св. Климент Ох-ридски в София.

Бр. 2/декември 1979 г.
„Св. Климент Охридски“. Стенопис от черквата „Св. Богородица Перивлепта“ в Охрид (1295). Корица на броя.
Проф. д-р Куйо Куев. Пръв епископ на българския език. Икона от църквата „Св. Климент“ в Охрид (XIV в.).
Иван Колев. Новият паметник на Св. Климент Охридски в Преслав, издигнат през 1976 г. Втора корица на броя.

Бр. 3/май 1980 г.
Проф. Александър Милев. Глаголица и кирилица.

Бр. 4/май 1981 г.
Проф. Александър Милев. Седмочи-сленици. Стенопис от манастира „Св. Наум“ в Охрид (1706).
Св. Климент Охридски. „Слънцето грее еднакво на всички“. Из „Простран-но житие на Св. Кирил“ (IX в.). Втора корица на броя.

Бр. 5/декември 1981 г.
Георги Попов. Плиска – Преслав – Охрид. Новооткрити доказателства за единството на старобългарските кни-жовни школи.
Кореспонденция за международен симпозиум в Шумен.

Бр. 6/май-юни 1982 г.
Св. Климент Охридски. Дървен оре-леф от Охрид (XIV в.).
Св. Климент Охридски. Из „Прос-транно житие на Св. Методий“.

Бр. 10/април 1985 г.
Теофилакт Охридски. Из „Простран-но житие на Св. Климент Охридски“. Втора корица на броя.

Бр. 12/май 1986 г.
Проф. Роже Бернар. Приносът. Бълга-рите и духовният живот на Европа. Из пленарния доклад пред Първия между-народен конгрес по българистика, Со-фия, май 1981 г.
Акад. Иван Дуйчев. Мисъл за бъдно-то. Из книгата „Пътеки от утрото“. Со-фия, Отечество, 1985.
Георги Попов. Ученик Методиев. Про-учвания върху личността и творчество-то на Константин Преславски.

Бр. 13/април-май 1987 г.
Проф. Имре Тот. Събрат, другар, състрадалец. Наум Охридски – един от първите ученици на Кирил и Методий.
Иван Дуйчев. Културно-просветни преобразования през IX–X в.
Проф. Асен Василиев. Първоучите-лят. Образи на Св. Климент Охридски. Стенопис от Лесковец (1426).
„Св. Климент Охридски“. Стенопис от с. Добърско, Разложко (1612).
Панайот Димитров. Паметник на Св. Климент Охридски пред едноименно

училище в Павликени, поставен през 1984 г.

Бр. 14/май 1988 г.
Константинос Нихоритис. И на разни езици. Атонската книжовна традиция в разпространението на старобългарска-та култура. Химнографски цикъл в чест на Климент Охридски.
Искра Христова. Компютър чете Кли-мент.
Новооткрито стенописно изображе-ние на Св. Седмочисленици от Възраж-дането.

Бр. 15/февруари 1989 г.
Георги Попов. Съседни имена. Ново-открити творби на Климент Охридски и Константин Преславски от 886 г.

Бр. 16/май 1990 г.
Проф. Димитри Оболенски. Климент и Теофилакт. Слово, произнесено пред участниците в VI международен кон-грес по славистика в Софийския уни-верситет „Св. Климент Охридски“, 2 септември 1989 г. (На руски език)
Величания на Св. Климент Охридски. Козма, митрополит Драчки и Охридски (XVII в.). Откритие на Константинос Нихоритис.
Климент Охридски. Из „Похвално слово за Кирил“ (IX в.).

Бр. 17/1993 г.
Проф. Хайнц Миклас. Третият път. Историческата посока на България, чи-ето начало поставя Съборът в Преслав. (На български и немски език)

Петко Тотев. Св. Седмочисленици. Една дума за двама учители и петима ученици. (На български и немски език)
Проф. Стоян Джуджев. Украсили с песни. Св. Седмочисленици – бележити музикални творци на Средновековие-то.

Бр. 18/май 2004 г.
Св. Климент Охридски. Диспут във Венеция. Из „Пространно житие на Св. Кирил“ (IX в.). Втора корица на броя.

Бр. 19/ноември 2004 г.
Акад. Цветан Грозданов. Откривател-ски.
„Св. Климент Охридски“. Стенопис в Марковия манастир край Скопие (XIV в.).

Бр. 20/април-май 2005 г.
Проф. д-р Георги Попов. Съседни имена. Съвместно химнографско твор-чество за Св. Методий от Константин Преславски и Климент Охридски.
Св. Климент Охридски. Бидейки всичко за всички. Из „Житие на нашия блажен отец и учител Методий“ (IX в.). Втора корица на броя.

Бр. 21/ноември 2005 г.
Акад. Антон Дончев. Климентова за-ръка. Слово при удостояване с титлата „Почетен доктор на СВУБИТ“.

Бр. 22/май 2006 г.
Проф. Иван Дуйчев. Борис жадува за тези люде. Замяна на глаголицата с ки-рилицата в България в края на IX век.

Бр. 23/септември 2006 г.
Георги Стаменов. Равноапостолни. Св. Седмочисленици – светила на Дал-мация.
Стенопис от Арденица (1744).

Бр. 27/май 2008 г.
Проф. д-р Надежда Драгова. Съдбо-вен поврат. Старобългарският църко-вен събор от края на IX век.
„Св. Климент Охридски“. Стенопис от църквата „Св. Климент“ в Охрид (1259).
Проф. д-р Аксиния Джурова. Посла-ния на кирилицата. Езиковото много-образие и межкултурният диалог.

Илия Илиев. „Ти си по-горе от всяко достойнство“. Цар Симеон се преклания пред светителя Климент.
„Величания на Св. Климент Охрид-ски. Съчинени от Козма, митрополит Драчки и Охридски“. Превод на ново-български език Константинос Нихори-тис.
Нов паметник на Св. Климент в Ох-рид.
Илия Пехливанов. Зажъдица. По Кли-ментовата пътека.
„Св. Климент“. Икона от църквата „Св. Климент“ в Охрид (XIV в.)

Бр. 29/ноември 2008 г.
Илия Пехливанов. Многочисленици – на старобългарски достохвалници. Кореспонденция от Конгреса по сла-вистика в Охрид, септември 2006 г.
„Единомислена воля. Похвално слово за Св. 40 мъченици, написано от Кли-мента“. Превод на новобългарски език Атанасий Бончев.

Климентица. Старобългарската азбу-ка в оценката на видни учени и писате-ли.
Петко Тотев. Единосъщни. Старобъл-гарските книжовни средища Преслав и Охрид.
„Св. Кирил и Св. Климент“. Стенопис от манастира „Св. Богородица“ в Кали-ще, Македония (XIX в.).
„Осмият Седмочисленик“. Без под-пис.
Бр. 31/ноември 2009 г.
Петко Тотев. Кирилица без граници. Св. Кирил като апостол Павел.
„Св. Седмочисленици“. Бронзов ре-леф от проф. Иван Лазаров (1940). Вто-ра корица на броя.
Тропар за Св. Седмочисленици.

Бр. 32/май 2010 г.
Дист.н. Илия Илиев. Като Мойсее-ви скрижали. Димитър Хоматиан, „по Божия милост архиепископ на Първа Юстиниана и на цяла България“, за Св. Климент и изобретените от него букви. Теофилакт Охридски. Кратко житие

на Св. Климент Охридски (XI в.).
Теофилакт Охридски. Охридска ле-генда.
„Св. Седмочисленици“. Стенопис от манастира „Св. Богородица Пречиста“ в Кичево (1564).
„Св. Климент Охридски. Светлина към светлината“. Из житието на Кон-стантин Философ.
„Св. Климент“. Стенопис от черквата „Св. София“ в Охрид (XI в.).
„Св. Климент Охридски“. Паметник в Павликени. Скулптор Панайот Димит-ров.

Бр.33/ноември 2010 г.
„Св. Климент и Св. Наум“. Икона от манастира „Св. Наум“ в Охрид (XIV в.). Първа корица на броя.
Доц. д.филол.н. Николай Димков. Наричан „Златният“. Кой е авторът на Пространното Климентово житие и дали за Св. Климент е написано то?
„Св. Климент Охридски“. Икона от олтара на църквата „Св. Георги“ в град Науса, Гърция (1852). Обнародва се за първи път.
Проф. Марин Дринов. Светите Сед-мИчисленици (1894).
Тропар за Св. Седмочисленици.
Илия Пехливанов. Засаждане на дъб. По Климентовата заръка. Кореспонден-ция от Ново село, Великотърновско.
Климентовки, наумовки, матейки, ка-равеловки. Народно селекционерство.

Бр. 34/май 2011 г.
Д-р Малгожата Сковронек. Седмо-числениците в превод на полски език.
„Св. Седмочисленици“. Икона от черквата „Св. Благовещение“ в гр. Кор-ча, Албания (XVIII в.).

Бр. 35/ноември 2011 г.
Доц. Илия г. Илиев. Живоносно сло-во. Св. Климент и Св. Наум – първоучи-тели български.

Проф. Анатолий Турилов. Откритие-то като научна съдба. За делото на проф. Георги Попов.
Проф. Иван Дуйчев. За по-голяма яс-нота. Замяна на глаголицата с кирили-цата.

Бр. 38/ноември 2012 г.
Проф. Димитри Оболенски. Византия и България в духовно съдружие. Животът и деятелността на Климент Охрид-ски и Теофилакт Охридски в светлина-та на Кирило-Методиевото наследство. Слово пред X международен конгрес по славистика в София, 2 септември 1989 г.

Бр. 40/ноември 2013 г.
Норберт Рандов. Хер Клименте чудо-творче! Институтът по история на ГДР кани г-н Климент Охридски на конфе-ренция за Мартин Лутер.

Бр. 42/май 2014 г.
Проф. д.филол.н. Георги Попов. Кли-ментови песни зазвучават наново. Три-томник с новооткрити акростихови творби. Въведение.
Св. Климент Охридски. Житие на Св. Методий.
Илия Пехливанов. Кореспонденция от Международната научна конферен-ция „Кирил и Методий, Византия и сла-вянският свят“, Солун, ноември 2013 г.

Пръв епископ на българския език

Преславски събор – 893 г.

Проф. Васил Златарски

„През есента на 893 г. Борис свикал цялото си царство <...> в чийто състав са влизали по византийски образец наред с духовенството и болярството – мало и велико, и представители на всички области в държавата, понеже въпросите, предложени на този събор, са били от първостепенна важност, засягали целия държавен живот и се нуждаели от всенародно одобрение.

На народния събор било решено да се отхвърли гръцкият език и тържествено да бъде обявен народният старобългарски език за официален в държавата, а в църквата да се въведат славянобългарски език и богослужение <...> Борис закрепил българския народ в християнството чрез „светите книги“, сиреч Св. писание и богослужебните книги.“

Из „История на българската държава през Средните векове. Том I. Първо българско царство“. София, Наука и изкуство, 1970, стр. 256-259.

На Събора в Преслав Климент Охридски е провъзгласен за пръв епископ на българския език.

Календар на ЮНЕСКО

Световно десетилетие на културата (1988–1998)

Годишнини на бележити личности и бележити исторически събития през 1993 г.

„1100 години от свикването на Преславския събор в България (893), който въвежда старобългарския език в достойнството на официален език за държавните институции и религиозното богослужение. Поставят се основите на нова българска християнска държава.“

„Асеманиево евангелие“. Старобългарски глаголически паметник от втората половина на X век. Съдържа текст, който стои най-близо до първоначалния Кирило-Методиев превод на Евангелието.

„Златният век“. Скулптурна композиция във Велики Преслав (1981)

„Св. Климент Охридски“. Дървен орелеф от Охрид (XIV в.)

„Св. Климент Охридски“. Българска икона от XIV в.

Стефан Продев

Нашите букви

Те бяха създадени, за да помогнат на Византия в борбата ѝ срещу Рим. Един император и една църква гледаха на тях като на свои войници. Те трябваше да тръгнат между славянските маси, за да срещнат и унищожат влиянието на папата. Тук не ставаше въпрос за Всевишния. Тук една империя мислеше за себе си. И те бяха използвани за целите на политиката.

Но както става обикновено, великите открития не зависят от конюктурата. Така и те надхвърлиха поставената им задача. От войници на императора те се превърнаха във войници на прогреса. Случи се онова, което никой във Византия не очакваше. Тяхната сила сломи не само папските прелати, но и ромейските колонизатори. Изпратени, за да заробят духовно славянството, те го освободиха <...> духовно. Вместо приспиване на думите те извършиха революция в съзнанието. И това ги остави във вековете.

Преди тях България беше силна, но не беше велика. В нея имаше дворци, но нямаше училища. Всички се плашеха от меча ѝ, но никой не се плашеше от словото ѝ. Тя бе един съляп Полифем, с който византийският Одисей си играеше лукаво. Но те дойдоха – и очите на гиганта се отвориха. Ръката, която държеше меча, посегна към перото. До крепостите и оръжейниците изникнаха школите. И България престана да се подписва с палеца си. Тя се научи да чете и да пише. И да мисли.

Ето защо всичко велико в нашата история започва с тях. Те принудиха Константинопол и Рим да уважават българския език и накараха небето да отпуши ушите си в него. В този смисъл те създадоха нашето безсмъртие. След тяхното идване българският дух получи световно признание. Вече не копието и мечът, а той караше Европа да почита България. Цели единадесет века те разнасят славата на родината ни. Срещу тях връхлитаха най-страшни стихии, но те устояха на всичко. Никой не можа да ги победи. Никой не можа да ги затрие. Нито византийските хронисти. Нито латинските рицари. Нито турският ятаган. Народът имаше нужда от тях и това ги правеше всесилни. Той ги носеше до сърцето си и ги пазеше с кръвта си. Дори и когато беше роб, той мислеше за тяхното спасение. Защото чрез тях той спасяваше себе си. Своята чест. И своя гений. Те влязоха в неговия живот. Защото народът ги криеше като златото. Той ги съхраняваше чрез делата си. Чрез своите песни и своите легенди. Чрез пергаментови преписи и древни стенописи. Надали друго богатство е пазено тъй ревниво и всеотдайно. Без тях ние щяхме да изчезнем като нация, както изчезнаха някога хуните и аварите. Без тях ние нямаше да имаме нито едно велико име и нито една велика дата. Нито една мисъл, която да запомним... Без тях ние щяхме да бъдем само едно парче земя. Един спомен от миналото. И нищо повече. Може би това не е най-великият празник, който човечеството познава. Но сигурно това е най-чистият и най-безкористният. Защото той прославя най-грандиозното нещо, което познава материята. Работата на духа. На прогреса. И на живота, оплоден от тях.

Българските букви

Свидетелството на епископ Димитър Хоматиан

Проф. д.н. Илия Илиев

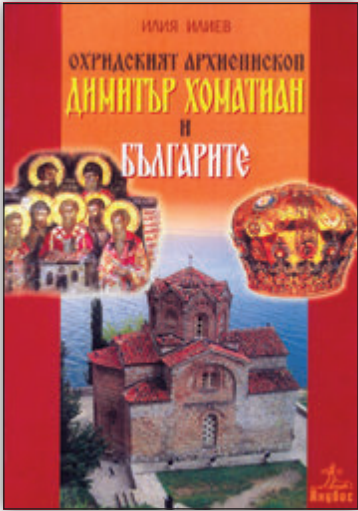
„Изобретил и други форми на буквите за по-голяма яснота от ония, които изнамерил мъдрият Кирил. С тях написал цялото боговдъхновено Писание, похвални слова, жития на свети мъченици и преподобни и свещени песни, на които с усърдие научил по-способните си ученици, а достойните от тях издигнал до свещенически сан.“

лица от периода до края на XI – началото на XII в. От друга страна, най-ранните ръкописи и графити на кирилица са запазени от района на Североизточна България и произхождат от времето, когато Св. Климент е учителствал и заемал епископска катедра в земите на Деволския комитат.

Днес в науката се е наложило схващането, че кирилицата възникнала в края на IX в. като смесена гръцко-глаголическа графична система, в която освен двадесетте и четири знака на гръцката азбука за специфично българските звукове се използват четиринадесет глаголически букви. Новата азбука постепенно се усъвършенствала в графично отношение и се наложила като по-удобна за писане и четене. Предполага се, че немаловажна роля в този процес е изиграла силната традиция в България да се използва гръцкото писмо.

Вероятно след време глаголицата започнала да се употребява само за преписване на текстове с богослужебно предназначение като традиция от Кирило-Методиевото минало. По-късно тя била изместена от кирилицата и в тази сфера, а наложилата се писмена система останала за поколенията свързана с името на равноапостола Св. Константин-Кирил Философ.

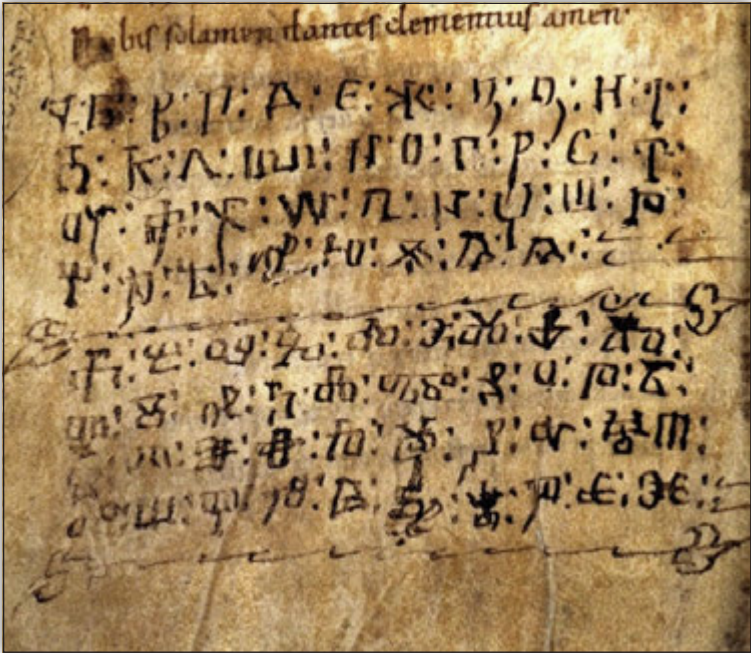
Въвеждането на кирилицата не може да се свърже с едно лице, в случая със Св. Климент Охридски. При това новата азбука представлявала една обикновена комбинация от

София, Анубис, 2010.

глаголически и гръцки писмени знаци. В тази връзка най-приемливо ми се струва предположението на Иван Гошев, че въпросните нови и по-ясни букви, измислени от Климент, са всъщност опростените и стилно изравнени с гръцкия унциал четиринадесет глаголически знака, добавени за специфично българските звукове към кирилицата.

Не може съвсем да се отхвърли и предположението, че в разглеждания случай Хоматиан се повлиял в работата си върху Краткото житие от запазените легенди в Охридския край, които обяснявали съществуването на старобългарски писмени паметници на по-старата и вече трудно разбираема глаголица и на повсеместно използваната през XIII в. кирилица с поредния чудодееен духовен подвиг, извършен от най-значимия учител и светец на този балкански регион – Св. Климент Охридски.

„Мюнхенски абecedар“ с кирилица и глаголица (XII в.)

Към Витлеем ума си да насочим

Предпразнични трипеснеци за Рождество Христово в славянското ръкописно наследство

Проф. д.н. Георги Попов

Цикълът предпразнични трипеснеци за Рождество Христово е първото документално засвидетелствано посредством акростих Климентово химнографско произведение. До откриването на цикъла за химнографско творчество на Климент Охридски се правеха само догадки и предположения главно въз основа на езикови и стилови особености. Откритието бе осъществено в процеса на моите непосредствени научни занимания в Държавния исторически музей в Москва през пролетта на 1980 г. По същото време установих наличието на още един, частично запазен препис. Останалите по-цялостно или частично запазени преписи намерих след завръщането си от командировката в Русия в книгохранилищата на България.

Първо научно съобщение за разчетения текст на акростиха и за установените ръкописни източници направих в доклад, изнесен на международния научен симпозиум „Преславска книжовна школа“ в град Шумен през септември 1981 г. Текстът на доклада, в който са оповестени данни и за други новооткрити старобългарски химнографски произведения, е публикуван най-напред с известни съкращения в два последователни броя на вестник „Антени“. Обобщено представяне на новооткритите старобългарски химнографски произведения заедно с Климентовия цикъл предпразнични трипеснеци за Рождество Христово е поместено и в моята монография „Триодни произведения на Константин Преславски“.

От установените общо 6 преписа в най-цялостен вид (без значителни съкращения и вторични интерполации) Климентовият цикъл предпразнични трипеснеци за Рождество Христово е запазен в Хлудовия препис. Затова този ръкописен източник бе избран като основа за осъществената през 1988 г. предварителна публикация на цикъла с факсимилни приложения и с превод на съвременен български език. По-късно въз основа на публикувания Хлудов препис бяха изготвени и христоматийни по тип издания, предназначени предимно за университетски образователни нужди.

Разчетеният текст на акростиха, както и отделни извадки от съдържанието на цикъла са публикувани и в редица други научни, научно-популярни и медийни издания.

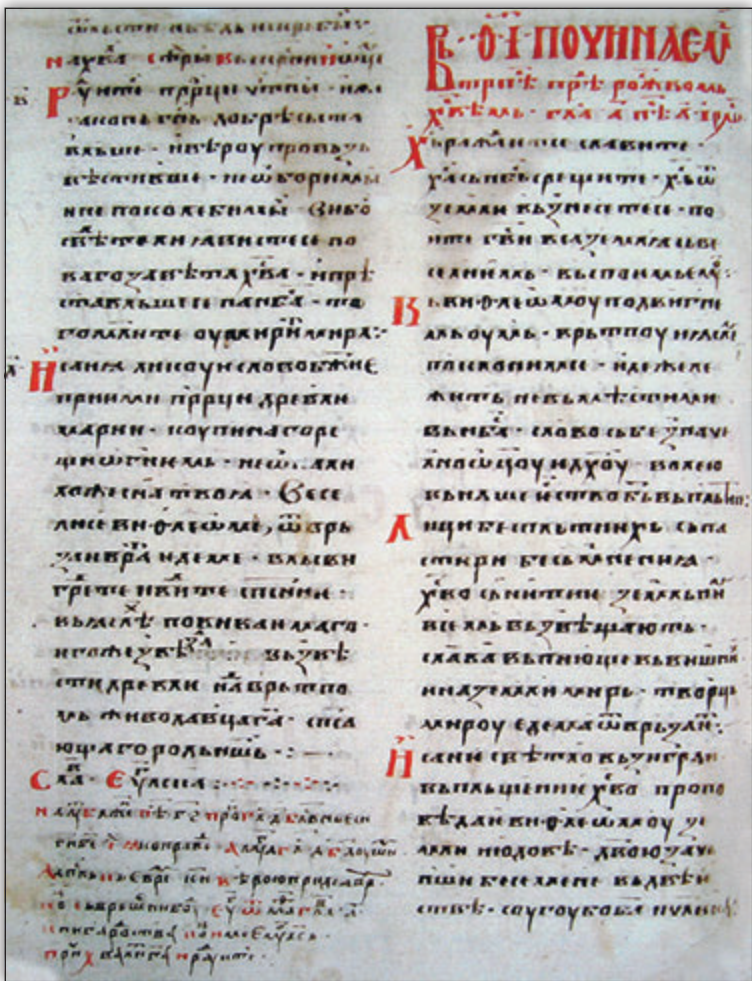
В следващите редове отделните ръкописни източници са описани откъм състав и разположение на материала. Отбелязано е наличието на други канони в състава на съответните служби, както и наличието на други добавени текстове между отделните песни – седални, кондаци, икоси, синаксари. Текстовете извън непосредственото литургическо обкръжение на трипеснеците (вечерни и утринни стихире, отпустителни тропари и други) са описани в книга трета от настоящото изследване и издание.

Редът за представяне на източниците е според пълнотата на преписите. Най-напред са описани източниците с по-цялостно запазени текстове, а след тях ръкописите, в които цикълът е представен частично. За по-нагледно представяне на състава към описанието са приложени и схеми, в които сигнатурите на Климентовите предпразнични трипеснеци са набрани с по-едър шрифт. Към сигнатурите на преводните византийски канони са отбеляза-

ни само номерата на песните, без да се дават сведения за състава и разположението на тропарите вътре в тях.

В отделни ръкописни източници към Климентовите песни има добавени богородични по съдържание тропари, които не са част от първоначалния състав на цикъла и не участват в образуването на акростиха. За някои от тези тропари има установени гръцки съответствия. На приложените схеми добавените богородични тропари са означени със съкращението <in>, а съответните текстове са обнародвани за съпоставка след схематично представената информация за разположението на състава. Добавените текстове са обнародвани с техните характерни правописни особености, но без небуквените надредни знаци. Текстовете са разчленени на стихове въз основа на поставените в съответните преписи словоразделителни знаци. Установените гръцки съответствия са приведени въз основа на посочените печатни богослужбени издания срещу обнародваните текстове на добавените богородични тропари.

Из книгата на Георги Попов „Старобългарската църковна поезия за Рождество Христово и Богоявление“. Книга първа. София, 2014.

Факсимиле от ръкопис №23 – начало на Климентовите предпразнични трипеснеци за Рождество Христово

Хилядогодишнината

На 27 юли (9 август) 1916 г. в Българската академия на науките има тържествено събрание за прослава на 1000-годишнината от Успението на Св. Климент Охридски. Академична реч произнася проф. Александър Теодоров-Балан.

Отпечатваме факсимиле от речта на проф. Теодоров-Балан.

Съ учениците на Константин и Методия отива в Моравия и Климентъ. Паднали е придружават двамата братя въ тѣхното пратенство хазарско. Въ Моравия остана Климентъ до Методиевата смъртъ, 6. априлъ 885. г. Той ще да е ходилъ въ 869. г. со своите учители въ Римъ, и вѣроятно е, да е билъ тамъ ръкоположенъ во звание свещеникъ. Ако речеме, да е ималъ тогава около 30 години, ще да е билъ 15-годишно момче, когато го взелъ со себе Методи, и 75-годишенъ старецъ, когато се поминалъ.

При архиепископа Методия въ Моравия, между 870. и 885. година е извършена найважната книжевна работа по българско-словѣнска или по-просто старобългарска рѣчь. Разбира се, че тая рѣчь, запесена тамъ въ 863. година и обработвана срѣди друго словѣнско племе прѣзъ 22 години, е възприела извѣстни промѣни подъ мѣстно влияние. Като най-близень за Методия и единъ отъ найспособните му ученици, Климентъ е упражнявалъ въ голѣма мѣра книжовното изкуство. Той прѣвсѣждалъ, ала и списвалъ. Найважното отъ онова, щото се брое въ неговата книжевна дѣйностъ, спада въ българското му врѣме; ала въ моравското врѣме той ще да е придобилъ книжвения опитъ и изработилъ своя книжвены слогъ.

Смъртта на учителя му Методия развърза рѣцѣтъ на моравския князь и на латинското пѣмско духовенство, та се вдигна гонитба противъ цѣлото кирилметодиевско дѣло. На останалите служители на това дѣло прѣдстоеше само едно спасение — да бѣгатъ. Българинѣтъ Климентъ тегаи къмъ България. Съ него идатъ и Паумъ, Сава, Ангеларъ. За тѣхната родина и народност знаеме още помалко, отколзото за Климента. Възможно е, да е билъ и Паумъ български словѣнинъ. Че се означава въ житията братъ Климентовъ, то трѣба да се разбира въ смисълъ духовень, а не кръвень. Вѣжанците стигатъ прѣзъ Вѣлградъ въ прѣславния дворъ на Бориса. Князѣтъ, който смѣло кръсти държавата си и ловко игра съ Римъ и съ Византия, за да създаде самостойна църква, способна да бѣде и факторъ за държавно-народностно устройство, тъкмо се нуждаеше отъ люди, каквито провидѣнието му допрати въ лицето на бѣжанците изъ Моравия. Ала до тогава Борисъ безъ съмнѣние ще да е използвалъ елементите за словѣнско писмо, възникнали у словѣни отъ неговата държава, па и славата на словѣнска книга, появила се у словѣните во Византия, както и нуждата отъ школа за словѣнски духовници въ новокръстената си държава и зарадъ желана независна църква. Когато стигнаха бѣжанците отъ Моравия въ Прѣславъ, Борисъ имаше вече одного свещеника и учителя Константинъ, дѣецъ при школа Прѣславска. Не можеме Борисъ да измѣсти тоя свой добъръ служител, та да постави майстора Климента; ала задържа при Константинa другия Методиевъ учител, Паума. Въ това врѣме пѣкъ българските словѣни въ Македония, далечни отъ прѣстолищата на България, изпитваха посилно влияние на гръцката църковна иерархия и просвѣта, та Климентъ бѣше тъкмо добръ дошлъ за тамъ, и по способностъ, и по потекло. И прати го Борисъ нататѣкъ, учителъ въ широката областъ Кутмичевица, като му дари пѣколко жилища въ Охридско. При Константиновата школа въ Прѣславъ Климентъ ще да е намѣрилъ въ практика тѣй нареченото кирилско писмо. Ако и работилъ въ Моравия съ писмо глаголко, продължено и въ Македонската му дѣйностъ, все пакъ зарадъ единство на българската народностна култура, таче и отъ държавно-политически огледи, той постепенно уведе и въ своята учителска областъ кирилското писмо, обработено вече въ писменостъ при Бориса и Симеона, вмѣсто налѣзлото въ Македония въ обичай глаголко писмо отъ Константиново устройство. Това е то подалното писмо, за което се говори въ Охридската легенда. Очевидно е, че Климентъ не е изнамиралъ ново пѣкое азбуке, та да му се приписва кириллицата противъ глаголицата, или да се нарича кириллицата „кLEMENTИЦА“.

Климентъ отиде учителъ въ Кутмичевица въ 886. г. Следъ 7 години учительство бѣ поканенъ отъ Симеона въ Прѣславъ, 893. г. По Симеоново желание биде ръкоположенъ епископъ и поставенъ въ помалка областъ Дреъмичка или Величка. И въ тая областъ пакъ влизане Охридско. За учителъ вмѣсто Климента Симеонъ изпрати другаря му Паума, до тогава задържанъ въ Прѣславъ, да сътрудничи на Константинa.

Като учителъ, Климентъ отведе съ хилиадници ученици, изъ които се ръкоположиха църковни служители и просвѣтителъ въ разни звания. Като учителъ и епископъ, той ввара паствата си во вѣрско-общинско устройство словѣнско и поведе я къмъ правилень народностно-културенъ животъ. За нея той писа похватъ на светни и поучения за празници. Со слово и съ книга се прослави далесо и широко между своите сънародници; а съ личенъ примѣръ, съ църковни сгради и со стопански грижи остави неизличими спомени въ погребената свѣд областъ епископска. Тия спомени се слѣха за още погребена и по възвишена трайностъ съ неговите останки, отъ които вѣрното потомство дири и добива всѣко изцѣление.

„Св. Климент Охридски“. Стенопис от черквата „Св. Св. Теодор Тирон и Теодор Стратилат“ в с. Добърско, Разложко (1614)

Богоподобие От извора на цар-Симеоновия „Златоструй“

Богоподобие то и това, че човек е създаден по Божи образ, се състоят в господството над страстите и усъвършенстването на добродетелите. Трудовете на добродетелта са само за кратко време, а въздаянията нямат край и не отстъпват на силата, на времето и на смъртта.

В Божествените писания всичко е донякъде противоположно на човешката мъдрост и блести с божествена красота и простота.

Не е възможно щото някой, който усърдно се занимава с изучаване на Божествените писания, да бъде изоставен от Бога. Бог постъпва във всичко така: когато се увери, че ние правим всичко, което зависи от нас, Той щедро подава и Своята помощ.

По-добре е да бъдеш другар на праведник, изпаднал в бедствие, отколкото на благоденстващ грешник.

При духовните богатства трудът е малък, а благото голямо, а не като телесното, което се постига с много труд.

Онзи, който обръща заблудения към истина и от зло към добро, се богоуподобява, доколкото това е възможно за човека.

Ако ние с вяра и добри дела спазваме Божиите повели, всичко, що вършат срещу нас враговете ни, ще бъде в наша полза.

Нищо не е толкова малко полезно за човешката природа, както благоденствието и спокойствието.

Грехът е подхвърлил телата ни на страдание и когато се освободим от него, ще се освободим и от телесни страдания.
КЪДЕТО Е ВЯРАТА, ТАМ Е И СИЛАТА.

Из „Златоустови мисли“. Подбрани от Константин Мутафчиев. Информационно-издателски център към Федерацията на дружествата за разпространение на знания (1992).

Изучил всички книги

Ценно изледване на цар-Симеоновия „Златоструй“

Проф. д.н. Татяна Славова

Трудът е посветен на цар-Симеоновия Златоструй – един от забележителните паметници на българския Златен век без аналогичен еквивалент във византийската литература. Сборникът съдържа избрани от слова с името на Йоан Златоуст – действително принадлежащи или само приписвани на него, както и славянски компилации, основани на по-късни извлечения от автентични Златоустови съчинения.

В предисловието, запазено в пълната редакция на съчинението, неизвестният автор (според някои самият цар Симеон или Йоан Екзарх) прославя просветителската роля на владетеля и неговата поръчителска воля („Благодареният цар Симеон <...> като изучи всички книги на Божественото писание <...> почуди се на мъдростта словесна на блажения Йоан Златоуст <...> избра тези слова от всичките му книги и в един сборник ги помести, който нарече Златоструй“).

Антологията включва 180 Златоустови и Псевдо-Златоустови хомилии и е обособена в три основни редакции (според досегашната изследователска традиция), от които през вековете са се развили нови разклонения, оцелели в десетки славянски ръкописи. Големият текстов масив е причина повече от век и половина след първите известия за Златоструя неговата текстова история да остава недокрай проучена.

С тази амбициозна задача се заема Явор Милтенов, който приема предизвикателството да възстанови историята на първоначалната Златоустова колекция и съдържанието на отделните редакции с оглед на техните гръцки източници. На всяка от Златоустовите редакции е посветена отделна глава в монографичното изследване. Според автора и при създаването на Златоструя, и при по-късното му функциониране, е бил заложен принципът за селектиране на гръцкия извор, защото характерна особеност на старобългарската протоколекция е наличието на частични преводи и компилации, непознати на византийската традиция, изградени чрез съчетаването на множество ексцерпти от различни гръцки първоизточници. Така Милтенов вписва Златоустовия хомиличен свод в цялостния процес на книжовния живот при владетелите Симеон и Петър, характеризиращ се с преводни и компилативни антологии.

Благодареният цар Симеон, като изучи Божественото писание, книгите всички – стари и нови, християнски и дохристиянски, на всичките учители нрава и обичая и мъдростта на всеки разум, учудил се на мъдростта словесна на Йоана Златоуста, и на благодатта на Светия Дух, отбирайки от всичките му слова в тази книга ги помести, която нарече „Златоструй“.

Прибавка от самия христололюбив цар Симеон

Цар Симеон към Климент
„ТИ СИ ПО-ГОРЕ
ОТ ВСЯКО
ДОСТОЙНСТВО!“

Една от заслугите на труда е, че обследва в цялост дошлите до нас отломки от цар-Симеоновия проект Златоструй в период от 6 века. Представената текстова история се основава на респектираща изворова база – над 180 хомилии в над 270 версии, съхранили се в над 40 славянски ръкописа, 20 от

Корицата на изданието

„Цар Симеон Велики“. Худ. Димитър Гюдженов (1943)

които са проучени изцяло и de visu от автора. Привлечени са и византийски ръкописи, като за първи път се идентифицират оригиналите на множество слова и се обособява непозната досега (четвърта) редакция.

Но ръкописите не биха разкрили своите тайни без усилията и сериозната професионална подготовка на Милтенов, без проявените от него научна зрялост, упоритост и търпение при събирането, анализирането и осмислянето и на най-малкия информационен компонент от Златоустовите слова. В резултат на това е реконструирана цялостната история на „Златоструй“ от неговото възникване в Преслав до разпространението му в Русия и на Атон през XIV–XVI в.

Така монографията издига на качествено нов етап проучването на сложната и многовековна традиция на този първостепенен книжовен паметник.

Явор Милтенов. Златоструй. Старобългарският хомиличен свод, създаден по инициатива на българския цар Симеон. Текстологично и извороведско изследване. София, Авалон, 2013.

Заради новооглашените

Въведение в християнската история на света

Проф. д.н. Анна-Мария Тотоманова

Преди осем години публикавах изданието на една хронографска компилация, позната в славистиката като славянската версия на „Хрониката“ на Георги Синкел. Компилацията разказва сбито историята на света от Сътворението до основаването на Константинопол през двайсетата година от царуването на Константин Велики и нейната първа част представлява свързано извлечение от недостигналата до нас „Хронография“ на първия християнски историк Юлий Африкан.

Историческият наратив в тази част на компилацията покрива годините от Сътворението до Възкресение Христово и включва сбит преразказ на Стария завет, обогатен със сведения за историята на елинистичните държави и гръко-римския свят. Втората част съдържа края на незавършената „Хроника“ на Георги Синкел (от Възкресение Христово до четвъртата година на Диоклециан) и началото на „Хрониката“ на неговия продължител Теофан Исповедник. По всяка вероятност тази част е взета направо от ръкопис, съдържащ втората част на „Хрониката“ на Синкел, която във византийската традиция редовно е била придружавана от „Хрониката“ на Теофан. И докато втората част следва доста точно текста на Синкел/Теофан с някои дребни пропуски и уеднаквявания на начина на поднасяне на материала, първата част, която покрива 5531 години история, издава следи от сериозна редакторска намеса, която последователно е оставила в компилацията само сведенията за историята на юдеите според Светото писание и последователно е отстранила от разказа всички сведения за доолимпийската история на останалите древни народи – египтяни, гърци, римляни. Редакторската намеса обаче не е засегнала по никакъв начин историческата и христологичната концепция на Юлий Африкан, според която историята на човешкия вид повтаря шестте дни на Сътворението и следователно се побира в шест хилядолетия, като средата ѝ съвпада с разделението на езиците след Стълпотворението и раждането на Фалек,

чието име означава разделение, а кулминацията ѝ настъпва в средата на последното, шесто хилядолетие, когато според Африкан е станало Христовото въплъщение.

Отделните периоди от дохристиянската история на света и важните дати в нея (Потопа, Вавилонския плен, периодите на персийско, македонско и римско управление в Светата земя) Африкан изчислява като сума от годините на библейските патриарси при смяната на поколенията, т.е. раждането на първородните им синове (прѣмънаа лѣта) или като сума от годините на управление на различните властници на Израел, свои или чужди (воеводи). Този начин на мотивиране на датите е наследен от еврейската равинска традиция, запазена в хронологическия свод Седек Олам, с която Африкан, роден около 160 г. в

чало през първата година от царуването на Ахаз, или 3726 г. от Сътворението на света. Едва тук в компилацията се появяват и сведенията за историята на елинистичния и гръко-римския свят, докато стигналите до нас фрагменти показват, че несъкратената „Хронография“ на Африкан е давала подробни сведения както за историята на Древен Египет, така и за ранната доолимпийска история на средиземноморските цивилизации.

Като цяло извлечението от Африкановата хроника е направено, за да представи сбито и непротиворечиво цялата старозаветна история на света, а изборът на откъса от общото издание на Синкел/Африкан само е засилвал християнския патос на първата част. По всяка вероятност компилацията е възникнала на гръцка почва в началото на IX в. след ареста (815 г.) и смъртта на Теофан (817-818 г.), чиято хроника достига до 813 г. Компилацията очевидно е била предназначена за новооглашените християнски народи и е била свързана със засилената мисионерска експанзия на Византия по това време.

На българска почва „Хрониката“ ще да е преведена относително рано по времето на Симеон, за което свидетелстват следите от глаголица при изписването на цифрите, архаичният език и начин на пригаждане на чуждите имена към морфологичните и фонетичните особености на българската реч, наличието на множество редки думи

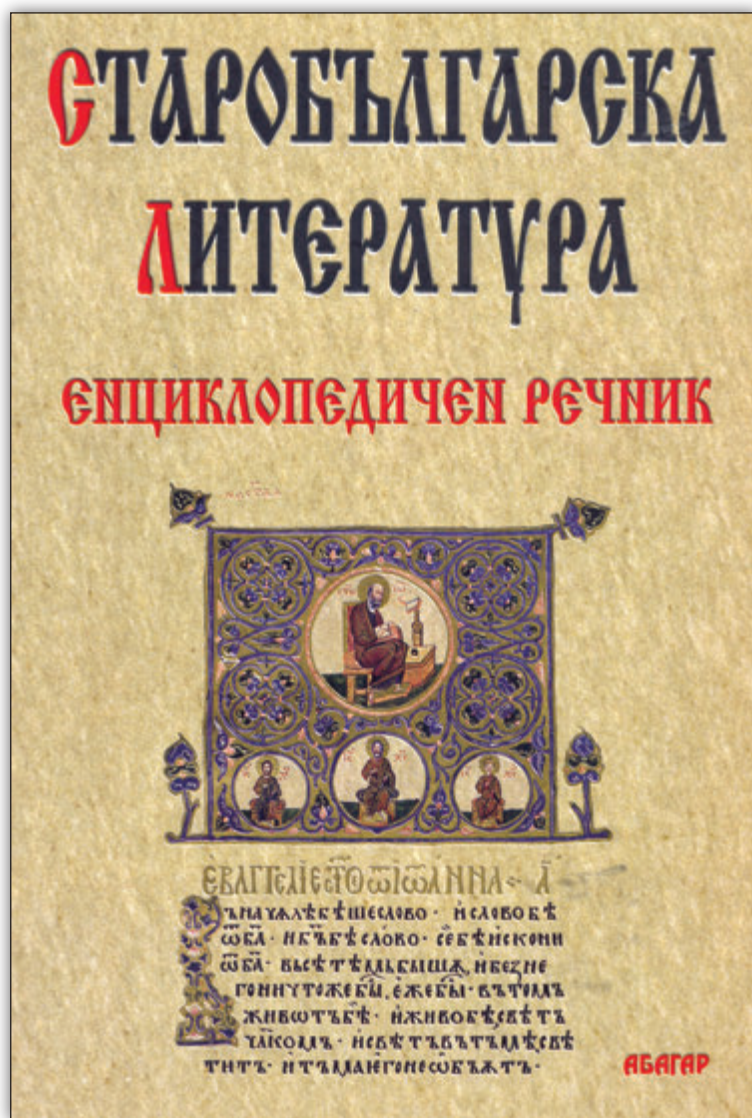
и хапакси, които отново ни отвеждат към езика на ранната старобългарска епоха и определено към идиолекта на един от най-известните български книжовници Йоан Екзарх.

Убедена съм, че именно на него, преводача с енциклопедични познания и опит в превода на богослужебни текстове, цар Симеон е възложил превода на компилацията, чрез която новопокръстеният български народ и неговите владетели е трябвало да бъдат въведени в християнската история на човечеството и да станат част от цивилизования византийски свят.

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

Повече от енциклопедия

Съставител Донка Петканова. Научни редактори Иван Добрев и Анисава Милтенова. Второ преработено и допълнено издание. Велико Търново, Абагар, 2003.

Проф. Донка Петканова
(15 август 1930 – 18 март 2016)

Закърми с обич към старобългарското слово десетки млади кирило-методиевисти у нас и в странство.

Извървя забележителен житейски и творчески път от Йовковата Жеравна до Хердеровата награда.

Един днешен Кирило-Методиев ученик със значим влог в науката.

ДОСТОЙНО ЕСТЬ!
ВЕЧНАЯ ПАМЯТ!

„За буквите – О писменехъ“

„Св. Климент“. Худ. Антон Митов (1862–1930)

Ум духовен Служба за Св. Климент Охридски

Боговдъхновени органе, лястовице златоуста,
славею добропесенни, ум духовен,
светилнико светозарен, очи златозрачни,
уста благогласна, език медоточиви,
КЛИМЕНТЕ СВЕТИТЕЛЮ,
моли се за почитащите святата ти памет.
Кое място не се освети
чрез твоите молитви, свети,
свирка духовна, цимбали звънящи,
флейто прекрасна, със златозрачие увенчана,
всяка твар почита паметта ти,
КЛИМЕНТЕ ПРЕСВЕТИ ОТЧЕ!
Ти се яви като тръба доброгласна,
огласяваща Вселената със златозарни слова.
БЛАЖЕНИ КЛИМЕНТЕ,
като гръм прогърмя със свящото си учение,
сияейки като слънце с пресветлите си зари,
с тях и мен просвети, светителю,
озари всички с молитвите си блажени!

Старобългарският текст е обнародван от проф. Йордан Иванов. Преведе на новобългарски език Вася Велинова.

В този брой са поместени икони и стенописи от постерна изложба „Св. Климент Охридски – ученикът и учителят“, подготвена и представена от Научния център „Иван Дуйчев“ при Софийския университет и Държавния институт по култура при Министерство на външните работи на Република България. Куратор на изложбата е доц. Вася Велинова, консултант – чл. кор. Аксиния Джурова.

Сподвижник на апостоли

Делото на Климент Охридски е неотделимо от Златния век на българската книжнина

Доц. Вася Велинова

Динамични и напрегнати са последните десетилетия на отиващия си IX век и първите години на X век. Държавническата дейност на княз Борис-Михаил дава своите първи резултати в областта на духовната култура, а военният и политическият размах на неговия син Симеон превръщат България в решаващ фактор за целия Европейски югоизток.

Покръстването на българите дава възможност на българските владетели в политически аспект да отстояват легитимност пред останалите християнски държави, а в културно отношение да приобщят държавата ни към християнската цивилизация.

На тази мащабна историческа сцена се явява и фигурата на Климент – един от първите ученици на светите славянски апостоли Константин-Кирил и Методий, който скоро след смъртта на първоучителите намира убежище и закрила за успешна книжовна дейност в скоро покръстената България на княз Борис.

Както за повечето исторически личности от древността, така и за Климент са останали малко сведения за живота му. Не е стигнало до нас оригиналното славянско житие на светеца, каквото е било написано при канонизирането му.

Старобългарската книжовна традиция ни предлага творби, които са свързани косвено с Климент: две славянски жития на Наум Охридски – неговия

най-близък сподвижник. Те са открити и обнародвани в началото на отминалия век от големия български учен и проучвател на старината проф. Йордан Иванов и въпреки лаконичността си са ценни домашни извори...

Явно броят на Кирило-Методиевите ученици, ръкоположени в духовни саноне, не е бил достатъчен, за да задоволи нуждите на цялата духовна институция с нейната йерархия. И затова логично стигаме до мисията на Климент – и в най-отдалечения край на държавата да се подготвят достатъчно книжовници и духовници на славянски език, които да осъществят славянизацията на църквата изцяло.

Затова в края на 886 г. или в началото на следващата 887 г. Климент отива в Кумичевица с ясно формулирана стратегическа задача. Издадено било разпореждане до всички жители на тази област да приемат учителя с почит, като му предоставят преизобилно и щедро всичко. Сам княз Борис предава като негов дар три къщи в Девол, отличаващи се по своя разкош и принадлежащи на комитски род, както и места за почивка около Охрид, на брега на Бялото езеро.

Поемайки към югозападната част на средновековната българска държава, Климент е имал преведени на старобългарски език най-важните богослужбени книги: евангелие, псалтир и апостол, чина на

всекидневното богослужение, славянския превод на триода, както и оригинални служби за Господските празници. Мисията му придобива доста по-широко културно значение – да се утвърждава християнството, но да се утвърждават също позициите на самостоятелната българска църква чрез богослужение на роден език.

Добре известно е какви перипетии е имала борбата срещу триезичната ерес, подхваната от Константин-Кирил. Догматичното приемане на трите свещени езика е израз и на нескриваното вече през IX в. политическо съперничество между двете най-влиятелни по онова време църкви – Римската и Константинополската. Сакрализирането на езика, на който се води тяхното богослужение, е трябвало да даде още една гаранция за изключителното им място на хегемон в християнския свят.

Изпращането на Климент в Кумичевица е всъщност една просветителска мисия, понеже неговата главна задача е да бъде учител. Следователно това може да се приеме и като продължение на Моравската мисия, която претърпява провал поради силния натиск на немските духовници, но намира бъдеще в България.

Из книгата на Вася Велинова „Климент Охридски – учител и творецът“. Редактор Донка Петканова. София, Време, 1992.

Календарна бележка за Св. Климент в апостол №882, български ръкопис от XIII в.

Симеон и Магнаура

Неизвестна драма за цар Симеон

Проф. д.н. Николай Димков

Преди да напише пиесата „Майстори“ писателят Рачо Стоянов преминава сериозна школовка в собствената си творческа лаборатория. За това говорят намерените в архива му завършени и незавършени ръкописи, наброските, скиците, плановете за бъдещи драматични произведения. Към тях може да отнесем и една негова драма, озаглавена условно „Симеон в Магнаурската школа“. В архива на писателя тя е без заглавие. Оригиналът се съхранява понастоящем в Държавния архив – Габрово (ф. 822, оп.1, а.е. 45, 46).

Първоначално пиесата е замислена в пет действия. От тях са написани четири, а петото само е започнато. Първият вариант на драмата е в стихове, а при преписването ѝ на машина е променена в проза. С малки изключения не само текстът, но и ритмът е запазен. Ето един пример:

Поетичен вариант:

Симеон: Пак нищо?

Вран: Уви, да, господарю!

Симеон: Защо ли се надявам? Имат те потайни кътчета да скрият не една девойка във неznайните си пазви. Византия! Жестока и набожна! Тук всеки ден и всяка нощ молитви възнасят към небето, а тъпчат и правда, и закон, и святи чувства!

Прозаична преработка:

Симеон: Пак нищо?

Вран: Уви, да, господарю!

Симеон: Защо ли се надявам? Имат те потайни пътища да скрият не една девойка! О, Византия! Жестока и набожна! Тук всеки ден и нощ молитви възнасят към небето, а тъпчат и правда, и закон, и най-святи чувства...

<...>

Авторът изгражда изключително сложно и заплетено действие: заговори, доноси, сплетни, клюки, любовни сцени на ревност и зад всичко това прозира борбата за власт за царския престол на Михаил. Долавя се да витаят и сложните отношения между византийци и българи.

Княжеския двор Рачо Стоянов свързва единствено с Преслав:

Вран: <...> Там в Преслав баща и майка, кон и меч те чакат.

И в края на драмата:

Симеон: <...> От там за кратко ще се отбием ние в един манастир, а след това – за Варна и за Преслав от там!

Зергав: Отиваме си вече! Отиваме си! В Преслав, в Преслав, на воля и свобода!

Исторически е изяснено, че в юношеска възраст Симеон е изпратен да учи в Магнаурската школа. Няма значение „дали е завършил пълния курс на нейното обучение, или е прекъснал своето учение“. Във всеки случай се предполага, че „се е завърнал в Плиска към 886 г. или малко по-късно“, а провъзгласяването на Преслав за столица на България става в 893 година. Рачо Стоянов се увлича от историята не само като ученик в Габровската Априловска гимназия, но и по-късно, когато се премества в София и особено, когато работи в библиотеката на Българската академия на науките.

Той пристъпва към реализацията на едно художествено произведение с документална основа след задълбочено проучване и запознаване с времето и фактите.

Рачо Стоянов (1878–1945)

В дневника си от 1929 г. Рачо Стоянов пише:

„Историята! Каква „наука“ е тя, когато си служи с факти, пристрастно предадени? Кой историк би могъл да напише пълната, безпристрастната история на своя собствен живот? Как тогава той може да помисли, че ще напише историята на хора и места? И все пак това те наричат наука“.

Акцентувайки върху Преслав, Рачо Стоянов свързва новата столица не само с името на новия княз, но и с новата държавна организация. В Преслав Симеон ще узаконява византийския политически, културен и духовен

модел в най-широкия смисъл на думата. И това е идейният пласт в драмата. Във византийската столица ученикът княз Симеон (към него така се обръщат и гърци, и българи) се възприема като бъдещ политик и държавен мъж. Той се откроява с твърдия си характер, с волята си, с физическите и духовните качества не само сред останалите българи в школата, но и сред висшето държавно съсловие на Византия. В разговора между Вран и Зергав още в началото на първо действие става ясно каква държавна управленческа политика ще води Симеон:

Зергав: Ти лесно казваш туй, боиле Вран. Но ще ме пусне ли оттук Симеон? Па и в Преслав..., ако ме види стария цар...

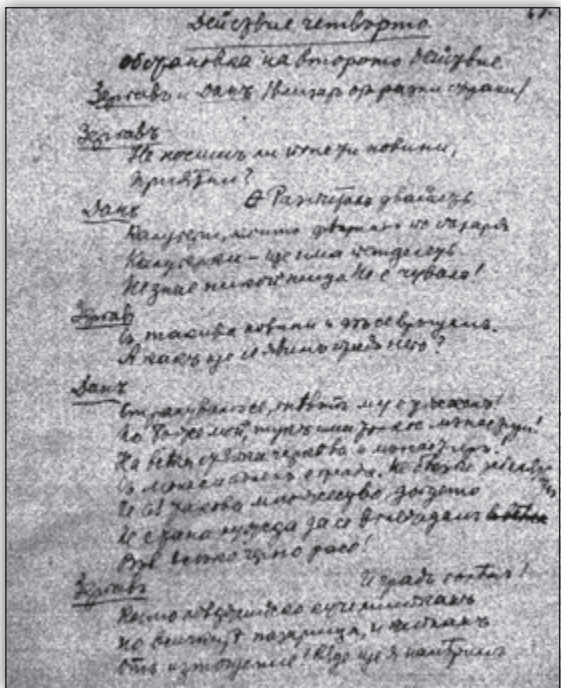
Вран: Там стария цар е вече в манастир, Владимир царува...

Зергав: О, зная... И дал бил свобода народът да живее, както иска.

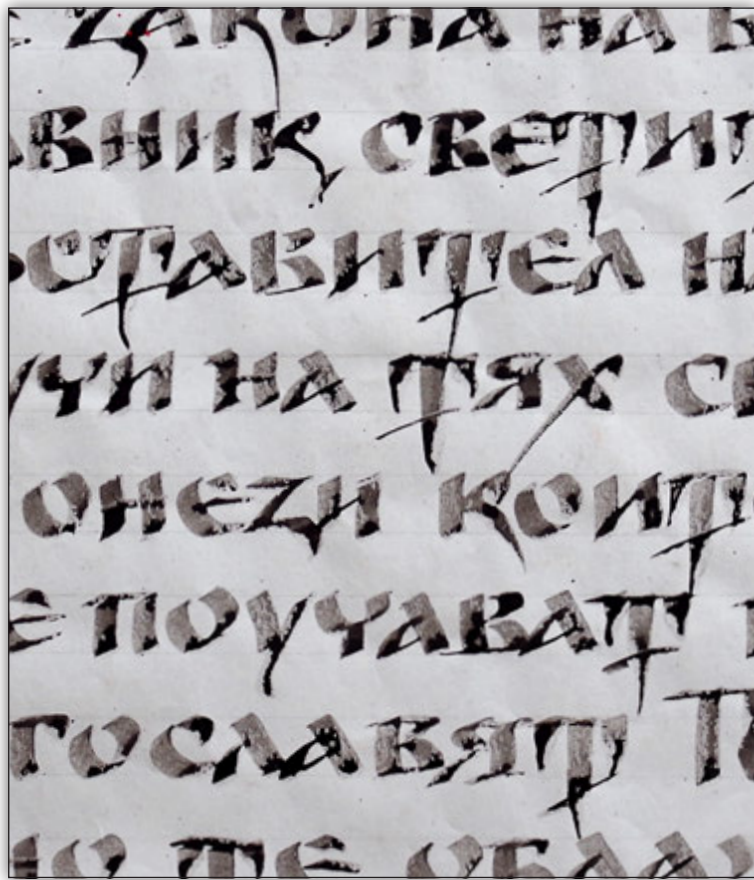
Вран: Ако живеят народът, както иска, царете ще царуват много мъчно. Народът трябва да добрува и благува, но както иска да живее – не.

Рачо Стоянов постига всичко с отличното си познаване на епохата и историческите процеси, с чистия поетичен език и ритмуваната проза, която на места звучи като легенда, като разказ от старинен ръкопис, който ни връща в едно отдавнашно, но съдбовно за България и за българите време. Писана преди близо 100 години, тази неизвестна драма разкрива нови страни не само от творческата физиономия на Рачо Стоянов, но и от развитието на българската историческа драма.

Авторът е носител на Националната литературна награда „Рачо Стоянов“ за 2006 година.

Факсимиле от оригинала на драмата

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

Емануил Пондимитров

На Св. Климента
ОхридскиПо едноименната Служба на светеца,
съставена към 916 г.

Моя арфо вдъхновена,
ластовице златокрила,
ти, светилник с мощ нетленна,
славей поен с певча сила!

Дивни Клименте, Светителю!
Ний твориме тоя час
паметта ти, благ учителю;
Бога помоли за нас!

Ти тръба си доброгласна,
ти кимвал си сладкозвучен,
и цевница златокрасна,
Звън камбанен, меднотучен!...

Вечно, Клименте Светителю,
твоята славя да тръби,
в пътя труден, благ учителю,
с твоята мощ ни сподоби!

Като облак светлозарен
над света роса разля ти,
Като огнен крин запален
Охридската черква свети.

Дивни Клименте, Светителю,
ний пчели сме в твоя храм!
Озари ни, благ учителю,
и прати утеха нам...

Из антологията „Глас из дълбините. В храма на българското слово.“ Предисловие Константин Балмонт. Второ издание. София, 1943.

„Св. Климент Охридски“. Стенопис от манастира „Св. Богородица“ край Сливница, Преспа, Македония (XVII–XIV в.)

Проф. Албина Мединцева, Институт по археология при Руската академия на науките

„България става люлката, откъдето славянската писменост и литература се разпространяват в много славянски страни, в това число и в Русия, като стават основа за по-нататъшното развитие на славянските национални култури.“

„При изворите на славянската писменост“. // Наука и живот, кн. 12, 1985.

Св. Климент Охридски

Похвално слово за Св. Климент Римски

Братя, нека се потрудим и ние в духовен порядък, като очистиваме душата и тялото си с пост и молитви. Времето вече се приближи и носи, от една страна, старост, а от друга – смърт, след смъртта пък – страшния и пълен с угроза ден, когато ще дойде от небето нашият Господ Бог в славата на Своята божественост. И в един миг всички ще възкръснем и ще застанем пред Него, за да дадем отговор за целия си живот – за нашите дела, мисли и думи. Тогава баща не ще помогне на сина си, нито майка на дъщеря, нито брат на брат, нито слуга на господар. Всеки ще започне да се тревожи за своите собствени дела – как ще му отговори Бог или каква присъда ще получи...

И така, моля ви, братя, нека усърдно се погрижим да отхвърлим всяко зло. От нас зависи – дали със злина, леност и сластолюбие да си заслужим мъка, или с чист живот, въздържание и милостиня да получим Небесното царство и вечния живот чрез благодатта и човеколюбието на единородния Син Божи, нашия Господ Иисус Христос, на Когото подобават всяка слава, чест и поклонение заедно с безначалния Му Отец и с Пресветия, благия и животворящ Дух сега и всякога, и вовеки веков. Амин!

„KLIMENTOS PAPA ROME“.

Каменен надпис от манастира в Равна. Факсимиле

Св. Климент Охридски е именуван на третия римски папа – Св. Климент Римски, понеже той и братята Св. Св. Кирил и Методий предават неговите мощи на папа Адриан II през 868 г.

Автографи върху варовик

Климентови ученици създават в манастира край Равна каменна библиотека с надписи на 6 древни езика

Илия Пехливанов

Средновековният манастир от края на девети век край гара Равна (между Варна и Провадия), разположен върху площ от десетина декара, е дал приют на Климентови ученици. Сигурен знак за пряка връзка с владетелския двор е намереният тук оловен печат (моливдовул) с надпис:

„ГОСПОДИ, ПОМАГАЙ
НА СИМЕОН, АРХОНТ
НА БЪЛГАРИЯ“.

Той беше открит след иманярски набези в последните десетилетия на отминалия век. Именитият български археолог проф. д-р Казимир Попконстантинов, понастоящем преподавател във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, документира, проучи и направи известни около 200 каменни надписа и рисунки от стените на черквата „Рождество Богородично“, осветена на Гергьовден – 23 април 889 година (според изрично указаното в надпис свидетелство за това събитие).

Архитектурният план на черквата съвпада с плана на Голямата базилика в Плиска, като всички сгради в манастира са строени едновременно – доказателство за общ замисъл и щедри инвестиции на централната власт. Има скрипторий, жилищни помещения, дори баня.

Светилището пази до наши дни около 200 каменни надписа и рисунки на 6 древни езика: на гръцки език; с латински букви на гръцки език; глаголически; кирилски; руни; двуезични.

Има и десетки рисунки на християнски светци, на различни животни – кон, елен, козел, вълк, заек. Има и надписи върху прешлени за вретена, гърнета и други предмети.

Една невероятна каменна библиотека от X век наистина!

Откритието дава нова светлина върху ранната история на славяните. Такава е оценката на европейски учени – вещи изследователи на Средновековието, които дойдоха да видят на място надписите.

Петдесетина надписа са имени на жени:

АНА
МАРТА
ДЕДИНА
ЕЛИСАВЕТА
МАТРОНА
ВЯРА
СОНЧОНКА
МАРНА
МАРИЯ
ТЕКЛА
ЛЕВОТА
СМОЛА
ТОЧЕНА
ЖДИМИРА

Някои от надписите са двойни – на мъж и жена:

ПЕТРОС – МАРТА
КОЗМОС – МАРТА
ЕРИНИ – ДАМЯН

При никое от имената няма указание за святост „АГИОС“. Сиреч не става дума за християнски светци или светици, нито за жени и мъже от аристокрацията, а за хора от простолюдието, може би дошли от съседни селища или от самата столица, които са потърсили уединение настрана от прабългарите езичници и византийското духовенство, каквото е предлагало това целунато от Бога място.

Да си припомним, че по същото време във Византия са познати смесени манастири. И манастирът край Равна като че ли е бил по своему смесен...

Върху един варовиков отломък личи рядък по съдържание надпис, който задържа вниманието ни:

„ГОСПОДИ, ПОМАГАЙ
НА МАРИНА, ИСТИНА
ТИ КАЗВАМ“.

А вдясно от него, с подобен почерк, е добавено:

„МАРИНА СОУКА
ЧРИВАВАІА“.

Горното проклятие оспорва твърдението, че думата „сука“ е древноруска.

Нали самият Пушкин, завършвайки романа „Евгений Онегин“, в полет на духа е възкликнал: „Ай да, Пушкин, ай да сукин син!“ Излиза, че той се е изразил на старобългарски език. И неслучайно е съветвал децата му да учат църковнославянски.

Монасите и писачите от Равна, посветили се на Св. Богородица, са си останали дълго време след Покръстването по душа езичници. Както е заключил един западен хронист, „християнството на Борис е миришело повече на степ...“.

Сп. „Куриер ЮНЕСКО“ в статия под заглавие „Каменна библиотека от X век“ извести в бр. 7 от 1983 г. на 32 езика за откритията в Равна, като представи и в. „За буквите“.

Видният изследовател на Преславската книжовна школа проф. Рудолф Айцетмюлер доведе свои студенти и асистенти от Университета в град Вюрцбург, Австрия, на научна екскурзия в Равна.

„ДОЙДОХ
В ПОНЕДЕЛНИК
ПО ПЛАДНЕ.
И ВЪЗЛЯЗОХ
НА ЧЕРКВАТА.
И НАПИСАХ!“

Надпис от IX век, издълбан върху варовик в църквата на с. Равна.

Проф. Рудолф Айцетмюлер със свои студенти в Равна

Широк хоризонт

Светът в съчиненията на Лиудпранд Кремонски

Проф. д.н. Лиляна Симеонова

Времевият хоризонт в съчиненията на Лиудпранд се вмества, общо взето, в периода от 80-те години на IX до края на 60-те години на X в., въпреки че понякога той се позовава на събития и личности от една или друга по-ранна епоха, за да развие определена своя теза. Затова пък географският му хоризонт е твърде широк и се простира чак до границите на света, или поне на онези части от средновековния свят, с които тогавашните наследници на Западната Римска империя са имали отношения. За Лиудпранд Европейският континент е една голяма шахматна дъска, на която той разполага своите „герои“, като ходовете им или предопределят редуващите се събития, или са следствие от тях. А над всичко стои Бог, който от време на време се намесва, за да въздаде всекиму заслуженото.

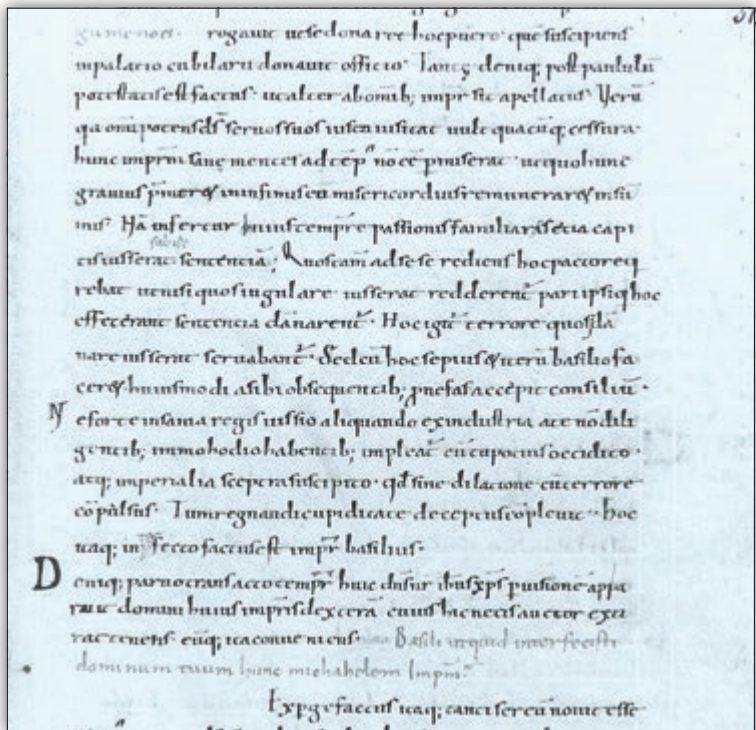
В центъра на повествуването най-често стои родното Северноиталианско кралство на Лиудпранд, което той нарича ту с официалното му име Regnum Italicum, ту само „Италия“. Историята му, видяна през очите на Лиудпранд, се състои от несекващи размирици и кръвопролитни граждански войни, узурпиране на трона от чужденци или амбициозни местни аристократи, военни интервенции от страна на германските съседи, нападения на „варвари“ и пирати, интриги, заговори, предателства, убийства и наред всичко това – не една и две любовни истории.

Лиудпранд често поглежда и към случилото се или случващото се отвъд Алпите, в Германия – силното кралство на източните франки, което периодично изпраща войски през планинските проходи, за да се намесва както в „италианските работи“, така и в избора на римските папи, и което все повече се стреми да играе водеща роля на европейската сцена. В определен момент Германия става втора родина на изгнаника Лиудпранд. На нейния владетел Отон I (936 – 973) той служи вярно, като междуременно описва и ред събития от източнофранкската история и най-вече онези, които са пряко свързани с т.нар. Саксонска (или Отонова) династия.

В Лиудпрандовите съчинения присъства и Рим от онзи най-мрачен период в своята история, който един църковен историк от XVI в., Цезар Бароний, нарича saeculum obscurum (‘тъмен век’). Но Цезар Бароний едва ли щеше да бъде тол-

кова суров в оценката си за ставащото в Рим през X в., ако негов основен източник за онази епоха не бе Лиудпранд, който описва Вечния град като място на интриги и заговори, на често променящи се съюзи, основани на моментни общи интереси, родствени връзки или любовни афери, на бракове по сметка и нескончаеми борби между фракциите на римския нобилитет, често съпроводжани от

цилийските араби и на сарацините от пиратските гнезда във Фраксинето и на Монте Гарилано; научаваме за Провансалското кралство (Долна Бургундия) и за кралството на Двете Бургундии, а също и за херцогство Аквитания, Кордовския халифат и християнските кралства на Пиренеите. Специално внимание е отделено на унгарците – жестокия, кръвожаден, свиреп и алчен народ. Място в

Страница от съчинението „Разплата“ („Antapodosis“) на Лиудпранд Кремонски (X в.)

градски безредици и изблици на насилие. Някогашният славен Рим, в който дошли апостолите Петър и Павел, се бил превърнал в град, подчинен на тирани и куртизанки, в който цари беззаконие. Църквата на Св. Петър пък била изгубила предишния си авторитет, тъй като попаднала под властта на алчни и безскрупулни хора. (За възстановяването на престижа и властта на Римската църква по-късно Лиудпранд възхвалява Отон I, комуто служи.)

Константинопол – Новия Рим, също заема важно място в съчиненията на Лиудпранд, тъй като той два пъти посещавал византийската столица и прекарал немалко време в нея. В зависимост от успеха или неуспеха на дипломатическата си мисия обаче, Лиудпранд описва този град ту като величествен, блестящ и щастливо управляван от премъдри владетели, ту напротив – като изгладнял, лъжовен, западнал и подвластен на негодни управници.

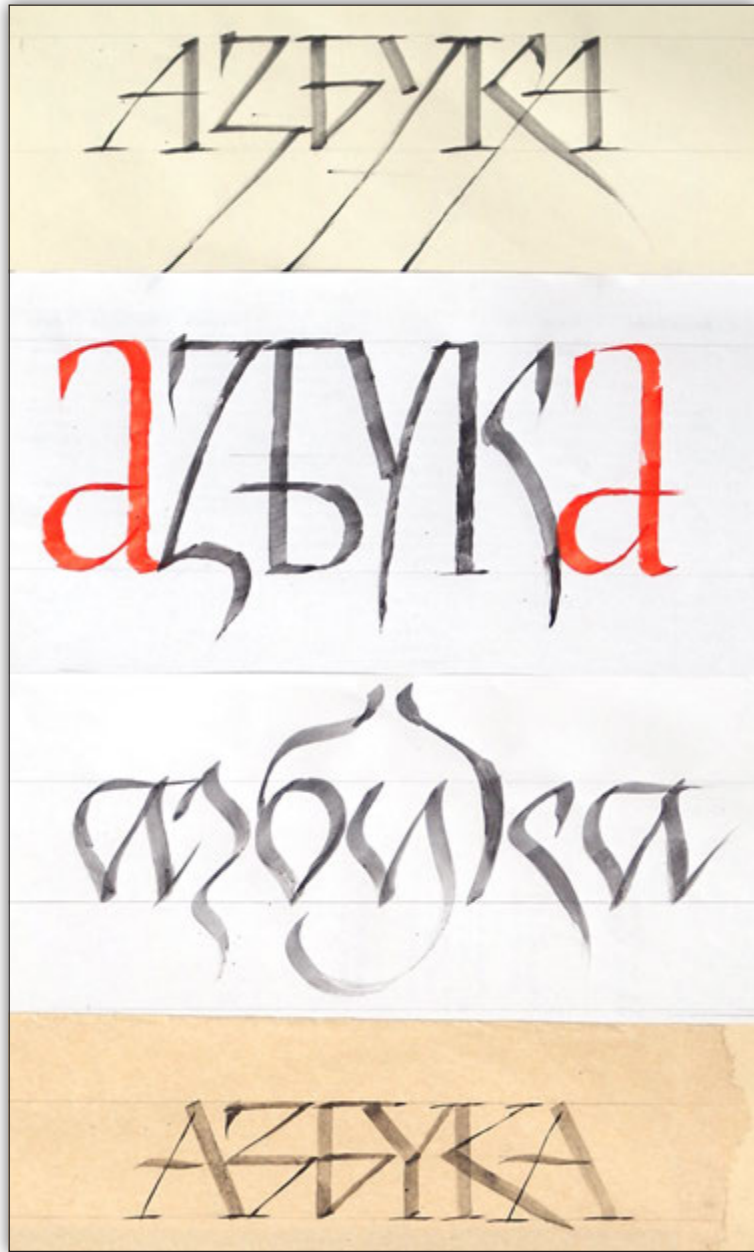
В разказите на Лиудпранд присъства и останалата част от Апенинския полуостров – както Северът, така и Югът с ланго-бардските княжества Капуа и Беневенто и отвъдморските византийски владения Апулия и Калабрия. Натъкваме се на си-

Лиудпрандовия разказ са намерили англо-саксите, датчаните, славянските племена, намиращи се под властта на източните франки, моравците, българите, гърците, русите, арабите от Близкия изток, испанските маври. С други думи, едва ли има народ или страна от онази епоха, които да не са вместени в историческата панорама на Лиудпранд Кремонски – най-известния историк от Италианското средновековие.

Предговор към книгата „Светът в съчиненията на Лиудпранд“. Предговор, превод от латински и коментар проф. Лиляна Симеонова. София, Изток-Запад, 2015.

Корица на изданието. София, Изток-Запад, 2015

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

Св. Климент Охридски

Похвала на предивния живот на Илия

Сега светлозарното слънце на небосвода се просветлява с още по-силен блясък при възлизането на огнените коне. Сега отново цялата Вселена, озарена от светлозарни лъчи, тържествува от радост, защото празнува свято пресветлата памет на огненосния пророк Илия. Наистина този предивен Илия изгря на земята като слънце, просветли целия свят с извънредни чудеса и знамения и ревностно изгори противниците, които не се покоряваха на истината <...>

Илия – огненосен и втори предтеча на Христовото пришествие!

Илия – светлозарна зарница!

Илия – пречист и препочитан съсъд, Божие обиталище!

Илия – богонасадена лоза, която напои с благоухание целия свят!

Илия – светлозарно слънце!

Илия – дъждоносен облак!

Илия – високо литнал орел!

Илия – боговдъхновен език!

Илия – златозарен лъч!

Илия – проповедник на истината за Христовото пришествие!

Илия – разрушител на сатанинската измама!

Илия – добър помощник и ревнител на Божия закон!

Илия – огненовдъхновен език, пламтящ от ярост против враговете на истината!

Илия – горещ застъпник на скръбните!

Илия – твърда скала на вярата!

Илия – добър водач на всички към вечния живот!

Ние те молим, въведи във вечния живот и нас, които почитаме твоя пресвят празник, за слава и чест на Пресветата и пребожествена Троица – на Отца и Сина и Светия Дух, сега и всякога, и вовеки. Амин!

Превод Атанасий Бончев. Известни са повече от 170 преписа на това слово, най-ранният от които е руски от XII век.

Чудесата на Св. Климента

Реч, произнесена
в Охрид през 1883 г.

Григор Пърличев

Память праведника с похвалами

Какви венци приличат на Св. Климента? С кои похвални песни можем да почетем Св. Климента? Кой език може да изкаже великите трудове на Св. Климента? Риториката? Ако и да стигне до най-високата степен на съвършенството си, тъй чтото да дига камени и дървя, не ке може никога да го похвали достойно и както му прилича. Чудесата на Св. Климента са дело, а словата наши са сенка. Чудесата на Св. Климента се слушат, се виждат, се пишат; а словата наши ветър ги вее. Чудесата на Св. Климента са тело, а словата наши са слабо и тъмно изображение на телото. Чудесата на Св. Климента звучат по четирите стърни на светът, а словата наши са ограничени от четири зидови. Надали ке чуете мой слабий глас! Не оти Св. Климент има нужда от похвали; не оти може некой да го достойно похвали; но длъжни сме да го хвалим како можем и колко допуща времето и местото. Добрината трябва да я славят и преклонени старци, и младенци что пишат. «Изъ устъ младенець и ссушихъ совершилъ еси хвалу». Добродетелните мъже са образи Божии на земята. Когато се славят името на святи, тогава се славят и името на самага Бога; тогава и частната добрина се укрепява, а лошината губи държавата си.

Ох! Колко съм радостен, оти ката година със сърдце празнуваме Св. Климента! Оти и во радости, и во жалби в устите ваши звучи името Св. Климент и пак свети Климент! Св. Климент отбран Божий съд; отбран мегю всите святи, что аресале на Бога, свягий Климент — Охридский святител, който с пост и с труд извърши велики подвизи; святи Климент, който довърши преводът на священите писания, които Св. Кирил и Методий не довършиха, святи Климент — високоучен и свят писател; святи Климент, който каза: „В Охрид да стане светло“; и стана светло. Защото по-напред бехме во страшен мрак в тъмнина; святи Климент — безсонно неуморен списател; святи Климент — необорим проповедник на святата Христова вера; святи Климент — пречестен кръстител на безбройни български души; святи Климент — изумително чудесен светец, който разпръсна мракът на идолопоклонството; святи Климент — всемирни учител, како да не беше от земята; како да беше пратен от небо, за да прогласи словото Божие; святи Климент, който с тръбата си огласи земята, утвърди царството Божие и опрета дявола в най-гълбоките места на геената; Св. Климент — стълп и дирек на православната църква; Св. Климент — несравнено богомъдър и плодovit чудотворец; святи Климент — светозарно слънце за славяните; Св. Климент — безсмъртно блаженный, който покри небето със славата си; Св. Климент, който на небо е равен с дванадесетте святи апостоли; Св. Климент, който стои надесно от Иисуса Христа, който чрез него най-ясно доказва, че словото е Бог; и пак, и пак да кажем, че слово е Бог.

Въобще не можем да намерим думи н мисли, с които да похвалим святаго Климента както трябва. При том и обстоятелствата не ни допушат да продължаваме.

Но за да оцените по-добро светецът, когото празнуваме, трябва да си припомним какви беха нашите дедове, когато се учеха по Св. Климентовите книги, писани во наш език, а после какви станаха, кога захватиха да се учат по чужди език. Преди девет века в Охрид беше страшен мрак. Дойде Св. Климент с книгите си, захвати да учи, и завчас мракът липса и стана светлина. После ни покориha гърците под властта си, изгориха българските книги колко можаха и колко найдоха, и ни казаха: „Учете сега гърцкый.“ Тогава дедовете наши сакаха-нечеха, захванаха от алфа да си учат по гърцки. Что стана? Вчас светлината липса и мракът пак поплаhti и се воцари. Какъв мрак! Пръст пред око не се гледаше. Почти никой българин не можеше ничто да се научи. Даже и се срамахме да се наречеме българи; защото името ни беше излегло лошо. Ни викаха «дебелоглави». Че кой човек в целия свет може да напредне мало-много с чуждий език?

Най-после с помощта на Бога и на Св. Климента се разбудихте, изпъдихте чуждийт език, и заповедахте на децата си да се учат по майчин език. Това чудо како стана? Вие сами знаете: то стана със страшни жертви и харчове, със жалби, сълзи и плачове, с хапсани, пранги и истинтаци. За народно добро богати куки осиромахеха.

Всичко това зашто стана? То стана за любовта на святаго Климента и на книгите му.

Сега кажете, мили мои братя: вашето ли учение по чуждий език беше по-добро? Въпросът е важен и трябва отговор. Простете ми да ви кажа, че ние бехме папагали, а чедата наши станаха славеи. Както и да е, прогледнахме малко с едно око. А ако имаме любов и съгласие, наште очи ке гледат как очи соколови.

Можехме ли ние да направим това чудо? Не!

Кой го направи? Го направи Свети Климент. Кажете вечная му памет!

„Македонски преглед“, год. IV, 1928, кн. 2, с. 118–121. Публикувано от Кирил Григоров Пърличев.

Словом и делом

Кирило-Методиевските традиции
в книжовното дело на Григор Пърличев

Олга Пърличева

Григор Пърличев
(1830–1893)

още: за непреходното значение на азбуката и писмеността, създадени от славянските просветители и въведени в богослужението и книжнината на всички славяни. Присъства и темата за неимоверно виталната, силна и широко разпространена в Македония традиция за честване на паметта на Светите Седмочисленици, особено на охридските покровители и чудотворци – светите Климент и Наум.

В едно свое слово, предназначено за Главното училище в Битоля, в качеството му на главен учител, верен на своето житейско и писателско кредо – на дело и с перо да воюва срещу всяка опасност, застрашаваща вярата, народността и просветата на роден език, Григор Пърличев пише:

„И ние всекога, когато е било нужда за проповед, сме оставали цели ноци без сън, за да се готвим... Колко свеци сме горили, за да подготвяме слово и да поучаваме народа... Бехме ли длъжни да проповедаваме? Не. Сторихме това само от собствена добра воля“.

Пърличевите слова за делото на Кирил и Методий са около 30 на брой, част от които са публикувани във възрожденския периодичен печат или са останали в архивното наследство на писателя, произнасяни основно в Охрид, също и в Битоля, Габрово, Прилеп и Солун, в периода 1866–1889 г. Този синтезиран преглед бе извършен благодарение и на моя специализация в архивите на Република Македония, в Охрид и Скопие, осъществена чрез Министерството на образованието и науката през академичната 2011/2012 година, по изследователска тема „Кирило-Методиевски традиции и книжовност в югозападните Балкани през XIX век“.

Тематиката на Пърличевите слова е изключително разнообразна – от исторически, актуални социалнополитически, нравствено-етични и философски, дидактични педагогически и общокултурологически теми,

През 1869 г. Григор Пърличев открива първото българско читалище в Охрид – „Св. Климент“.

както и църковни проповеди, до надгробни слова, които Григор Пърличев е произнасял за популярни личности.

Малка част от словата в семейния архив са обект на анализ в студията на Кирил Пърличев – син на писателя, функционер в управителните тела на ВМРО, сам писател и публицист, озаглавена: „Характеристика на Григор Ставрев Пърличев – по спомени, сведения и документи“, отпечатана в сп. „Македонски преглед“, 1928 г., където К. Пърличев пише:

„Григор Пърличев е поддържал будно чувството на съвременниците си против мощния „Фенер“ и чрез своите слова, които по спомени на съвременници били силни по дух, пълни със съдържание, изразителни по форма и с пламенно чувство. И така, до старост... Училището е основното местослужение, на което Пърличев безкористно отдава по-голямата част от живота си“.

Григор Пърличев учителства в продължение на 36 години. През последните седем от тях той е преподавател в Солунската екзархийска гимназия по църковно-славянски и класически езици в Мъжкия отдел на Гимназията, а по етика – в нейното Педагогическо отделение. Там ученическият хор или учениците от Охрид посещаваха дома на Пърличев в Солун, за да поздравят своя учител за Кирило-Методиевския празник.

Тъкмо там през 1885 г. – юбилейната година, в която целият славянски свят чества 1000-годишнината от кончината на всеславянския учител Методий, Григор Пърличев произнася своя празничен поетичен адрес към своите колеги и ученици – „Слово за Св. Кирила и Методия“.

Немалко страници в Пърличевата ораторска проза, както и в неговата „Автобиография“, са посветени на Св. Климент Охридски, „под чийто строг, но благ поглед от небеси“, се случвало всичко по-важно в живота на родния Охрид – личен патрон и на книжовника. В студията на Кирил Пърличев е публикувано и „Слово за Св. Климент“, произнесено от Григор Пърличев в навечерието на Кирило-Методиевския празник – 10 май 1867 г., в у-ще „Св. Климент“, Охрид, в качеството му на училищен настоятел.

Авторката е правнучка на Григор Пърличев и е главен асистент в Кирило-Методиевския научен център към Българската академия на науките.

Радвай се, благодатна!

Климентово слово за Благовещение

Д-р Благовест Върбаков

Празничното слово-поучение на Св. Климент Охридски за Благовещение Богородично не е подписано от ръката на светеца, но по стилистика и изложение на текста се приема за негово. Открито е от А. С. Соболевски през 1905 г. и са известни 31 негови преписа, датирани от XIII до XVII в. У нас то е обнародвано на старобългарски от Христо Кодов през 1970 г. Той прави и подробно библиографско описание на преписите, като помества и обстойни коментарни бележки на разночетенията във всеки един от тях. Въз основа на анализа на Кодов словото е публикувано отново в оригинал и в превод на новобългарски в юбилеен сборник, посветен на 120-годишнината на СУ „Св. Климент Охридски“ (2008).

Произведението е кратко и със сбита структура на изложението, което показва умениято на автора да постига изчерпателност не чрез многословие, което може да обърка и да породи отегчение у слушателя (достатъчно е да си припомним какви препоръки дава Блаж. Августин в посланието си „За катехизацията“, за да се предотврати такава опасност – PL, 40:311), а чрез изчистени, но в същото време наситени по съдържание и психологическо въздействие богословски изрази. Обичайните за омилетичния жанр „клиширани фрази“ тук не се натрапват, а по-скоро са приведени като въвеждащи акценти към същината на идейното ядро, което Св. Климент се стреми да предаде. При внимателен прочит на словото, а и на други, се убеждаваме в завидните познания на светителя в областта на догматическото богословие, както и в умелото перифразиране на определени възгледи на Св. Отци, особено такива, които изясняват истините на вярата. Същественото в неговото творчество е, че се позовава на тях твърде премерено, притежава усет за мяра в ползването им. Целта е да се предпази не от „плагиатство“, а от замъгляване на специфичния интензитет на литературната си естетика.

Многопластовата концептуална мисъл на Св. Климент проличава от богатия му изказ и най-вече от сложната богословска динамика на фразата. Макар да предпочита късата „простовата“ реч, това не принизява ораторските му способности. Дори опростена откъм терминология, тя е достатъчна, за да подтикне към дълбок размисъл. Тъкмо чрез краткостта на словото си той съумява да изведе ясно напред същността на основната идея и съответно да очертае тематичните ѝ акценти. При всеки следващ ред мисълта му се разгръща и обогатява, надгражда и саморазкрива. Речта му не е понятийно отвлечена и/или имажинерно обусловена от тежненията на своеобразни метафизични възприятия, а разбираема, достъпна и заинтригуваща, т.е. актуално звучаща за своето време. Методът на акомодация е характерен за Климентовите проповеди, което ги прави диалогични и отворени като послание, както е в случая и с поучението му за Благовещение Богородично.

В словото си за Благовещение Св. Климент насочва към догматическата истина за раждането на Сина Божи по плът от утробата на Девица. За да изясни сакралността на празника, той се позовава на христологията – тя изяснява въпросите за „ипостасното съединение“ на божествената и човешката природа у Богочовека и на ролята на Мария в осъществяването на Домостроителния план. Чрез акта на Боговъплъщението, което става още при Благовещението, светителят изтъква достойнството на Божията майка като избрана свише да роди Месията. Затова привежда пророчеството на Исаия (7:14) и евангелските думи на ап. Матей за значението на името Емануил – „С нас е Бог“ (1:23). Тези стихове, както и някои от Евангелието на Св. Лука (вж. 2:40, 47), полагат основите за възприемане на Иисус Христос като въплътен образ на Божията Премъдрост (срв. и Прит. 1:9), Която в православната иконография се онагледява с типа „Христос Емануил“.

При разкриването на значението на празника Св. Климент обръща внимание на триадологичния и христологичния догмат, опирайки се на 2-ия член от Символа на вярата. Първият обяснява

нетварността на битието на Логоса и респективно изначалната Му съвечност с Отца, а вторият – мариологичния аспект на христологията.

За Св. Климент в самото Благовещение се съдържат три основоположни за учението на Църквата идеи: за троичността на Бога, за личността на Иисус Христос като Изкупител и за сотириологичното измерение на Голготската жертва (Йоан. 3:16). Последната разкрива изцяло образа на Божията майка. Единствено тя чрез богомайчинството си съучаства в спасението на човека. С оглед на това Св. Климент тълкува значението на празника не само в мариологичен аспект, но и в христологичен, защото именно тогава настъпва „*началото на нашето спасение*“ (вж. тропара за Благовещение).

Св. Климент засяга въпроса и за двукратно раждане на Логоса – предвечно от Отца без майка и в историческия процес от майка, но без баща. Тази мисъл е изведена още от Св. Григорий Богослов, за да изтъкне „парадоксалността“ на Боговъплъщението: „*Той се ражда, но е и роден. Роден божествено, а се е родил по човешки. Без Отца тук, и без майка там*“ (PG, 36:96).

Следвайки методологията на Р. Пикио за откриване на конкретния библейски тематичен ключ във всяка една религиозна творба (и не само славянски, за които има предвид), за да се улеснят дешифрирането и тълкуването на литературния код, разбираме, че Св. Климент черпи словесни ресурси от Св. Писание, било то чрез перифразиране или цитиране. И при двата случая обаче той не накъсва мисълта, а тематично я продължава и контекстуално надгражда. Така неговата фраза става едно неделимо цяло с библейския текст – сякаш Климентовото слово води своя генезис от това на Божието. Това доказва мнението на догматиста Тотю Коев, че ако библейските писатели са били боговдъхновени под въздействието на Св. Дух при написването на Св. Писание, то Св. Отци на Църквата при изработването на догматическите формулировки по време на Вселенските събори и при изложението на богословските си възгледи, засягащи догматите на вярата, са „богоозарени“ от Духа.

Св. Климент перифразира и някои христологични по съдържание части от Богородичния акатист, когато говори за тайната на Боговъплъщението, от една страна, и от друга – за предопределението на Мария да стане Богородица. Предвид сложността на тази постановка на вярата, изразяваща се в две догматически формулировки, а именно – за раждането на Изкупителя и приснодевството на Божията майка, светителят призовава към смирение, пост и усърдна молитва, за да се отворят духовните сетива. Чрез тях може да се вникне в божествените устои на вярата и конкретно в сотириологичността на това събитие, в неговата сакраменталност. Каго поставя акцент върху изброените добродетели, които очистват и извисяват човека към Бога, светителят предупреждава за стриктното спазване на Пасхалния постен период, понеже празникът Благовещение се пада тогава. За него постът е от особена важност, защото стимулира стремежа за покаяние и подготвя за достойно пристъпяне към светата Чаша. С това подсказва за необходимостта от дейно евхаристийно общение.

Наред с характерната контекстуална самобитност на авторския прочит на празника Благовещение научаваме и за занижената религиозна отговорност на миряните тогава. Св. Климент е обезпокоен от това – църквите са празни, което според него обезсмисля нуждата от по-обширни поучителни проповеди. Може би това обяснява липсата на така присъщата за омилетичния жанр назидателна нотка. Тук обаче виждаме една пастирска загриженост към неговите пасоми – той желае не само да „слушат“ Словото, но и да Го „съзерцават“, за да видят в Него живия образ на въплътилия се Логос – Спасителят Господ Иисус Христос.

Извори: **Augustinus Hipponensis**. De catechizandis rudibus. // PL, 40:309-348; **Gregorius Theologus**. Oratio, 29:17, De Filio. // PG, 36:96-97. Литература: **Киров**, Д. Добро и зло в богословието на Св. Климент Охридски. // Год. СУ, БФ, 2, 1998, с. 195-196, 215-216; **Попович**, И. Творения. Т. 2. М., 2006, с. 482 сл.; **Хубанчев**, А. Антропологическите възгледи на Св. Климент Охридски. // Год. СУ, БФ, 2, 1998, с. 72-76.

Св. Климент Охридски

Слово за Благовещение*

Братя,

Днес подобава да изречем към вас гръмко апостолските думи, които апостол Павел казва за този ден и обяснява светото празненство: „Нощта превали, а денят се приближи!“ [Рим. 13:12].

Днес Божият Син, нашият Господ Бог, неизказано се вмести в човешка плът [1 Тим. 3:16], та със Своето въплъщение да обожестви творението на Своите ръце [Пс. 103:24; Йоан. 1:3] и отново да го посели в Рая [Бит. 2:8]. Днес Несъздаденият се вмести в Своето създание. Днес Невместимият в небесата се вмести в утробата на Девица [Богородичен акатист, 8 икос]. Днес Невидимият става видим [Св. Теодор Студит. Против еретиците, I. – PG, 99:332]. Днес Неосезаемият е заченат в девствена утроба и става осезаем. Днес Бог Слово приема плът [Йоан. 1:14].

Роденият преди вековете на небесата от Отца без майка, сега страшно и дивно се въплътява на земята в Девица, двоен по природа – Бог и човек. Разбираме и казваме: „С нас е Бог“ [Мат. 1:23], Който, за да спаси човешкия род, дойде на земята [Йоан. 3:16]. Той е изцяло на небето с Отца и със Светия Дух, и изцяло на земята; еднакво Го славим и Му се покланяме, на Този, Който царува страшно [Пс. 46:3], роден от Девица. Не са различни Този, Който се роди предвечно от Отца без майка, и Този, който се въплъщава в Дева – това е Единородният Син Божи [1 Йоан. 4:9], по същност възсиял от същността на Отца, яви ни се „светлина от светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен“ [2 член от Символа на вярата]. Създателят на Адам дойде на земята да потърси заблудения човек [Мат. 18:11; Лука. 19:10]. Видя го изпаднал в многобожие и поробѐн, и не изтърпя да гледа Своето стадо разграбено от врага [Варух. 4:26]. Изпрати първо пророците да възвестят за Неговото пришествие [Лука. 24:27; Деян. 3:22] и каза чрез Исаия: „Ето, Девица ще зачене и ще роди Син и ще Му нарекат име Емануил, което ще рече „С нас е Бог“ [Ис. 7:14; Мат. 1:23]. И когато дойде време да се сбъднат тези думи [Гал. 4:4], изпрати от небето архангел Гавриил и му рече: „Иди при Девицата Мария и ѝ кажи: „Радвай се, благодатна, Господ е с тебе! [Лука. 1:28] Благословена си ти между жените и благословен е плодът на твоята утроба [Лука. 1:42]. Вече проклятието над прабаба ти се разруши! Защото чрез жена разцъфтяха злото и печалите, а сега чрез тебе – най-прекрасното. Ето, ще заченеш и ще родиш Син и ще го наречеш Иисус, защото Той ще спаси хората от греховете им“ [Ис. 53:5, 11; Мат. 1:21; Йоан. 1:29], както чухте Йоан да говори в беседата“.

Братя, да помислим за всичко това, каква голяма благодат получихме днес, с какво добро се сдобихме.

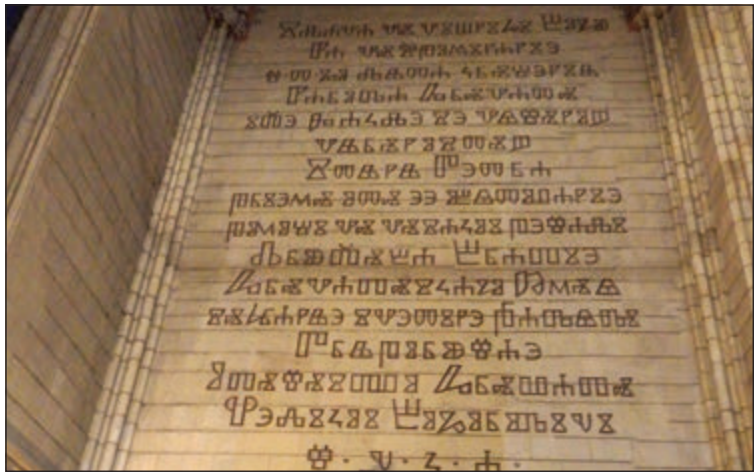
Днес нашият враг, дяволът, беше окован. Днес служението на бесовете и техните жертвеници бяха разрушени [срв. 3 Цар. 18:38]. Днес райските двери и пламенният меч, които прогониха човека [Бит. 3:24], с радост пак го приемат. Днес Адам ликува, защото приема в своята природа своя Създател. Днес Ева стъпка главата на змията [Бит. 3:15], своята зла прелъстителка, и призова целия свят на веселие с думите: „Радвайте се с мене, защото намерих неизказана радост и освобождение от всички грехове!“ [1 Пет. 1:8-9]. Днес, братя, да се изпълним с радост и да се украсим с добри дела! Нека се постараем да прекараме тези постни дни, както подобава. Да се въздържаме от пианство, от плътски желания, от преляждане, от гняв и клевети, от обиди и от ярост и завист, и от много такива неща, защото тези дела отлъчват от Бога и помрачават душата. Затова, като ги отхвърляме, да се постараем да прекараме в мир тези свети дни, та да не ни постигне смъртният ден в леност, в лошотия, в грехове. Защото вярно е това, което бе казано някога чрез пророците: „В това, в което те заваря, за него ще те съдя.“ [Св. Йоан Лествичник. Лествица. Стъпало, 7:50] Затова моля ви и ви подканвам с любов: Да бдим в пост, та да ни завари в добро, а не в зло!

Ако днес продължих словото си, дълъжен бях още повече да го продължа, защото виждам празна църква, която приготвя венци за тези, които постят, и предлага купел, която ще измие нашите прегрешения. Тя има трапеза с угоения телец [Лука. 15:24], заклан за целия свят – Иисус Христос, Божия Син [Отк. 5:12], Той лежи на трапезата и призовава всички верни на Своето празненство и им дава живоносна храна. Всеки, който вкуси с вяра, ще бъде жив вовеки, както рече сам Господ: „Който яде от моята плът и пие от Моята кръв, ще бъде жив вовеки!“ [Йоан. 6:54; срв. Мат. 26:26-27; 1 Кор. 11:23-25]. И чрез пророка допълва: „Вкусете и ще видите, че благ е Господ!“ [Пс. 33:9]. Да пристъпим към него като незлобиви младенци с вейки в ръце [срв. 1 Кор. 15:20], сиреч с добри дела, и да провикнем: „Благословен е Идващият в името Господне, Господ Бог ни се яви!“ [Пс. 117:26; Мат. 21:9].

Нему подобава слава сега и винаги, и вовеки. Амин!

* Текстът е предаден с незначителни корекции по: Св. Климент Охридски. Слова и поучения. С., 2008, с. 131-135; вж. също и: Климент Охридски. Събрани съчинения, Т. 1. С., БАН, 1970, с. 536-547. Библейските и други посочки, поместени в скоби, са редакторски – б.ред., Бл. В.

** Св. Климент е допуснал грешка, упоменавайки името на Йоан вместо на Лука, чието евангелско слово се чете на празничното богослужение (вж. Лука. 1:24-38). Вероятно е бил силно повлиян от пролога на Йоановото Евангелие, в който се говори за тайната на Боговъплъщението (вж. Йоан. 1:1-18) – б.ред., Бл. В.

Надписът на глаголица върху западната стена в катедралата „Св. Богородица“ в Загреб

Хилядолетие след като богомилите изнесоха Българското учение на Запад, няколко десетки днешни българи пътувахме по местата, където те са оставили спомен от своята апостолска дейност извън пределите на нашата страна.

В Босна и Херцеговина

Тези земи са били приобщени към България от цар Самуил през 998 г. и са останали в нейните предели повече от две десетилетия – докато Византия завзела нашата територия. Пътуваме с километри през селища, които носят същите имена като на нашите, а да се разбираме с хората не ни трябва език-посредник – стига да се заслушаш внимателно и в чуждите отначало думи ще разпознаеш архаичните форми на нашите. Начетените знаят, че семейството на цар Самуил е споделяло идеите на богомилството. Причината не е само в това, че империята, от която княз-борисовите поданици са приели християнството, воювала да унищожи своята „кръщелница“. Все повече изследователи се решават да признаят, че богомилството преди всичко е било близко на аристократите и високообразованите книжовници. Въпреки „Беседата“ на Презвитер Козма, народните предания изтъкват като създател на Учението царския брат княз Венеамин-Боян. Дори Доминиканският орден в Тулуза не свързва „ерестта“ с Богомил, а я нарича „българска“ – натрапчив знак, че не е творение на някой инакомислещ поп като Арий, Мани и другите подобни им. Високообразованите богослови точно са отсъдили, че зад това учение стоят духовен живот и мистериални практики, които на нашите земи са проследими поне осем хилядолетия назад! Затова Българското учение е било приемано като чест и още бан Кулин, управлявал Босна от 1180-а до 1204 г., превърнал богомилството в религията на поданиците си. То засилвало стремежа на тамошните владетели и да се сродяват с българския царски двор – босненският бан Стъпан II Котроманич е бил женен за българска княгиня, а и роденият от брака им Твъртко I Котроманич, който наследил баща си на кралския престол (1377–1391), последвал примера му, като се оженил за дъщерята на Иван Срацимир Доротея (Дорослава).

Крал Твъртко е въздигнал спасителната си твърдина върху най-внушителния връх над селището Високо, което отстои на трийсетина километра от днешната столица Сараево. Сега възвишението е прочуто като Пирамидата на Слънцето и се радва на световен интерес.

Сред останките от крепостта на крал Твъртко I

И досега в Босна и Херцеговина са оцелели над 65 000 каменни паметници („стечки“) със священите знаци на богомилите, пръснати из повече от 2500 селища из цялата страна, в планинските и труднодостъпни райони на Централна и Източна Босна, в долините на Херцеговина и Далмация, както и по адриатическите острови. Един от първите – с кирилски надпис! – е на великия княз Ненац от Радимля (1094 г.), още отпреди възкачването на бан Кулин на престола. Когато османлиите се наместили и тук, босненци продължили да следват богомилската традиция и да ваят техните символи по каменните блокове.

Стечка пред музея в Сараево

В Република Хърватска

Преславна е катедралата „Св. Богородица“ на хърватската столица Загреб. Тя може да побере 5000 богомолци! Сричаме с гордост единствения надпис в храма върху западната му стена – на глаголица, като скъп спомен от времената, когато със священата азбука са били пренасяни и евангелските слова, преведени от Светите равноапостолни братя Кирил и Методий.

Но средновековното Българско учение там не е просто спомен – в своята удивителна къща ни приема обществото на богомилите от XXI век. Почерпиха ни с техните обичайни за вярата безмесни специалитети, обменихме възгледи, споделихме познания, попяхме заедно и дълго се прегръщаме на раздяла с пожелания по-скоро да бъдем пак заедно...

В духовния дом на богомилите от XXI век в Загреб

В Италия

Следвахме път, отгъпан първо от „мизийските готи“ на крал Аларих, който в самия край на IV в. извел своя народ от Мизия, където Вулфила го учил на християнство с „тракийски акцент“, и през 401 г. обсадили Милано. След шест столетия – може би и от Преслав, който също е в Мизия! – пристигнали богомилите и учредили свои общини около града и в предградията му Патария, затова техните последователи тук били наричани „патарени“. Католиците са се постарали да заличат сакралните наши знаци, поставени на видни места от свършените. Но са пропуснали, че най-внушителният стърчи в центъра: огромната, висока 108 метра мраморна катедрала „Duomo di Milano“ с изрязани стотици статуи по нея, които се сливат в омайна плетеница, сякаш е бижу от слонова кост. Строе-на от 1386 г. до 1805 г., тя първо е послужила... да коронясат в нея Наполеон Бонапарт за крал на Италия. Сега тя напомня черупка на охлюв, който я е напуснал, защо вътре не ечат хорали и не се влиза свободно като в Божи дом, а само срещу скъпи билети – едни за молитвената зала, други за терасите по покрива. Кого е победил с триумфа на търговците в храма врагът на богомилите Rex mundi? Своето оръдие срещу тях Църквата, за която именно нашите апостоли се сетиха, че отдавна не е Божия...

Трудно е да се каже колко е делът на богомилите – първите проповедници на равенството, братството и свободата – в свободния дух, който ни очарова в пленителната Болоня. Никъде по пътя ни на Запад не се натрапваха толкова много и щастливи младежи край така

богатите книжарници. Градът е прочут със своя университет, признат за най-стария в Европа. В неговия двор има черква, която се казва „Санта Мария деи Булгари“. Тя е построена на мястото на по-стара, която се намирала се до дома на прочутия юрист от първата половина на XII в. Булгаро де Булгари. Семейства с такива фамилии тук има още от времето на Аспаруховия брат Алцек, но нищо не изключва както да е бил от богомилско потекло, така и да е прегърнал ревностно учението на своите сънародници. В своя дом той и преподавал, и раздавал правосъдие, като неговите съдебни решения имали законодателен авторитет. Наричали го „Златоуст“ – заемал и длъжността имперски викарий на Болоня. Именно за това, че бил извънредно важна личност, мястото, където живеел, наречено „курия“, било на неговото име „Булгари“ или „Курия Булгари“. Във връзка с това и със самото му име анализите припомнят, че като глосатор, както наричали в Болонския университет специалистите по римско право през Средновековието, неговите законови интерпретации са обозначени с Булгаро, Болгаро или Бургаро или само с буквата „Б“.

Храмът „Санта Мария деи Булгари“ в Болонския университет е наследил мястото, където е живял Булгаро де Булгари

Де Булгари е починал през 1167 г., като завещал на поколенията много ръкописи от юридически и обществен характер. Разрушената частично от бомбардировките в края на Втората световна война капела „Санта Мария деи Булгари“ е съхранила някои великолепни стенописи от XVI век, сред които проф. Атанас Божков откри и изображение на княз Борис I.

Ние обаче още не успяваме да го видим. Капелата е затворена за посещения и в нея се извършват само погребални обреди на изключително заслужили професори от университета.

Във Флоренция всички се стремят да разгледат двореца „Медичи-Рикарди“, построен между 1445 и 1460 г. по поръка на Козимо Медичи Стари. Най-голямата забележителност в

комплекса е „Параклисът на влъхвите“ със стенописи от Беноцо Гоцоли, който е бил съвременник на Фераро-Флорентинския събор (1438 и 1439).

Никой не се съмнява, че художникът е познавал Константинополския патриарх Йосиф II (1416–1439), който бил инициатор за обединяването на православните с католиците.

Йосиф се родил в Търново около 1363–1365 г. като извънбрачен син на цар Иван Шишман и от юноша приел монашеството. Пребивавал в Света гора Атонска, а в годината, когато турците превземат Царевград Търнов (1393), бил ръкоположен за митрополит на Ефес – една от най-древните и престижни катедри в целия християнски свят. След 23 години владишка служба там, в земите, отдавна завладени от османците, на 21 май 1416 г. българският царски син бил избран за Вселенски патриарх в Цариград.

Два дни преди подписването на унията с Рим патриарх Йосиф II склопил очи. Вечният му дом е във Флоренция, в доминиканската черква „Св. Богородица Нова“ – една от най-красивите в града, вдигната през 1456 г. върху основите на християнски храм от XI век. Патриархът е изобразен на стената вляво от входа на параклиса като достолепен водач на делегацията на източните църкви, с пронизателен поглед и лека усмивка. Зад него, на съседна стена, Гоцоли е нарисувал императорите Йоан VIII Палеолог и Сигизмунд Люксембургски, леко пародирани като фигури на „новите трима мъдреци от Изтока“ с брата на византийския император.

Гробът на патриарх Йосиф II във Флоренция

Надписът на патриаршеския гроб е в стихотворна форма на среднолатински и малко гръцки накрая. Епитафията разказва за дошлия на италийска земя първосвещеник на Източната църква, воден от религиозен плам, дарен приживе с радостта да участва в свързването на гърци и римляни за една вяра и едно богослужение в Европа, в сключването на свят съюз, донесъл разцвет на Флоренция, където е починал и положен той, Йосиф II, патриарх на Константинопол, Новия Рим, Вселенски патриарх.

а богомилите фондация „Виделей“

Във Франция

Известно е, че след смъртта на Аларих, краля на „мизийските готи“, го наследил зет му Теодерих и той основал Тулузкото кралство в Окситания (областта Лангедок, днес в Южна Франция) със столица Тулосу. След шест столетия по тези земи пристигнали и богомилите – към 1000 г. в Шампан, през 1144–1145 г. – в Лиеж, през 1147 г. – в Орлеан и Дордония. Христова църква без йерархия – това звучало особено привлекателно на Запад, където дори над държавните владетели стоял папата. Понеже богомилите следвали проповедите и образа на живот в Иисусовото обкръжение, техните последователи се наричали „чисти“ (катари) и удивителното Българско учение приемали присърце дори местните феодали начело могъщия граф на Тулуза Раймон VI. В областта Шампан също го последвали първо благородниците и главен богомилски център станал замъкът Монвимер. В областта Перигор замъкът Монфор бил важното богомилско огнище. Собствениците на много други замъци също ги отваряли за апостолите на учението и като сами избирали да живеят чистия живот на съвършените, предоставяли имуществото си за общо ползване на вярващите.

Капител от замък във Фоа, на който катарите водят пленен кардинал

„Трябва да знаете, че Лангедок е много аристократичен район и предимно благородниците са били катар“ – подкрепя д-р Жан Дюверноа възгледите, че по подобие на орфизма и богомилството е в основата си аристократично учение. Д-р Димитринка Димитрова-Маринова от БАН смело обобщава в научната си статия „Богомилството и богомилската литература в културната традиция на Х век“ онова, в което сами се убедихме на място:

„Що се отнася до хипотезата за възникването на ереста сред прабългарската аристокрация, потвърждение може да се потърси в географията на нейното разпространение – богомилството става държавна религия в Босна, в Северна Италия и Южна Франция“.

Ставало нещо нечувано, което след това щяло векове да

отеква само в приказките на народите – раждало се съзнание за равенство в името на Бога, за общи цели на хората, за надежди и упование, по-значимо от хляба за утрешния ден и богатството. Странни певци-проповедници с гъдулки и гайди обикаляли по градове и крепости със сладкогласни песни – в музея в град Пюивер се пазят кавал, гъдулка, дудук, тамбура и гайда (наречена гайта), с които са свирели трубадурите-катари. Пеели във възхвала на жената, която вече не била собственост и залог по сметка, а се изравнявала по значение, свобода и възможности с мъжа.

В гр. Мезаме посещаваме Музея на катарите, където са събрани редица оцелели реликви и сведения от времето им. В изложения катарски хляб веднага се набива в очи средновековният вид на обредната погача, която може да се види и в български музей...

Обреден хляб на „чистите“ християни в Музея на катарите в Мезаме

През втората половина на XII в. в община Конкорето била донесена Тайната книга на българските богомили, пренесена сетне в превод на латински в град Каркасон. От тогава е останал и плененият от Инквизицията „Катарски требник“ на провансалски език. Българското учение така устремно приобщавало последователи, че през 1167 г. в манастира „Св. Феликс дьо Карман“ край Тулуза се събрали заедно френски и италиански епископи с привърженици на богомилите, които поканили за председател българина Никита и там го прогласили за свой „папа“ на мястото на ватиканския.

Фасадата на манастира „Св. Феликс дьо Карман“

Движението на съвършените не било еднопосочно – посветени сред окситанците пък отивали в България да усвоят

на място чистата вяра. Прочут от тях е Юлиан Палмие, от когото, като се върнал в Алби, почти всички приели богомилството. Затова през 1165 г. в замък Ламбер край града папа Александър III свикал събора, на който те били анатемосани. Оттогава започнали да наричат окситанците, които изповядвали Българската вяра, и „албигойци“. Но пък катарите „в „Песен за албигойския кръстоносен поход“, писана през 1210 г., са наречени „sels de Bulgaria“ – „онези от България“.

Седем века след това представителната зала на общината в град Алби беше предоставена на пътуващите новобогомили под егидата на „Виделей“ за среща с френския богослов и историк Мишел Муние. Още на младини той бил въодушевен от българските религиозни легенди, преведени на френски от Лидия Шишманова и отпечатани в Париж през 1896 г. Те го вдъхновили да опознае по-добре Българското учение и след като дълги години е преподавал философия, през 2009 г. той издал 616-страничния си труд „Катарското богомилско християнство“. Отпечатал го със собствени средства, защото междувременно катарството е станало подтик за мощен туристически интерес към местата, където е било отстоявано, и френските изследователи от последните години все повече се стараят да забравят българския произход на учението.

В Алби при Мишел Муние с българското издание на неговата книга, която той надписа с оригинален автограф

До средата на 1209 г. около 10 000 кръстоносци се събрали в Лион. Под командването на Симон дьо Монфор армията му се насочила към град Безие. Щом рицарите обсадили града, призовали католиците да го напуснат и да предадат катарите. Отказали им. Градът паднал на следващия ден, когато обсадените опитали отчаяна контраатака и през отворените градски порти нахлули рицарите. Когато Симон дьо Монфор попитал изпратения при тях легат на папа Инокентий III как да разпознават католиците от катарите, архиепископ Арно Амори отвърнал: „Избийте всички, Господ ще разпознае своите“.

Старата базилика в Безие, около която според доклада на папския нунций Арно Амори било изкляно цялото население на града – 60 000 души

Следващата цел бил Каркасон – добре укрепен, но пълен с бежанци. Кръстоносците пристигнали пред стените му в началото на август 1209 г. и до 7 август отрязали водоснабдяването на града. Граф Раймон-Роже поискал преговори, но бил задържан от рицарите и без предводител Каркасон паднал след една седмица. Всички жители били заставени да напуснат града.

На площада пред моста към крепостта ни очакваше светлинно табло с два надписа: „Катар“ и „Богомили“. Докато новите френски професори все по-упорито опитват да изкарат движението на „чистите“ като местна ерес и го отделят от Българското учение, тук някои просто са се водили по родовата си памет – това е известие за състезание, в което пътешествието на „богомилите“ е по-кратко, а „катарите“ трябва да издържат по-дълго.

Споменът за богомилите е жив до днес

След като през зимата получили подрепления, на следващата година кръстоносците прегазили град Брам и през юни обсадили добре укрепения град Минерва. Той устоял на тежък обстрел, но в края на юли с разрушаването на основния му водоизточник се предал. На пленените катарите предложили да се върнат към универсалния католицизъм. Сто и четирийсет от тях отказали и били изгорени публично на клада. Сега на това място зад градската катедрала има стилиен скромнен паметник.

Паметникът на изгорените катар в Минерва

Чак през 1215 г. кръстоносците влезли в Тулуза и Дьо

Монфор получил града като награда. След две години обаче граф Раймон си възвърнал крепостта. Когато през пролетта на 1218 г. кръвожадното папско воинство обсадило твърдината, въодушевените жени и момичета на Тулуза – със самочувствието, което им дали съвършените, като ги приели на равна нога в своите богослужения, поели артилерията от метателните машини и докато мъжете контраатакували нападателите, те разбили с един каменен проектил шлема на Дьо Монфор ведно с главата му... Трудно се възкачва висинето, върху което са останките от замък Монсежюр. Не голямата стръмнина е истинското изпитание, а вълнението от Бог знае как осъзнавания „спомен“ за страшния и величав 16 март 1244 г., когато последната крепост на катарите, вече с една порутена стена, след деветмесечна обсада губи 35-годишната безпощадна война на Ватикана против чистите християни.

Участниците в Пътуващия семинар пред паметника на изгорените катар в крепостта

Когато се спуснахме от стръмното възвишение, долу заварихме въодушевена група от френски поклонници, която се готвеше да поеме нагоре. Лесно се разпознахме – след няколко разменени думи с тях вече знаехме, че са почитатели на катарите и последователи на Учителя Петър Дънов. Тозчас се хванахме в общо „коло“ да поиграем и попеем заедно.

Богомилското коло на нашата група с френските поклонници на богомилите, които срещнахме под крепостта

Горното е само малка част от свидетелствата на Запад за великото дело на богомилите. Събрахме още много удивителни свидетелства от Италия и Франция, които представят основа за пространни проучвания. Открихме дивни следи от влиянието на Българското учение в Андора и Испания, но тях ще оставим за следващ репортаж.

Христо Буковски,
специален пратеник
на в. „За буквите – О писменехъ“

„Св. Климент Охридски“. Фрагмент от стенопис в черквата „Св. Никола“ в гр. Елена (XVIII в.)

Д-р Константин Иречек

Българското съзаклатие

След разтурването на българския легион в Белград 150 души млади отчаяници, еднакво униформирани и въоръжени, заминаха Дунавът, предводителствани от Хаджи Димитра Асенов и Стефан Караджа. Но след храбри борби те се разсипаха от турските войски.

Недълго след това българските революционери основаха едно тайно съзаклатие, подобно на гръцките „хетерии“. Главата на този заговор беше дяконът Васил Левски, роден в Карлово на 1837 год. След като се запозна с Раковски, Левски захвърли калугерското си расо, излезе из България, служи в легиона в Белград, стана учител и после – другар на Панайота.

Известията на Централния комитет в Букурещ се раздаваха по всичката България, без да могат да узнаят нещо турските шпиони. Една мрежа от 200 тайни комитети се простираше от Дунава до Родопите и на запад през София до Кюстендил. Главните места бяха София, Ловеч и Стара Загора. Пропагандата работеше преимуществено помежду долнията класа на народа. Най-главните членове бяха селяните, на които най-теготеше гнетът от турските злоупотребления и които от дълги векове насам бяха привикнали на сговор и мълчание; след тях идеха скотовъдците, абаджиите и обушарите в градовете, както и духовенството от манастирите и от селата и учителите или лекарите; малките и големите търговци, а особено заможните граждани правеха изключение.

Новопосветените членове трябваше нощно време да се закълнат пред една икона върху нож и револвер; adeptът зимаеше куршум в устата си, изплюваше го и цалуваше оръжията и Евангелието. Накрая на проповедите си, както на свое време и хетеристите, „апостолите“ обаждаха, че ще се вести Русия, макар че ни най-малко не вярваха в подобно нещо.

Кореспонденцията запазваше търговската форма на писмата, изкалъпена в една система най-вече от исторически псевдоними; пълни кутии с фалшиви турски паспорти и печати фабрикуваше един зограф в Чирпан; една тайна полиция надзираше членовете и извършваше всякакви тайнствени убийства, както и например при застрелването на подозрителния дякон в Орхание.

Левски сам развиваше една неуморна деятелност. Той пропътува страната преоблечен във всевъзможни облекла, съществували на Балканския полуостров – ту като селянин, ту като търговец, ту като турчин и прочие. Турските власти намиришаваха по нещо за този загадъчен пътник, но не го намериха.

Движението умря преждевременно поради невнимателното съединение с един разбойнически елемент в лицето на Димитър Общи – главния помощник на Левски, един космополитически скитник с тревожно минало.

Из книгата „История на българите“. Издадена през 1891 г. на немски език, и през 1898 г. на български език.

Ангелогласният дякон

Левски изгражда единствената за времето си тайна революционна организация

Проф. Дойно Дойнов

Младият Васил Иванов Кунчев взема уроци по черковно пеене при учителя Райно Попович в Карлово, а в 1855 г. – вече 18-годишен, като знае цената на своя изключителен глас и познава основата на християнското учение, първоначално посещава класното училище, а после завършва и едногодишен курс за свещеници в Стара Загора.

Запазени са неговите записки по „Обличително Богословие“. От тях съдим за грамотността на училищната му подготовка,

Проф. Дойно Дойнов (1929–2012)

„Аз, Васил Левский, в Карлово роден,
от българска майка юнак аз роден,
не щях да съм турский и никакъв роб,
същото да гледам и на милий си род,
станах и отидох в Стара планина...“

Из „Автобиография“, Белград (1868)

но и за човешките и християнските ценности, които ще усвои, носи, почита до смъртта си. Учебният предмет явно е бил от полемичните, създадени преди всичко за доказване предимствата на православиято – познато явление в развитието и борбите на ортодоксалната църква срещу проникването на католицизма и протестанството на Изток в средата на XIX век.

В Священническото училище тези първоначални знания придобиват по-завършен вид. Веднага след като се завръща с вуйчо си хаджи Василий в Карлово, при обещанието му, че ще го изпрати незабавно в Русия за по-високо учение, Васил Кунчев приема да се покалугери.

Тъжният ритуал в отречението от светски живот, от майка и близки, от любов и собствено семейство в името на Бог и Църква става в края на 1858 г. в съседния на Карлово Сопотски манастир „Св. Спас“. Духовен баща и кръстник му става просветеният рилски отец Кирил, проповядвал по същото време в Карлово, а на следващата 1859 г. в карловската църква „Св. Богородица“ пловдивският владика Паисий го ръкополага в йеродяконски чин.

„Разстригването“ на дякон Игнатий разтърсва не само църква и духовенство, но и патриархалното българско общество в Карлово и целия Подбалкански край. Дори майка му и близките са втрещени от необичайната му постъпка.

Дяконът Игнатий избира и деня на преобразението си. През нощта на първо Христово възкресение той за последно

служи в църквата „Св. Богородица“, а сутринта повежда най-добрите си приятели в близката местност „Алтън чаир“. Той моли едно от момчетата – считан за „хаджия“ като звание на поклонник по светите места, да вземе ножица и гребен. Като стигат до живописната поляна, дякон Игнатий им заявява:

„От днес аз преставам да нося тази калугерска капа“.

Настава смут у младите хора – те отказват да участват в едно своего рода светотатство. Тогава Игнатий взема ножицата и сам отрязва дяконските си коси, като после грижливо ги свива в една белоснежна кърпа.

Своето оправдание той дава пред майка си с думите:

„Мамо, мен ме призовава народният глас: вика ме да се притека на помощ на поробеното Отечество“.

Сетне ще напише:

„Длъжност ми беше – изпълних я...“.

Младият карловски духовник пренебрегва каноническите норми, но си остава вътрешно религиозен.

Най-довереният човек на комитетската тайна полиция и тайна поща Христо Иванов Големия в едно свое писмо до Захарий Стоянов от април 1884 г. пише:

„ТОЙ БЕШЕ ЧИСТ ИСУС ХРИСТОВ ПОЧИТАТЕЛ“.

И уточнява като съвременник и очевидец:

„Като беше сред компрометираните, се е причестявал всяка година и постеше, но само пред прости хора...“.

В своята изповед пред бесилото Левски заявява на поп Тодор Митов:

„ПОМЕНУВАЙ МЕ В МОЛИТВИТЕ СИ КАТО ДЯКОН ИГНАТИЙ!“

Животът, борбата и подвигът на Левски се вписват основателно в българската история, но и значимостта на делото – и в биографичната цялостност на човечеството. Името му – многозначителното лъвско име, ще стои достойно, ако не днес, то в идващите години и десетилетия и на фасадата на символичния общочовешки пантеон. Едно, може би самотно, но наше, българско!

Но Левски, наред с гения на Ботев, на Отец Паисий, с плеядата будители и просветители, бунтовници и революционери, са и наш безценен исторически и политически капитал и преди всичко духовен стимул. Те са живеят на българската памет – оная, която ще бъде нужна днес и утре на поколенията за опазване на народната идентичност и националната държава, за утрешното бъдеще на България.

Левски бе, е и ще бъде жив във времето!

Левски оставя дяконските си коси на майка си с поръка да ги опее, когато узнае, че е загинал. Тя ги дава на своята дъщеря Яна. През 1907 г. Яна ги предава официално на министъра на народното просвещение. Днес те се съхраняват в Националния военноисторически музей и в новия параклис „Всех святих болгарских“ при Националния музей „Васил Левски“ в Карлово.

Дойно Дойнов. „Левски – най-ясната загадка. Научно-популярна биография“. Общобългарски комитет и Фондация „Васил Левски“. София, Захарий Стоянов, 2014.

Книгата е издадена в памет на проф. Дойно Дойнов и се разпространява безплатно.

Престижно отличие

Институтът по лидерство връчи почетните знаци „Стефан Стамболов“

Художникът Светлин Русев, кметът на Бургас Димитър Николов и почетният председател на ДПС д-р Ахмед Доган са тазгодишните носители на престижното отличие.

Юбилейната Десета научна сесия по лидерство обсъди темата за качествата на личността и лидерските практики.

Сред отличените с почетен знак „Стефан Стамболов“ през годините са президентите на републиката д-р Желю Желев (1990–1997) и Георги Първанов (2002–2012), вицепрезидентите ген. Ангел Марин (2002–2012) и Маргарита Попова, министър-председателят Бойко Борисов, патриарсите на Българската православна църква Техни светейшества Максим и Неофит, генералният директор на ЮНЕСКО и официален български кандидат за генерален секретар на ООН Ирина Бокова, бившият омбудсман и дългогодишен парламентарист Гиньо Ганев, столичният кмет Йорданка Фандъкова, бившият вътрешен министър Николай Добрев (посмъртно), вицепремиерът Ивайло Калфин, председателят на БАН акад. Стефан Воденичаров, историкът проф. Андрей Пантев, директорът на Националния исторически музей проф. Божидар Димитров и др.

Институтът за изследване и развитие на лидерството в информационна среда (ИИР-ЛИС) към Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) връчи Почетния знак „Стефан Стамболов“ за личен лидерски принос за 2016 г.

„Стефан Стамболов“. Скулптор Иван Тодоров. Поставен пред главния вход на УниБИТ през 2010 г. по идея на проф. Димитър Иванов. Дарение на Фондация „Арете-Фол“

Церемонията бе по време на юбилейната Десета научна сесия по лидерство на тема „Качества на личността и лидерски практики“, която се проведе в Националния военноисторически музей в София на 11 февруари.

Организатори на събитието бяха Университетът по библиотекознание и информационни технологии, Институтът за изследване на населението и човека към БАН и Националният военноисторически музей. Юбилейната сесия беше открита от директора на Института за изследване и развитие на лидерството в информационна среда проф. Димитър Иванов:

„Имам удоволствието да открия Десетата научна сесия по лидерство и да кажа, че тя вече се превърна в традиция за годишно обобщаване на постиженията на българската нация, на българските елити в различните сфери на общественно-политическия, икономическия и гражданския живот“.

„Тези научни конференции наистина се превърнаха в изключително положителна традиция“, отбеляза ректорът на УниБИТ проф. Стоян Денчев. Той припомни, че почетните знаци „Стефан Стамболов“ се връчват след сериозно обсъждане в комисия със съпредседатели проф. Стоян Денчев и председателя на Форум „България – Русия“ и издател на в. „Земя“ д-р Светлана Шаренкова. Нейни членове са историкът и публицист проф. Андрей Пантев, журналистката и директор на Института за стратегии и анализи Валерия Велева, проф. Валерия Фол – директор на Института за научни изследвания в областта на организацията, управлението и защитата на културно-историческото наследство, акад. Петър Кендеров – представител на Фондацията „Св. Св. Кирил и Методий“, и акад. Стефан Воденичаров – председател на Българската академия на науките. „Ние заедно определихме след редица дискусии кои да бъдат отличените български общественици, политици и хора на изкуството с почетен знак „Стефан Стамболов“, допълни проф. Стоян Денчев.

Отляво надясно: Димитър Николов – кмет на гр. Бургас, Маргарита Попова – вицепрезидент на Република България и акад. Светлин Русев

ЧЕСТИТО!

Проф. Димитър Иванов – на 65 години

На 19 април 2016 г. в зала „Тържествена“ се състоя тържество за 65-годишнината на проф. Димитър Иванов – председател на Общото събрание на УниБИТ.

Поздравления на юбиляра поднесоха министърът на културата Вежди Рашидов, председателят на БАН акад. Стефан Воденичаров, представители на обществени и културни институции, преподаватели и студенти.

Ректорът проф. д.н. Стоян Денчев връчи на юбиляра „Почетен знак на УниБИТ“.

Издателство „За буквите – О писменехъ“ издаде сборника „Биобиблиография на Димитър Иванов“, съставен от проф. Нели Костова.

Монолог на Стефан Стамболов

Матей Шопкин

Аз, българинът, в Търново роден,
закърмен с древни притчи и балади,
от първите си дни видях край мен
как тлеят черни петвековни клади.

Дочух плача на сиротни деца
и жалбите на старци и вдовици.
И тръгнах по паланки и селца,
и станах брат на всички мъченици.

Аз, младият апостол Стамболов,
на Левски всеотдайният заместник,
раздавах правда, преданост, любов
и всявах страх у всеки мракобесник.

Аз влизах в безпощадни боеве,
за да разбия робската верига,
за чест и слава писах стихове
и даже с Ботйова издадох книга.

А после? – политически борби.
Коварства. И съдба немилостива.
Една бездарна банда ме уби,
но може ли кръвта да се убива?

Сърцето ми бе жертвено сърце,
което и в смъртта не се предава.
НО С ДВЕТЕ СИ ОТСЕЧЕНИ РЪЦЕ
ПРЕГРЪЩАМ МОЙТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА.

20 декември 2001 г.

Из стихосбирката „Молитва от Ботев връх“. Второ допълнено издание. София, Пропелер, 2016.

Календар на ЮНЕСКО

Бележити годишнини

1100 години от кончината
на Св. Климент Охридски (830–916)

По предложение, внесено съвместно
от България и Македония,
с подкрепата на Полша и Руската Федерация.

„Св. Климент Охридски“. Скулптор Любомир Далчев.
Паметник пред Софийския университет „Св. Климент Охридски“,
открит и осветен през 1978 г.

Съществува Международен форум в София, посве

Доц. д-р Вен

През последните години опазването и популяризирането на културното наследство все повече се превръщат в приоритет в националните политики на отделните страни. Съхраняването на местната идентичност се възприема не само като националноотговорна задача. Този процес се подтиква и от необходимостта да се разрешават общочовешки и значими за развитието на човечеството въпроси. Част от тях са насочени към опознаване на неговото минало и към пренасяне в настоящето и бъдещето на най-значимото от него. Понякога не само въпросите, но и отговорите са нееднозначни и съдържат в себе си поредица от нови въпроси. Решенията за преодоляване на идентифицираните проблеми също се поставят за разглеждане в различна светлина. Това се предопределя от обстоятелството, че човек живее не само в различна политическа, икономическа и социална среда, но и много често е зависим от локалната обстановка, в която живее и се развива. Неговият светоглед се формира през годините, видоизменя се и понякога придобива нови измерения. Съвременният човек е свикнал да проследява отделните процеси през призмата на собствената си визия. Животът обаче налага да се потърсят и други, понякога напълно противоположни по своето съдържание гледни точки.

В сферата на проследяване на културните процеси прегледът и критичната преоценка на установената система от критерии и показатели са не само полезни, но и нужни.

Процесите, свързани с опазването и популяризирането на културното наследство на всяка държава, са важен елемент от културната ѝ политика и са неотменима част от визията за устойчиво развитие в настоящия момент и в перспектива. И не на последно място, изграждането, адаптирането, синхронизирането и актуализирането

Момент от конференцията в УниБИТ

на съществуващата правнонормативна уредба са съществена необходимост за формиране на нови политики, насочени към опазването и представянето на културното наследство в локален, регионален и глобален мащаб.

Ролята на ЮНЕСКО като основен стожер за провеждане на политики, насочени към създаване на нова визия за опазване на културното наследство в световен мащаб, в новите условия на развитие, става все по-голяма. Основополагащо начало, възприето от международната организация, е, че правото на достъп до културата е право на всеки. Към това се прибавя и насърчането на усилията на световната общност културното наследство да се възприема не само като наследени елементи и процеси от миналото, но и като такива, които трябва да бъдат изучавани, развивани и доусъвършенствани. Отчита се и обстоятелството, че под въздействието на времето и реализираната през отделните години човешка дейност твърде голяма част от наследеното културно наследство или е претърпяла редица промени, или е стигнала до нас в променен вид.

Следва изискването да се потърсят онези похвати, посредством които то да бъде в максимална степен съхранено в неговия първичен вид, както и да се представи съобразно своята специфика. Всичко това предопределя и наличието на специална подкрепа от страна на различните държавни и местни институции на регионално и локално ниво. Има значение и съпричастността на отделните общности, които стоят в основата на процеса по съхраняване и препредаване на наследеното.

По инициатива на Регионалния център за опазване на нематериалното културно наследство за страните от Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО, ситуиран в София, в сътрудничество с Министерството на културата, Националната комисия на Република България за ЮНЕСКО, Университета по библиотекознание и информационни технологии и Българската академия на науките на 12 и 13 декември 2015 г. в София се проведе международна конференция под наслов „Приносът на държавите членки на ЮНЕСКО от Югоизточна Европа за разпространение и прилагане

ен принос

тен на 70-ата годишнина на ЮНЕСКО

цислав Велев

на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство от 2003 г. В нея участие взеха представители на всички страни от региона на Югоизточна Европа: Албания, Армения, Босна и Херцеговина, България, Грузия, Гърция, Кипър, Румъния, Словения, Сърбия, Турция, Хърватия, Черна гора. Форумът бе посветен

Участници в конференцията по време на заседание

на 70-ата годишнина от основаването на ЮНЕСКО и бе под личния патронаж на генералния директор на организацията Ирина Бокова, която го откри и присъства на неговото първо пленарно заседание.

В рамките на УниБИТ и БАН се проведеха двата панела на тема:

- 1) Предприети действия от страните в Югоизточна Европа за прилагане на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство от 2003 г.
- 2) Ролята на локалните общности в опазването на нематериалното културно наследство за пряко включване на всички институции и ангажирани лица в процесите по съхраняване и препредаване на културната идентичност на отделните народи.

Обединяващо виждане в дискусиите бе, че в светлината на взаимодействие между минало и настояще, глобализация и локално развитие, икономически, политически и други видове натиск, държавните институции в сътрудничество с различните неправителствени организации, подпомогнати и от отделните общности, е необходимо да полагат усилия, да развиват съвре-

„А Той [Иисус Христос] му отговори и рече: Писано е: „Не само с хляб ще живее човек, а с всяко слово, което излиза от Божи уст.“

Матей. 4:4

менни политики, насочени към създаване на ново отношение към опазването и популяризацията на нематериалното културно наследство. Това е важен момент от цялостната политика на всички държави в региона и извън него. Това е и реално прилагане на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство, която призовава за създаване на инструменти и механизми за съхраняване на нематериалната култура на човечеството, включително чрез международно сътрудничество.

Конференцията очерта и необходимостта да се разширява обменият на информация и опит, да се предприемат съвместни инициативи и да се създаде механизъм за подпомагане на държавите – страни по Конвенцията, в техните усилия за опазване на тяхното нематериално културно наследство. Регионалното сътрудничество следва да се стреми към засилване на защитата на това наследство, като същевременно повиши своя принос към устойчивото развитие и межкултурния диалог, със специален акцент върху регионалното сътрудничество и многонационални елементи. В същото време това е и своеобразен отпор на нашествието и настъплението на все по-глобалната унификация при представяне на някои елементи на културното наследство, на които всички ние сме свидетели.

Форумът в София е част от поредицата подобни международни инициативи, подкрепени и от ЮНЕСКО, на които политици, учени, общественици и местната общност съвместно поставят въпроси и търсят най-правилните отговори за тяхното разрешаване.

„Св. Климент Охридски“. Скулптор Иван Колев. Паметник при черквата „Рождество Христово“ във Велики Преслав, открит и осветен през 1978 г.

Българска полярна база „Св. Климент Охридски“, о-в Ливингстън, Антарктида

Първото изображение на Св. Серафим Софийски като светец – дар от Руския патриарх Кирил за Българската православна църква

Прославление

† Св. Серафим,
архиепископ Богучарски,
Софийски чудотворец

Внимателно изучавайки жизнения път и архипастирския подвиг на архиепископ Серафим Соболев, извършените по неговите молитви чудеса и несекващото всенародно почитание към него, Архиерейският събор на Руската православна църква единомислено със Св. Синод на Българската православна църква, представен на настоящия събор с благословението на Светейшия Български патриарх Неофит от Високопреосвещения Варненски и Великопреславски митрополит Йоан и Преосвещения Знеполски епископ Арсений, определи:

Да бъде причислен към лика на светиите Богучарският архиепископ Серафим (Соболев, 1881–1950) за общоцърковно почитане. Честните му останки да бъдат считани за свети мощи и да им бъде отдавано дължимото достойно почитание. Да му бъде съставена специална служба като на светител.

Паметта на светител Серафим да бъде празнувана на 13/26 февруари – в деня на неговото представяне в Господа. Да му се изписват икони и да се отпечата житието му.

Името на новопрославения светител Серафим Соболев да бъде съобщено на Предстоятелите на Поместните православни църкви за включване в числото на светиите.

Месяца февруарна в 26-й день
Святителя Серафима, архиепископа
Богучарскаго, Софійскаго Чудотворца

Тропарь, глас 4.

Божественною ревностію присно распалаемъ,/ Православна столп явился еси/ в Софін граде возсияв,/ и благочестіем твоимъ многія люди ко Христу привел еси,/ пастырю добрый, святителю отче Серафиме,/ моли Христа Бога,/ спастися душам нашим.

Ин тропарь, глас 5.

Сосуд Божественных даров/ и дом Святых Троицы явился еси,/ чудотворче святителю отче Серафиме,/ темже, имея дерзновение ко Господу,/ не остави нас сирых/ и, якоже обещался еси,/ испроси нам молитвами твоими/ мир и велию милость.

Не съперници, а братя

Съвместно заявление на Римския папа

Франциск и Руския патриарх Кирил

На 12 февруари 2016 г. в Хавана, Куба, стана историческа среща между главата на Римокатолическата църква папа Франциск и Руския патриарх Кирил. Те подписаха съвместно заявление относно бъдещето на християнството. Поместваме откъси от Заявлението.

С радостью мы встретились как братья по христианской вере, увидевшиеся, чтобы «говорить устами к устам» (2 Ин. 12), от сердца к сердцу, и обсудить взаимоотношения между Церквями, насущные проблемы нашей паствы и перспективы развития человеческой цивилизации.

3. Встретившись вдали от старых споров «Старого света», мы с особенной силой ощущаем необходимость совместных трудов католиков и православных, призванных с кротостью и благоговением дать миру отчет в нашем уповании (1 Пет. 3:15).

<...>

7. В решимости прилагать все необходимое для того, чтобы преодолевать исторически унаследованные нами разногласия, мы хотим объединять наши усилия для свидетельства о Евангелии Христовом и общем наследии Церкви первого тысячелетия, совместно отвечая на вызовы современного мира. Православные и католики должны научиться нести согласное свидетельство истины в тех областях, в которых это возможно и необходимо. Человеческая цивилизация вступила в период эпохальных перемен. Христианская совесть и пастырская ответственность не позволяют нам оставаться безучастными к вызовам, требующим совместного ответа.

<...>

13. В эту тревожную эпоху необходим межрелигиозный диалог. Различия в понимании религиозных истин не должны препятствовать людям разных вер жить в мире и согласии. В нынешних условиях религиозные лидеры несут особую ответственность за воспитание своей паствы в духе уважения к убеждениям тех, кто принадлежит к иным религиозным традициям. Абсолютно неприемлемы попытки оправдания преступных деяний религиозными лозунгами. Никакое преступление не может быть совершено во имя Бога, «потому что Бог не есть Бог неустойчивости, но мира» (1 Кор. 14:33).

14. Свидетельствуя о высокой ценности религиозной свободы, мы воздаем благодарение Богу за беспрецедентное возрождение христианской веры, которое происходит ныне в России

Папа Франциск и Руския патриарх Кирил подписват Съвместното заявление

и во многих странах Восточной Европы, где десятилетиями господствовали атеистические режимы. Сегодня оковы воинствующего безбожия сброшены, и во многих местах христиане могут свободно исповедовать свою веру. За четверть века здесь воздвигнуты десятки тысяч новых храмов, открыты сотни монастырей и богословских учебных заведений. Христианские общины ведут широкую благотворительную и социальную деятельность, оказывая многообразную помощь нуждающимся. Православные и католики нередко трудятся бок о бок. Они отстаивают общие духовные основы человеческого общежития, свидетельствуя о евангельских ценностях.

<...>

16. Процесс европейской интеграции, начавшийся после столетий кровавых конфликтов, был воспринят многими с надеждой, как залог мира и безопасности. В то же время мы предостерегаем против такой интеграции, которая не уважает религиозную идентичность. Будучи открыты к вкладу иных религий в нашу цивилизацию, мы убеждены, что Европа нуждается в верности своим христианским корням. Призываем христиан Западной и Восточной Европы объединиться для совместного свидетельства о Христе и Евангелии, дабы Европа сохранила свою душу, сформированную двухтысячелетней христианской традицией.

<...>

22. Мы хотим обратить сегодня особое слово к христианской молодежи. Вам, молодым, надлежит не зарывать талант в землю (Мф. 25:25), но употребить все дарованные вам Богом способности для утверждения в мире истины Христовой, для воплощения в жизнь евангельских заповедей о любви к Богу и ближнему. Не бойтесь идти против течения, отстаивая правду Божию, с которой

далеко не всегда сообразуются современные секулярные стандарты.

23. Бог любит вас и от каждого из вас ожидает, что вы будете Его учениками и апостолами. Станьте светом мира, чтобы окружающие, видя ваши добрые дела, прославляли Отца вашего Небесного (Мф. 5:14-16). Воспитывайте детей в вере христианской, передайте им драгоценную жемчужину веры (Мф. 13:46), которую вы получили от ваших родителей и предков. Не забывайте, что «вы куплены дорогою ценою» (1 Кор. 6:20) — ценою смерти на кресте Богочеловека Иисуса Христа.

<...>

24. Православные и католики объединены не только общим Преданием Церкви первого тысячелетия, но и миссией проповеди Евангелия Христова в современном мире. Эта миссия предполагает взаимное уважение членов христианских общин, исключает любые формы презеритизма.

Мы не соперники, а братья: из этого понимания мы должны исходить во всех наших действиях по отношению друг к другу и к внешнему миру. Призываем католиков и православных во всех странах учиться жить вместе в мире, любви и единомыслии между собою (Рим. 15:5). Недопустимо использовать неподобающие средства для принуждения верующих к переходу из одной Церкви в другую, пренебрегая их религиозной свободой и их собственными традициями. Мы призваны воплощать в жизнь завет апостола Павла и «благословлять не там, где уже было известно имя Христово, дабы не созидать на чужом основании» (Рим. 15:20).

12 февраля 2016 года,
Гавана (Куба)

Висока почит

† Българският патриарх Неофит получи премията „Единство на православните народи“

Българският патриарх и Софийски митрополит Неофит получи премията за 2015 г. на Международния обществен фонд „Единство на православните народи“. Той беше отличен за неговите големи заслуги за укрепването на единството на православието и утвърждаването на християнските нравствени ценности в обществото. Церемонията по награждаването се състоя в храма „Христос Спасител“ в Москва в присъствието на висши духовници, политици и общественици от различни православни страни. Руският патриарх Кирил, председател на попечителския му съвет, говори за предизвикателствата пред човека и обществения морал днес и за ролята на православието в укрепването на мира, единството и традиционните нравствени ценности в съвременния свят. В своето ответно слово патриарх Неофит каза:

„В днешното размирно време, когато са заплашени християнските основи на европейската цивилизация, когато се подлагат на дискусия вековните представи за морал, ние, православните – духовници, политици и общественици от различни страни, и всички хора с добра съвест, трябва да обединим своите усилия в защита на изконните християнски нравствени ценности и норми на поведение.

Ставаме свидетели на това как честта, честността, саможертвата в името на другите сякаш са останали далече в миналото и днес са загубили своята актуалност и ценност. От това губим всички ние и като общество, и като личности, защото Бог е създал човека да живее добродетелно в общност и така, чрез себежертвената любов, да възраства в съвършенството.

Мнозина от нашите съвременници, за жалост, са израснали без вярата в Бога, без да познават дълбокия смисъл и високото назначение на човешкия живот, които Творецът е вложил при сътворението. Хората се лутат без посока, заети със суетни грижи и собственото си себеутвърждаване, без готовност за саможертва, без волята да претърпят неудобства, притеснения, лишения в името на ближния. Като откъснати клонки от Лозата на живота.

Нашето патриаршеско служение от самото ни избиране и интронизация беше белязано от масови национални протести и недоволство срещу гражданската власт в страната, от криза в държавността и дълбоко разединение в обществото. Последваха тежки изпитания за нашия народ: природни катаклизми и катастрофи, нанесли много щети и взели човешки жертви. Отчаянието, загубата на ясни ориентири за целта и смисъла на живота доведоха и до серия публични самозапалвания на наши сънародници. И както става в такива случаи, очите на хората се обърнаха към Църквата, готови да чуят нейния глас, търсещи утеха, упование, надежда.

Страданията, изпитанията от различно естество са неизбежни в този увреден от греха свят, но когато човек има ясно съзнание кое е важно и кое – маловажно, кое е преходно и кое – непреходно, какви са смисълът и целта на човешкия живот; когато знае, че има Бог – Бог всемогъщ, но и любещ и милостив, Който държи всичко в ръцете Си, ще преминава и през най-тежките изпитания, без да губи вяра, надежда и душевния си мир. Унинието, отчаянието, малодушието, чувството за безизходица, за празнота и безсмисленост на живота и съществуването ни избухват там, където оскъдява вярата.

В мирни дни на съзидание и в дни на тежки изпитания, ние, православните духовници, няма да се уморим да призоваваме към боголюбие и братолюбие, защото любовта е основата и законът на битието. Ако нашите убеждения, културната

Техни Светейшества
Българският Неофит и Руския Кирил

ни, социалната, политическата, националната принадлежност са повод за разделение, то любовта е онази сила, която истински може да ни направи единни, целенасочени и силни. Стабилно и преуспяващо е онова общество, което е сплотено от общи високи идеали, ценности и цели.

Църквата с нейното неподвластно на времето и непреходно учение е призвана да бъде съвестта на народа. Тя е носител на богооткровените истини за живота и света и ни разкрива нравствения идеал, въплътен в Личността на Богочовека Христос, към който трябва да се стремим и който трябва да следваме. В този смисъл не християнството трябва да се приспособява към духа на времето, а духът на времето трябва да се съизмерява с християнството и висотата на евангелските истини.

Единството, както в Църквата, така и в обществото, трябва да се запазва и продължава „чрез връзките на мира“ (Еф. 4:3), като превъзможваме в себе си гордостта и себелюбието и се усиливаме в любовта. Единството е постижимо дотолкова, доколкото сме способни на такава любов, каквато ни се разкрива в съвършената Личност на Богочовека Иисус Христос. Доколкото сме придобили Христов нрав, доколкото сме очистили душите си от всичко неприсъщо на Христа.

На православния дух са чужди омразата, етнофилетизма и расизма. Свойствено му е да защитава онеправданите и страдащите и да отстоява, въпреки всичко, любовта към другия. От тези евангелски принципи трябва да се ръководим всички ние.

Приемаме тази номинация като едно признание за нашите скромни трудове в този дух, но и като потвърждение, че в дни на всеобщо отстъпление от вярата, морала и любовта не бива да забравяме християнските идеали и да се стремим да се ръководим от тях.

<...>

Човек така е устроен, че не може да живее без вяра. Но човек разумно и внимателно трябва да избира в какво да вярва, защото от това, в какво вярваме, зависи как ще възприемаме хората и света около нас и как ще премине животът ни.

Православната вяра наистина носи отговора на всички социални и екзистенциални проблеми, с които се сблъсква съвременният човек. При това, православната вяра и животът в Църквата не само ни учат как да живеем, но ни дават и вътрешни духовни сили и вдъхновение, за да живеем достойно и пълноценно. Но най-важната мисия на Църквата Христова в този свят си остава тази: да ражда небесни жители. Защото каква полза от Църква, която е богата, силна, влиятелна в обществото, популярна, дори милосърдна, ако хората не се освещават и спасяват в нея, ако не прави своите пасоми не само по-добри хора, но и жители на Царството Божие...

Нека „Бог на любовта и на мира“ (2 Кор. 13:11) да бъде с всички нас!“

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

В памет на Хонорий

С камбанен звън започна празникът Благовещение – денят, в който Св. архангел Гавриил се явява на Св. Дева Мария, за да ѝ съобщи Божията воля, че тя ще зачене и роди дългоочаквания Месия. Тази блага вест дава и наименованието на празника, който Църквата празнува още от VII век.

Във всички столични храмове Благовещение бе отбелязан със Св. Литургия. По време на Великия пост това е единственият ден през седмицата (освен съботите и неделя Цветница), когато се полага да бъде извършена Златоустова Св. Литургия. Въпреки че големият християнски празник бе работен ден в страната ни, много миряни дойдоха в храмовете да засвидетелстват своята причастност с Христа и съпричастност с радостта, която се благовести на целия човешки род.

Негово Светейшество Софийският митрополит и патриарх Български Неофит възглави празничната Св. Литургия в старинния храм „Св. София – Премъдрост Божия“. В съслужение с първойерарха на Българската църква бяха софийският викарий Браницки еп. Григорий, архимандрит Дионисий – председател на църковното настоятелство на патриаршеския храм „Св. Александър Невски“, архимандрит Герасим – гл. секретар на Св. Синод, ставр. ик. Ангел Ангелов – протосингел на Софийска митрополия и председател на храма, храмовото духовенство, предстоятели на столични храмове и трима дякони, ръководени от митрополитския протодякон Иван Петков.

Въпреки че празникът съвпадна с делничния петъчен ден, древният храм бе преизпълнен с богомолци. Много от тях носеха цветя, за да украсят иконата на Св. Богородица, и хлебни приношения, които раздаваха за здраве и благопреуспяване. Празникът, в който се спомня благовестието на Св. архангел Гавриил към Св. Дева Мария, се смята за начало на пролетта и се почита като Ден на жената християнка.

В края на Св. Литургия Негово Светейшество патриарх Неофит произнесе празнично слово и поздрави всички жени, майки, девойки, и даде своя първосветителски благослов, като пожела винаги да бъдем под покроба на Божията майка.

След края на литургията еп. Григорий и духовенството отслужиха заупокойна молитва за Хонорий – християнина, чиято гробница е открита в близост до храм „Св. София“. В нея са намерени останки от изявения боголюбец, което се предполага заради факта, че гробното място е в близост до базиликата.

Костите са поставени в специално изработен малък каменен саркофаг, наподобяващ формата и вида на големите саркофази, използвани в първите векове.

След като бе извършено заупокойното последование, еп. Григорий преля костите с благословено вино, а присъстващите вярващи в един глас казаха: „Бог да го прости!“.

Малкият саркофаг е препогребан в костницата на „Хонорий, раб Божи“ – както е написано на стените ѝ. Костницата е открита случайно през 1989 г.

„Христос Спасител“ (1610). Картина от Ел Греко (1541–1614)

Светото Православие

Среща на духовници от поместните Православни църкви в Православния център на Вселенската патриаршия в Шамбези, Швейцария

Негово Светейшество Българският патриарх и Софийски митрополит Неофит взе участие в съборна Света Литургия, во главе с Негово Светейшество Вселенския патриарх Вартоломей в съслужение с предстоятелите на поместните православни църкви. В богослужението взеха участие и Александрийският патриарх Теодор II, Йерусалимският патриарх Теофил III, Руският патриарх Кирил, Грузинският патриарх Илия II, Сръбският патриарх Ириней, Румънският патриарх Даниил, Кипърският архиепископ Хризостом II, Албанският архиепископ Анастасий, митрополитът на Чешките земи и Словакия Ростислав и Илийският митрополит Герман от Гръцката православна църква. Сред служещите бе и архимандрит Герасим – главен секретар на Св. Синод на Българската православна църква. Молитвено участваха и всички делегати на поместните православни църкви.

Светата Литургия бе отслужена в храма „Св. апостол Павел“ в Православния център на Вселенската патриаршия в Шамбези, Швейцария, в рамките на Предсъборната подготвителна среща на предстоятелите на поместните православни църкви под председателството на патриарх Вартоломей, която се състоя от 21 до 28 януари 2016 г.

При откриването на заседанията Негово Светейшество патриарх Неофит приветства председателстващия патриарх и участниците в срещата с думите:

„Ваше Светейшество, Ваши Светейшества, Ваши Блаженства, Ваши Високопреосвещенства и Преосвещенства, възлюбени в Господа отци и братя в Христа.

Всесърдечно и искрено ви приветстваме с братско в Христа

целуване по случай заседанието на Синаксиса на предстоятелите за подготовката на Светия и Велик Събор на Православната църква, който се провежда в Православния център на Вселенската патриаршия в Шамбези – Женева.

Нашият взор е насочен към Всеподавателя Бога с молитва и старание да изпросим Божиата помощ за здраве и успех в разискванията по така важните въпроси на Св. Православие, както и със съставянето на регламент и дневен ред за провеждането на дългоочаквания с надежда Свят и Велик Събор на Православната църква. Като осъзнаваме дълбоко колко голям е интересът на всеправославната общност към провеждането на Събора, няма как да не подчертаем необходимостта не само от единогласие и единомислие на всички Православни църкви, но и реално да изтъкнем изключителната потреб-

ност за съществуването на действително и същностно единство между всички наши сестри Църкви.

С вяра в Бога, ние и архиереите на Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия, винаги сме се старали да проповядваме Словото Божие и конкретно думите на Спасителя: „Който иска да бъде пръв, нека бъде най-последен от всички и на всички слуга“ [Марк. 9:35].

Молим Бога, Подателя на мира, от Когото е всяко добро деяние и всеки съвършен дар, да изпрати върху нас Своята преизобилна благодат, та в единомислие, любов, взаимно уважение, търпение и разбирателство да изпълним високоотговорните задачи, които са ни възложени от Църквата Христова.

„Имайте в себе си сол, и мир имайте помежду си.“ [Марк. 9:50].“

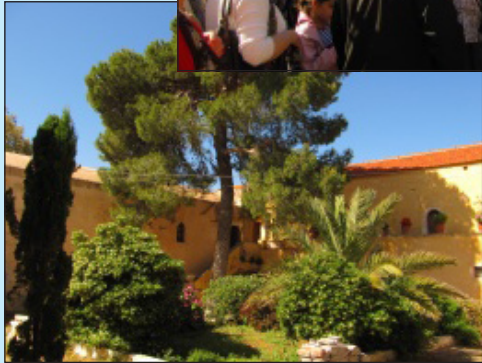
Обща снимка на участниците в срещата

Откриване на предсъборното заседание в храма „Св. ап. Павел“, Шембази

ВЕЛИК и СВЯТ СЪБОР на Православната църква 18-27 юни 2016 г., остров Крит

Поглед към манастира „Св. ап. Павел“ на о-в Крит

Паметта на книгите

Монсеньор Жан-Луи Брюгес –
архивист и библиотекар на Светата Римска църква

Жан-Луи Брюгес

имаши вяра, а вярата е създадена за простите души.“

<...>

Съхраняването на книгите често пъти е придружено от непреодолими трудности. Някои от тях са свързани с редица технически проблеми: крехкостта на папируса и на ръкописите, влажност или суша, всякакви видове паразити. Други пък разкриват исторически бедствия: пожари, разпиляване, съзнателно унищожаване. В желанието си да нарани душата на поляците Хитлер отдава заповед да се опожари Националната библиотека във Варшава. От своя страна навремето Наполеон изпраща в Париж архивите и значителна част от Ватиканската библиотека, докато Виенският конгрес не разпорежи те да се върнат обратно. По такъв начин библиотеките и архивите се превръщат в символи на социалната идентичност и като такива са изложени на всякакви конфликти от идеологическо естество <...>

Няма начин в крайна сметка да не се изправим пред този очевиден факт: в момента, когато губиш паметта си, губиш и самоличността си, ставаш неспособен да се държиш нормално. Засегнатият от амнезия няма бъдеще. Тази констатация е валидна и за хората, при които загубата на паметта се определя като патология, какъвто е случаят с болестта на Алцхаймер. Но тя е също толкова валидна за обществените групи и нациите.

Именно поради тази причина се честват различни годишнини и се създават възпоменателни празници. Тяхната ефикасност обаче подлежи на съмнение, ако по-младите поколения не бъдат посветени в богатството на едно общо минало и ако поколенията, които ги предшестват, не си дават труда да им предадат наследство, което не им принадлежи.

В заключение:

Онзи, който забравя миналото си, е осъден да го повтори.

„Който не си спомня – не живее“ – твърди италианският антрополог Джорджо Паскуале.

Из академично слово на Ж.-Л. Брюгес при удостоаването му с почетния знак на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ – Синя лента, 24 септември 2014 г.

една от най-богатите колекции на медали.

Ватиканската библиотека се гордее да притежава известния Codex Vaticanus – най-ранния пълен вариант на Библията на гръцки език (постъпил още в края на XV век), а също и папируса Bodmer от XIV–XV в., придобит неотдавна, който съдържа края на Светото Евангелие от Лука и началото на Светото Евангелие от Йоан.

Погрешно е, както често се прави в наши дни, да се представя християнството като „религия на книгата“. При нас книгата е само помагало, чиято цел е да отвори духа и сърцето за творението на Светия Дух.

„Да служим не на буквата, а на духа; защото буквата убива, а духът животвори.“ (2 Кор. 3:6).

Често се отправят упреци, че библиотеките струват скъпо. Някакъв вид романтизъм, прославящ бедността, подтиква Църквата да се освободи от тези „признаци на богатство и власт“.

Действително историята на Църквата е изпълнена с антиинтелектуални и антихуманистични прояви, които проповядват простотата, изхвърлянето на излишния товар на културата и установяването на непосредствен контакт с Библията, като че ли човешката култура се е превърнала в препятствие за вярата. „За какво ми е да знам всичко това!“ – ме запита един ден мой познат, на когото исках да отворя очите за богатството на християнската култура. – Достатъчно е да

Ватиканската апостолическа библиотека съхранява изключителни паметници на старобългарската писмена култура.
Ватикански палимсест (края на X в. – нач. на XI в.)
Асеманиево глаголическо евангелие Vat. slavo (X–XI в.)
Манасиева летопис Vat. slavo (1344–1345 г.)
Евтимиев служебник Vat. slavo 9 (средата на XIV в.)
Исидоров служебник Vat. slavo 14 (ок. 1385–1463 г.)
Октоих Vat. slavo (XV в.)
Общо 15 ръкописа и 1 свитък-амулет.

„Александрийски философи“. Фрагмент от стенопис в базиликата „Сан Клементе“ в Рим (XIV в.)

Св. Франциск Асизки

Песента на Слънцето

Всевишни, Всемогъщи и добри Боже,
На Теб поднасям слава и почит, и обожание
И всякакъв благослов.
Само на Теб, Всевишни, подхождат те
И никой човек не е достоен,
Твоего име да споменава.

Величая Те, Господи,
С всички Твои твари,
И преди всичко с нашия брат Слънцето,
Което дарява деня, и Ти светиши през него.
Хубаво е то и сияйно
И чрез Твоя блясък
То е Твое отражение, о Всевишни!

Величая Те, Господи,
Чрез нашата сестра Луната
И нашите сестри звездите,
Които си сътворил на небосвода
Ясни, скъпоценни и красиви.

Величая Те, Господи,
Чрез нашата сестра гората,
Чрез ветреца и облаците,
Чрез гръм, светкавици
И всички промени на времето,
С които Ти храниш Твоите създания.

Величая Те, Господи,
Чрез нашия брат огъня,
С който осветяваш всички наши нощи.
И той е хубав и весел,
Горец и силен.

Величая Те, Господи,
Чрез нашата сестра земята,
Която ни дава подслон и храна
И ражда всякакъв вид плодове,
Красиви цветя и билки.

Славете и величайте Господа
И изказвайте му с благодарност,
И служете му всички
В дълбоко смирение!

Йосиф Асемани – префект на Ватиканската библиотека

„БЪЛГАРИТЕ СА ВЕЛИК НАРОД.“

През 1736 г. Йосиф Асемани открива в Йерусалим старобългарско глаголическо Евангелие, което приема името му. В неговия календар е първото упоменаване на Кирил, Методий и Климент като светци.

Стоян Михайловски „Български всеучилищен химн“
По инициатива на Миглена Кунева химнът „Върви, народе възродени“ е преведен и разпространен на 23 езика в страните на Европейския съюз.

Овластяване

Миглена Кунева – новият министър на образованието и науката

Миглена Кунева поема министерството от проф. Тодор Танев
През последните години Миглена Кунева натрупа значителен опит като европейски и български политик. Тя е овластена да поеме ръководството на Министерството на образованието и науката в решаващ момент от отдавна подготвяни преобразования.
На добър час!
Добра сполука!

„За буквите – О писменехъ“

Възрожденската даскалоливница в град Елена

УниБИТ във Флоренция

Бъдещето на академичното образование

Доц. д-р Тереза Тренчева

Д-р Елизабета Деле Донне и проф. д.н. Стоян Денчев подписват договора за сътрудничество

От 16 до 19 март 2016 г. ръководството на Университета по библиотекознание и информационни технологии и няколко млади учени участваха в Международната конференция „Нови перспективи в академичното образование“. Тя се провежда за пета поредна година във Флоренция, Италия, и се организира от Международната образователна асоциация „Пиксел“ („Pixel“), която е пряко свързана с европейското сътрудничество в сферата на образователните и научните проекти.

На конференцията в 14 тематични области и 3 паралелни сесии с 204 регистрирани участници от 41 страни бяха представени 150 доклада. Те ще бъдат отпечатани в сборник, индексирани от БД „Скопус“ (SCOPUS).

Проф. Стоян Денчев изнесе доклада си „Иновативен метод за дифузия на знанието – ефективен инструмент за стимулиране на студентската мотивация“. Проф. Ирена Петева представи актуалната тема „Ролята на библиотечната лаборатория (LibLab) като иновативен проект за академично образование в университетска информационна среда“. Младите учени представиха свои научни разработки: доц. Тереза Тренчева – „Ролята на интелектуалната собственост в биоинформатиката в България“, а д-р Елисавета Цветкова – резултатите от проведеното в УниБИТ изследване на информационната компетентност на студентите по библиотечно-информационни науки, което е част от международното проучване „Информационно поведение и информационна грамотност“, проведено в 18 страни. Координатор за нашата страна е проф. Таня Тодорова – ръководител на катедра „Библиотечен мениджмънт“ в УниБИТ.

Подписано бе двустранно рамково споразумение от Рек-

Доц. Тереза Тренчева и д-р Елисавета Цветкова

Изображение на патриарх Йосиф II.
Част от фреската на Беноцо Гоноли

тора на УниБИТ проф. д.н. Стоян Денчев и Президента на Международната образователна асоциация „Пиксел“ д-р Елизабета Деле Донне, за сътрудничество в областта на образователната и научноизследователската дейност и за съвместно сътрудничество в бъдещи европейски проекти. Посетени бях исторически места във Флоренция, свързани с една от най-видните личности във Византия през първата половина на XV век – единстве-

ният българин Вселенски патриарх Йосиф II Константинополски (1416–1439). Гробът му се намира в катедралата „Санта Мария Новела“. В Капелата на Медичите в двореца Рекарди се намира пищно изображение на Н. Св. патриарх Йосиф II като част от фреската на Беноцо Гоццоли „Поклонението на влъхвите“. Въпреки че в страната ни не е достатъчно оценен и признат, Патриарх Йосиф II е една от знаковите личности в тогавашния християнски свят.

Забележителен принос

Професор хонорис кауза на УниБИТ стана
д-р Ан Матесън – Генерален секретар на Асоциацията
на европейските научни библиотеки – ЛИБЕР

Проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева

По време на ежегодната XIII Национална научна конференция с международно участие по случай 1 ноември – Деня на народните будители, организирана и провеждана от УниБИТ в партньорство с БАН, тържествено беше връчена дипломата за „Професор хонорис кауза на УниБИТ“ на д-р Ан Матесън.

В приветственото си слово Ректорът на УниБИТ проф. д.н. Стоян Денчев отбеляза:

„Скъпа Ан, за мен е чест да Ви информирам за удостояването Ви със званието „Почетен професор“ на УниБИТ с единодушно решение на Академичния съвет на УниБИТ. Вашият безспорен принос за приемането ни за членове на най-авторитетната библиотечна асоциация в света – ЛИБЕР, всестранната Ви подкрепа и поддържането на активна комуникация допринесоха за приобщаването на Университета към най-високите постижения на библиотекознанието и библиотечната практика в условията на динамично развиващата се информационна среда и имат изключително положително въздействие върху поддържането на високи критерии за подготовката на библиотечни специалисти, които ще прилагат на дело модерните библиотечни технологии на XXI век“.

Проф. д-р Кристина Върбанова-Денчева, заместник-декан по учебната дейност на Факултета по библиотекознание и културно наследство и координатор на УниБИТ за ЛИБЕР, представи на английски език професионалната и научната кариера на д-р Матесън.

Ан Матесън е родена в Шотландия, Лочълш, Западен Рос. Завършила е магистратура по шотландска литература в Университета Сейнт Андрюс в гр. Сейнт Андрюс (един от най-старите университети в света и най-стария университет в Шотландия, основан през 1410 г.). Защитила е докторат по шотландска литература в Единбургския университет.

Научната и преподавателската ѝ кариера последователно се развиват в сферата на библиотекознанието, литературознанието, изкуствознанието, културологията (специално за Шотландия), мениджмънта на библиотечните информационни ресурси, съвременните библиотечни модели и трансформацията на научните библиотеки в информационното общество.

Проф. д-р Кристина Денчева в разговор с д-р Ан Матесън

Богатата ерудиция, професионализмът и организаторските качества на д-р Ан Матесън са видни от заеманите високи постове в държавни, обществени, научни организации в Шотландия, Великобритания и Европа: Председател на УС на NEWSPLAN UK – една от най-важните програми за микрофилмиране и дигитализация на периодичните и серийните издания във фондовете на британските библиотеки; Председател на УС на NEWSPLAN 2000; Председател на Комитета за литература на Шотландския съвет по изкуства; Председател на УС на Консорциума на европейските научноизследователски библиотеки (CERL); Генерален секретар на ЛИБЕР; Специален съветник на Изпълнителния комитет на ЛИБЕР; Секретар на Генералния съвет на Университета на Единбург; Редактор на секция „Преводи“ на Единбургското библиографско общество; Председател на Алианса за литература на Шотландия; Председател на Консултативния комитет за Библиотеката Сабхал Мор Остайг в Университета на високопланинските територии и островите; Председател на Редакционния съвет за статистически отчети на Шотландия онлайн към Университета на Единбург; Секретар на Съвета на настоятелите на Библиотеката за поезия на Шотландия.

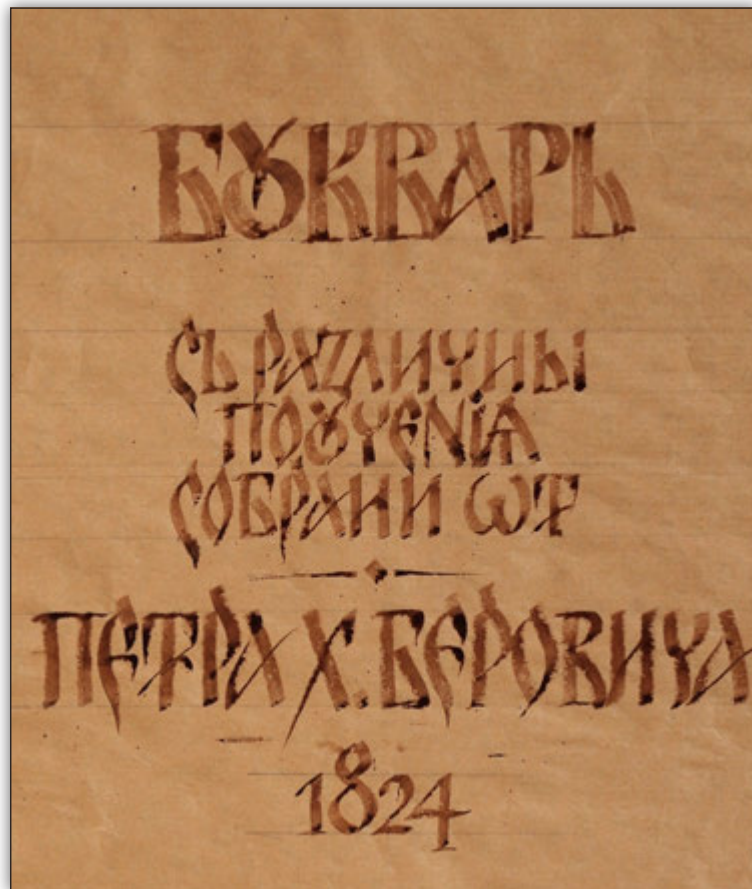
Носител е на редица награди и почетни звания: Годишната награда за 1998 г. за литературни изследвания на Кралицата на Великобритания (ОВЕ); Доктор хонорис на Университета Сейнт Андрюс (1999); Доктор хонорис кауза на Университета в Единбург (2010); Наградата на Обществото Saltire (Andrew Fletcher) за изкуство и хуманитаристика (2014).

Почетен член е на ЛИБЕР (2000), на Шотландската библиотечна асоциация (1995), на Асоциацията за шотландски литературни изследвания (2010) и други обществени организации.

Д-р Матесън е автор на редица публикации, между които: For the Encouragement of Learning /with Patrick Cadell/ (1989); Theories of Rhetoric in the 18th-century Scottish Sermon (1996); The Scottish Gaelic Union Catalogue (1984); и множество публикации и обзори в професионални и научни списания, в т.ч. и ежегодни доклади по проблемите на дигитализацията на научното наследство, онлайн ресурсите на научните библиотеки, библиотечното сътрудничество и продължаващото образование на библиотечните специалисти в рамките на годишните конференции на ЛИБЕР. Д-р Матесън изнесе академична лекция в пленарното заседание на конференцията на тема „Обществото на знанието и хуманизмът на XXI век: ролята на библиотеките“, в който постави редица въпроси, свързани с предизвикателствата пред една от най-старите институции – пазители на паметта и знанието на човечеството – академичните библиотеки.

Д-р Матесън изрази задоволството си от засегнатите актуални теми на докладите в пленарното заседание и в трите секции – „Книжовност и хуманизъм“ и „Културно-историческо наследство и устойчиво развитие“ и „Информационни технологии за обществото на знанието“.

Всички изразиха увереност, че срещите на българска земя и приобщаването на д-р Ан Матесън към дейността на УниБИТ ще продължат и в бъдеще.

Калиграфия. Худ. Стоян Денчев

Учен – създател на ново знание за информационните системи

Благодаря за дадената ми възможност да рецензирам това интервю с проф. д.н. Стоян Денчев. В него вие подчертавате, че голямото богатство на проф. С. Денчев са неговият университет и родината му България.

Аз съм изключително впечатлен от множеството положителни качества на проф. Стоян Денчев. Той е учен и философ, ръководител, творец, държавник и преподавател.

Именно като учен той създава ново знание. Това се отнася особено пряко към дейността на Института по науката за информирание – ИНИ (Informing Science Institute – ISI), защото именно неговият принос към мултидисциплинарността е в центъра на нашето внимание. ИНИ е международна научна организация, развиваща мултидисциплинарното изследване на информационните системи.

Като ръководител и творец той напълно осъзнава смисъла и значението на съществуващите информационни ресурси и, нещо повече, прилага успешно в практиката своите нови идеи. Това се вижда най-ярко в неговата работа като ръководител и в дейността му по усъвършенстването на неговия университет.

Уверен съм, че той има явно предимство за постигане на тези резултати заради неговата мултидисциплинарна подготовка като математик, информатик и мениджър. Тази негова високоинтелектуална нагласа му помага да мисли отвъд рамките на отделните дисциплини и да разбира сложността на пресечните изследователски полета. Той съвсем точно изтъква значението на информационната среда и по-специално на взаимодействието между човешкия фактор и техническите компоненти.

Установих с голямо удовлетворение, че той е служил на България и като държавник. Този негов опит в изследването на други култури му е позволил още по-добре да оцени и да работи за българската култура.

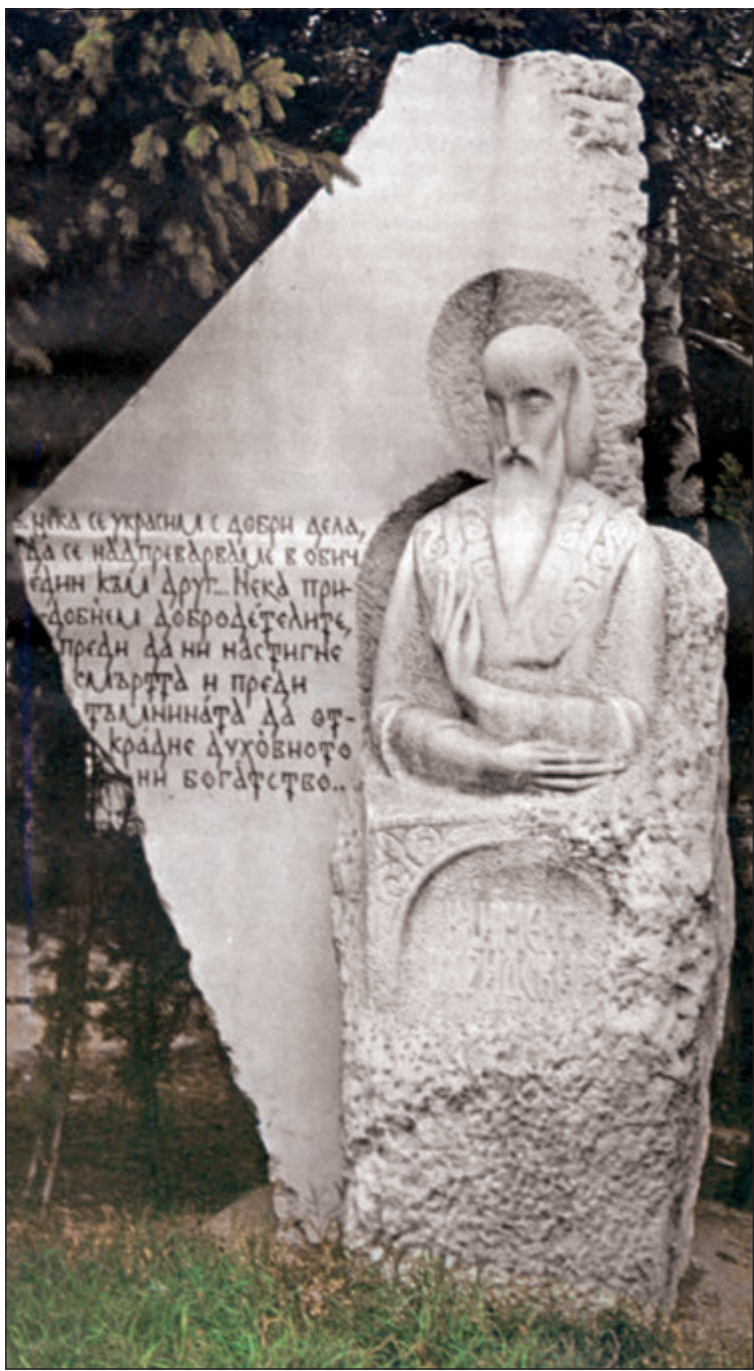
Накрая, аз съм особено благодарен, че д-р Денчев е и преподавател. Всъщност думата „д-р“ идва от латинското „docere – уча“ и „doctor – учител“. Като такъв той споделя своето знание, умения, способности и творческо изкуство. За това ние всички трябва да му благодарим.

Проф. д-р Илай Коен

Основател и изпълнителен директор на Института по науката за информирание (САЩ)

Корицата на книгата

Паметник на Св. Климент Охридски в едноименното основно училище в гр. Павликени. Скулптор Панайот Димитров

София–Ниш

Проф. д-р Драган Антич, ректор на Нишкия университет – почетен доктор на УниБИТ

Проф. д-р Драган Антич

му и като най-добър възпитаник на катедра „Автоматика“.

Проф. Антич е съавтор на международна монография и автор на повече от 250 научни публикации в международни и национални научни издания. Той взема активно участие в реализацията на множество научноизследователски проекти, финансирани от Министерството на образованието, науката и технологичното развитие на Р Сърбия, както и в проекти на ЕС за реформите във висшето образование в Р Сърбия. Главен редактор на в-к *Facta Universitatis*, Series: Automatic Control and Robotics, член на редакционния екип на *Scientific Bulletin of UPT*, *Transactions on Automatic Control and Computer Science*, *AECE Advances in Electrical and Computer Engineering* и други научни издания.

Проф. д-р Драган Антич е роден на 10 февруари 1963 г. във Враня, Република Сърбия, където завършва основното и средното си образование. През 1987 г. завършва висше образование в специалност Автоматика в Електронния факултет на Нишкия университет, като защитава с отличие дипломната си работа на тема „Автоматизация и избор между оптималните настройки на параметрите на индустриалните Р, PI и PID регулатори/контролери“ и е удостоен с Хартата на Нишкия университет за изключителни резултати, постигнати по време на проучванията

Добросъседство

Кметът на Одрин Реджеп Гюркан стана почетен професор на УниБИТ

С решение на Академичния съвет от 18 април 2016 г. кметът на община Одрин, Република Турция, Реджеп Гюркан е удостоен с почетното научно звание „Professor honoris causa“ на Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ).

Това високо звание се дава на кмета на Одрин за изключителните му приноси за утвърждаването и развитието на българо-турските отношения, подкрепата на успешно реализираните инициативи на УниБИТ на територията на община Одрин и за особените заслуги към нашата Алма Матер.

„Чест е за мен да Ви връча това високо отличие. <...> Радвам се да изтъкна, че Вие сте последователен привърженик на приятелските и добросъседските отношения между народите на България и Турция“, каза проф. д.н. Стоян Денчев, ректор на УниБИТ, по време на церемонията по връчването на отличието.

...

Реджеп Гюркан е роден през 1964 г. в гр. Ипсала, община Одрин, Република Турция.

Завършва висшето си образование в Педагогическия факултет на Тракийския университет в Одрин и Факултета по социални науки на Анадолския университет в гр. Ескишехир. Бил е учител и е заемал ръководни длъжности в системата на образованието. Работил е

Момент от тържествената церемония

по програмите за трансгранично сътрудничество на ЕС, свързани с развитието на община Одрин, както и в редица програми на Европейския съюз, свързани с младежта и образованието. Последователно е заемал длъжностите Главен секретар на Сдружението за възстановяване на Тракия, Главен секретар на Тракийския университет и член на Управителния съвет на Технологичния район за развитие Технопарк АД, член-учредител е и на сдружението за ата-

турска мисъл и дружеството „Фотографско изкуство“. Бил е Областен председател на Образователния синдикат и член на Централния съвет на образованието. Бил е депутат във Великото национално събрание на Република Турция – Турския Меджлис, но се отказва от мястото си през 2014 г. в полза на участието си в изборите за кмет на гр. Одрин. На 7 април 2014 г. е избран за кмет. През 2010 г. е носител на приза на Одринската телевизия за „Най-успешен бюрократ“ в Одрин.

С особено високи заслуги

Мария Николова

Проф. Александър Циганенко

трия и ръководител на Центъра за принтмедиаиндустрия.

Автор е на повече от 80 научни статии и учебни пособия, най-важните от които са: „Информационни технологии в издателском деле и полиграфии“, „Цифровые методы обработки информации“, „Электронные издания“, „Трехмерная

графика в медиаиндустрии“, „Надежность, эргономика и качество АСОИУ“.

За особени заслуги в областта на образованието е награден с ордените „Дружба народов“, „Знак почета“, „За заслуги перед отечеством“.

Почетен доктор е на Националния технически университет на Украйна, Харковския национален университет по радиоелектроника, Белоруския държавен технологически университет, Киргизкия технически университет, Ташкентския институт за текстилна и лека промишленост, Университета Джунг Бу (Република Корея), Бергския университет.

Действителен член е на Европейската академия за наука и изкуство, действителен член на Руската академия за естествени науки, почетен член на Руската художествена академия.

Отдаденост

Преподавателската и научната дейност на проф. Мария Младенова

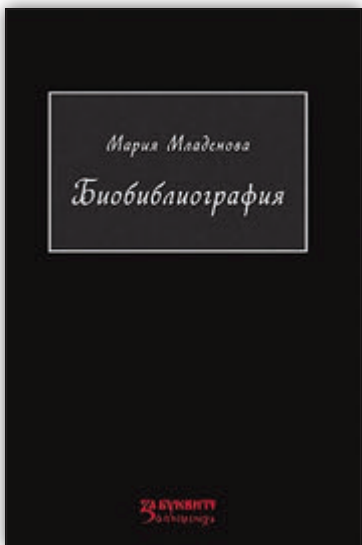
Ваня Аврамова

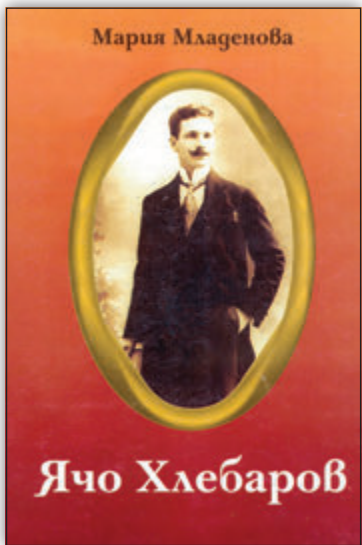
Проф. Мария Младенова

Във времето, през което лично общувах с проф. Младенова, тя стана мой будител и светлина по пътя към знанието. Затова пожелах да създам нейната биобиблиография, като към споменатата добавих и публикациите ѝ, излезли в периода 2010–2014 г., заедно с всички други елементи, характерни за персоналиите.

Изданието е опит за цялостно библиографско изследване на публикациите на проф. Мария Младенова и на писаното за нея. По своя характер то е научно-спомогателна библиография.

За буквите – О писменех, 2015

София, КП, 1994

За буквите – О писменех, 2007

Биобиблиографията, посветена на проф. д.н. Мария Младенова, е подготвена по повод на нейната 70-годишнина и представлява своеобразен „библиографски отчет“ пред професионалната и преподавателската общност за извършения от нея път и за проявите ѝ като преподавател, изследовател и учен, осъществявани в продължение на четири десетилетия в Държавния библиотечен институт, който във времето преживява няколко трансформации, за да се превърне през 2010 г. в Университет по библиотекознание и информационни технологии.

Съдбовно свързана с него, тя му посвещава много време, усилия, енергия и желание да работи за просперитета му и за израстването на хиляди студенти, които и днес са стожер на библиотечарската професия у нас.

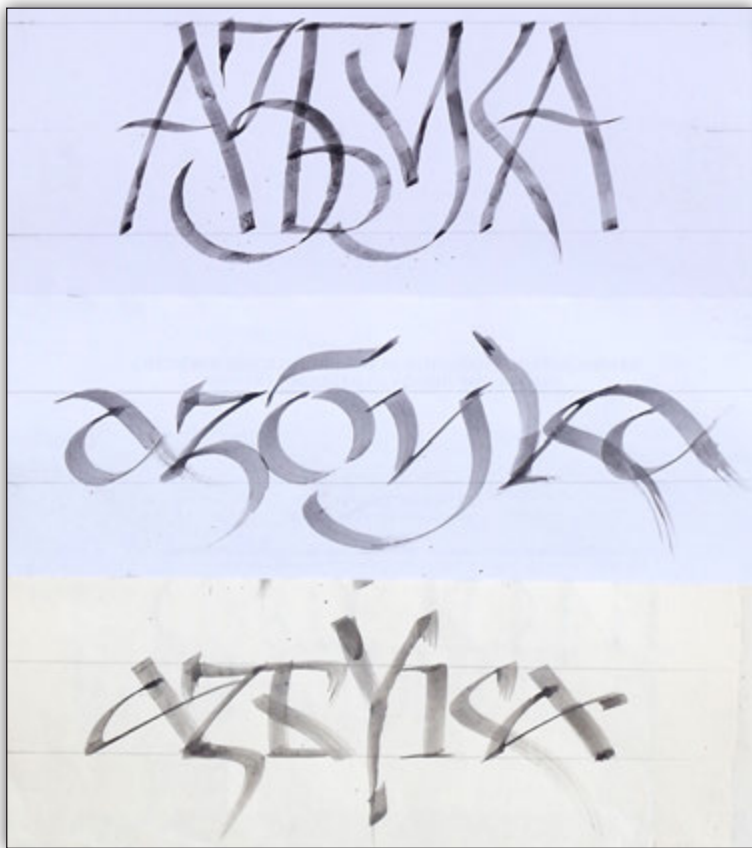
В основата на настоящия труд е положена библиографията, публикувана от проф. Елена Георгиева през 2011 г. в сборника, издаден от Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“ „Библиотеки, четене, комуникации“.

- Разбрах, че знанията, създадени от човечеството в продължение на хилядолетия, са безпределни, поради което отделният човек успява да се докосне през живота си до една малка част от тях. Затова смятам, че имам още много да уча.
- Разбрах, че библиотечната професия е едновременно наука, техника, изкуство, свещенодействие и човеколюбие.
- Разбрах, че много са просветените библиотечари, но малко са посветените.
- Научих, че големите библиотечари не се създават – те се раждат с тази мисия.
- Научих, че ако не можеш да сториш добро, не трябва да правиш зло.
- Научих, че всеки ден трябва да докоснеш някого с добра дума и към някого да протегнеш ръка.
- Научих, че да съществува не означава, че живееш.
- Научих, че хората забравят какво си им казал, забравят какво добро си направил за тях, но никога не забравят начина, по който ги караш да се чувстват, когато разговаряш с тях.
- Научих, че без значение какво се случва и колко лошо то изглежда днес, животът продължава и утрешният ден е по-добър от вчерашния.

Биобиблиографският указател е подготвен по повод на 75-годишнината от рождението на Йордан Радичков, чието значително и разнообразно творчество отдавна имаше всички необходими качества, за да му бъде присъдена Нобелова награда за литература. Това обаче не стана, от което според нас загуби преди всичко авторитетът на Нобеловия комитет.

Това е първият опит за цялостно библиографско изследване върху творчеството на Йордан Радичков и литературата за него у нас и в чужбина на български и други езици.

За издирването на материалите от цялата страна принос имат колегите от справочно-библиографските отдели на редица универсални библиотеки, както и мнозина студенти задочници в Колежа по библиотекознание и информационни технологии и от Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, които откриха голям брой публикации в местния печат.

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

На учение в Краков

Радостина Григорова

Исклучителна възможност за мен бе участието ми в програмата „Еразъм+“ чрез осъществяването на студентска мобилност за зимния семестър на академичната 2015/2016 година. Сред различните партньорски институции, с които Университетът по библиотекознание и информационни технологии има подписани двустранни споразумения, аз избрах Ягелонския университет в Краков, Полша. Като студент IV година, степен „бакалавър“ в специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“ сред предлаганите курсове на английски език от Факултета по управление и социална комуникация, Института по информационни и библиотечни науки и от другите интердисциплинни програми в областта на хуманитаристиката и социалните науки бях заинтеригувана от дисциплини, които да ме обогатят професионално и личностно. При подготовката на мобилността с подкрепата на ръководителя на катедра „Библиотечен мениджмънт“ проф. д-р Таня Тодорова направих избор на необходимите дисциплини както за признаване на кредити в УниБИТ, така и за успешно завършване на семестър в Ягелонския университет.

Част от планираните мероприятия бяха: вечери на международната кухня, на които всеки участник приготвя традиционно за родината си ястие; езикови срещи, на които се провеждат кратки уроци за най-важните фрази на родния език; работилница по традиционни полски танци; екскурзии до най-интересните места и забележителности близо до Краков.

Базиликата на Дева Мария на централния площад „Ринек Гловни“ в Краков

Студентите имат рядката възможност да избират дисциплините, които да изучават. Аз избрах Академичен английски, Международна и межкултурна комуникация, Мениджмънт в публичния сектор, Организационна култура, Поп култура, Полската култура през призмата на киното, литературата и медиите, Холокостът и неговото културно значение.

Светилището на Орфей при с. Татул, край Момчилград, Изт. Родопи

Тракийска изложба

В навечерието на националния празник на България 3 март по покана на Българския културен институт „Дом Витгенщайн“ Университетът по библиотекознание и информационни технологии и Държавната агенция „Архиви“ откриха документалната изложба „40 години тракийска изложба по света“. Събитието се състоя на 1 март 2016 г. като част от културната програма на Института за честването на националния празник. Доц. д-р Румяна Конева – директор на Института, откри изложбата с думите:

„Свободата и културата са в дълбока взаимообвързаност. А културата има една голяма добродетел – добронамереността. Тя е и големият двигател, който никога не би ръждасал, защото се зарежда с благотворно миро!“.

Проф. д.н. Стоян Денчев – Ректор на УниБИТ, изпрати приветствено слово, с което поздрави домакините и гостите, като изтъкна значението на настоящата изложба за културната политика на България в най-новата ни история. Той отбеляза:

„Днес, когато сме част от европейското наследство и благодарение на новите технологии сме жители на свят без граници, Тракийската изложба показва не само отношението ни към културното наследство, а е и маркер за културен идентитет. Изложбата е също така напомняне към всички институции, че документите за дейността им ще са истинското легитимно доказателство за свършената от тях работа, а не разказваните спомени“.

Говори проф. Валерия Фол

Събитието продължи с разказа на проф. д.н. Валерия Фол за идеята и създаването на изложбата. С нескрита радост тя изтъкна удовлетвореността си, че изложбата е поканена да гостува именно във Виена, където е проведен Третият международен конгрес по тракология и излиза първото фундаментално изследване за траките на Вилхелм Томашек (Wihelm Tomaschek. Die alten Thraker. Eine ethnologische Untersuchung).

Колекцията „40 години тракийска изложба по света“ бе посрещната с бурни аплодисменти и заинтересованост както от българи, така и от чужденци. На откриването присъства и проф. Петер Бахмайер – виден българист.

Идеята за изложбата е на УниБИТ. Съвместно с Държавната агенция „Архиви“ изследователи от УниБИТ издириха и събраха голям масив от документи и снимки от над 80-те ѝ представяния, реализирани от България в най-големите и престижни музеи по света.

Изложбата е памет и почит към първите ѝ реализатори проф. Иван Венедиков, проф. Александър Фол, проф. Велизар Велков, проф. Георги Михайлов и всички български и чуждестранни учени – траколози.

Крупен дарителски акт

Писателят Антон Дончев дарява на УниБИТ оригиналния ръкопис на романа „Време разделно“ за факсимилно издание

Писателят Антон Дончев – доктор хонорис на УниБИТ, изнесе сказка пред студенти и преподаватели, в която сподели свои тревоги относно духовната криза на съвременното общество.

Той връчи на Ректора проф. д.н. Стоян Денчев оригиналния ръкопис на романа „Време разделно“, на който той притежава изключителни права.

Университетското издателство „За буквите – О писменехъ“ осъществява като самостоятелно факсимилно издание авторския ръкопис, който е в тираж 105 номерирани екземпляра в комплект с поредно издание на български език, в картонен футляр.

С общ тираж 2 700 000

Романът излиза за първи път през 1964 г. От тогава насам има 17 издания в тираж над 700 000, а в чужбина е издаван 27 пъти в тираж над 2 000 000.

В Швеция сп. „Фалу Корирен“ го определя „като български роман, достоен за Нобелова награда“.

Според „Ню Йорк таймс“: „Антон Дончев има усета на Омир за разбирането и на българи, и на турци, чувството на почит пред неустрашимата вяра и отприщаната дива енергия и на едните, и на другите“.

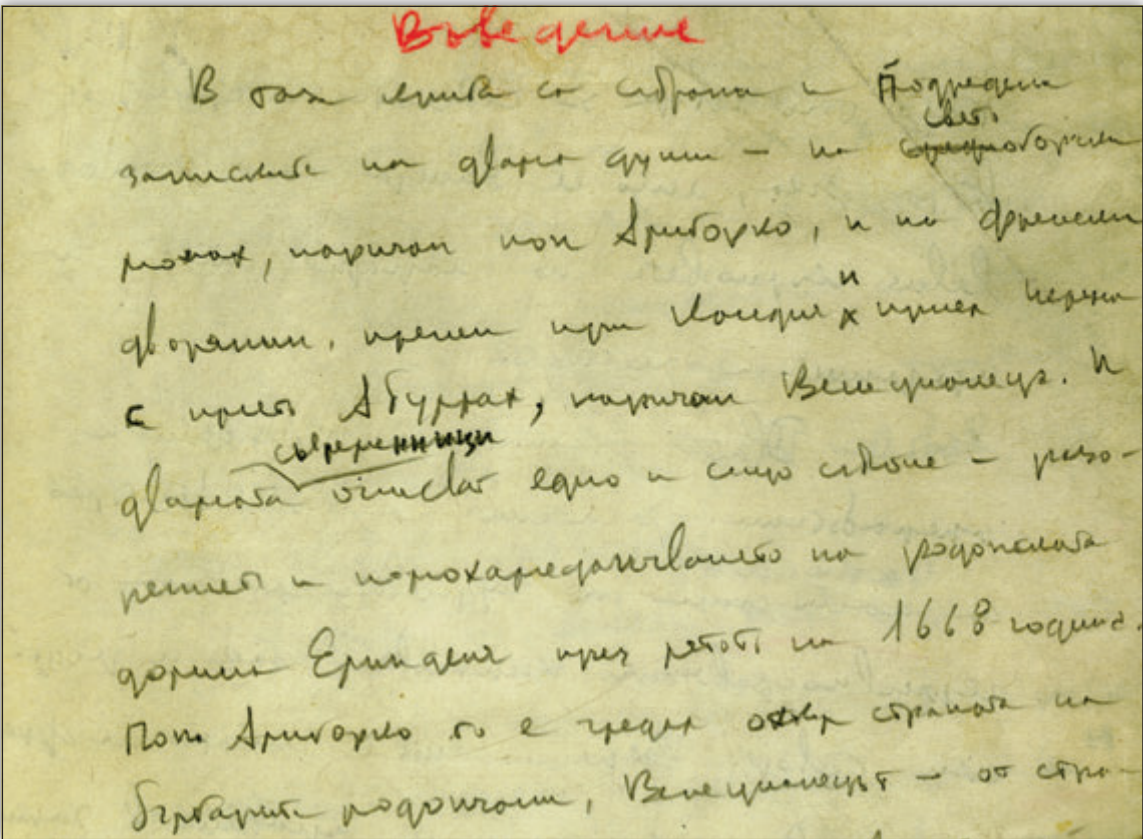
Чуждестранни филмови компании са предлагали да заснемат филм по романа.

Проф. д.н. Стоян Денчев приема дарението

Антон Дончев дава автограф на новата си книга „Сянката на Александър Велики“

Факсимиле от оригинала на романа

Прозорец към света

Първата българска книга в Иberoамерика

Проф. Румен Стоянов

През 1925 в Буенос Айрес вижда бял свят „Българско-испанска граматика“. Дело е на Димитр (да) Д. Даскалов, подзаглавил я двойно: „Испанска граматика за използване от българи“ и „Теоретическо и практическо ръководство за изучаване на испанския език“. Това авторско издание съдържа 167 страници. От тях последните 17 са предназначени за „Кратък речник“, българско-испански, обясняващ включените думи само с по едно тяхно значение и без никаква фразеология. Но дори в такъв крайно опростен вид това е първият българско-испански словник.

Предговорът започва така: „Липсата на българско-испанска граматика за бързо и полесно изучаване на испански език отдавна се е чувствувала от нашата емиграция в Южна Америка. Много наши българи занаятчии, поради непознаване на езика, не могат да си намерят работа в професията, принуждават се да работят черна работа, докато научат някоя и друга дума, останалите пък без професия, и те се измъчват пак поради непознаване на езика“. Сетне Даскалов казва, че в субконтинента няма българска печатница, та от уругвайската столица, где то живее, трябвало да иде в аржентинската, но пак не намерил необходимото, за да стане по-добра отпечатката и приел да я направи с каквото заварил там. Споделя още, че е словослагател и става ясно защо толкова е искал да произведе нещо твърде по-качествено. Научаваме имената на неговата съпруга и децата: Савка, Тошко, Сашко, а и че брат му Тодор парично подпомогнал начинанието. Семейните подробности упоменавам с надежда чрез родственици да узнаем нещо повече за оня печатар и по-точно дали не му дължим и друга българска книга под екаватора.

От гледище на професионалното учебникарство, особено днес, Даскаловото пособие трябва да бъде преценявано с нужното за случая разбиране – той не е бил филолог. Тъкмо затуй извършеното оставя положително впечатление за буден и културен човек, с несъмнен усет към двата езика и между тях хвърля един пръв мост, за който негови тукашни последователи не са и чували.

„Предговор“-ът носи дата 7 декември 1925, поради което Даскаловият учебник може да бъде видян като своеобразен коледен подарък за българите в Латинска Америка и несъмнено бил им е много полезен

На 16 юни 2015 г. на тържество в аулата на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ президентът на Португалия Анибал Каваку Силва връчи на проф. Румен Стоянов, преподавател по бразилистика и португалистика, Орден с рицарски кръст за неговия внушителен принос в укрепването на културните взаимоотношения между България и Латинска Америка.

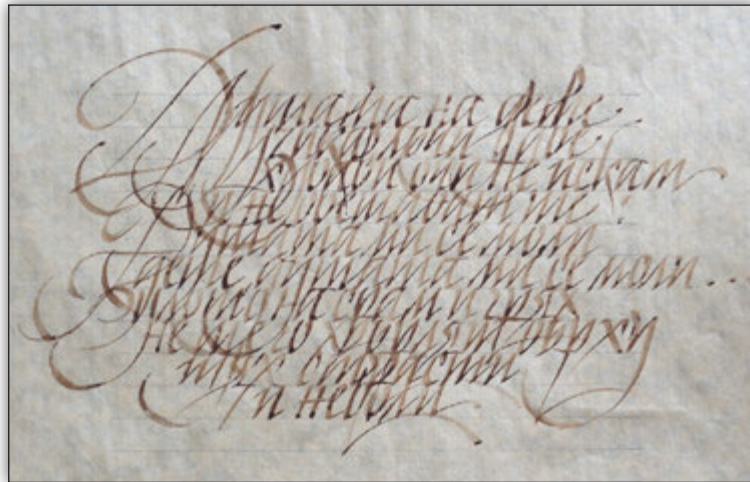
в суровата борба за насъщния по чужди краища. Отдавна испанският е вторият по изучаване инороден език у нас подир английския и разполага с вече куп разнородни помагала, съставени от българи. Езикът на дон Кихот, в чиято родина живеят стотина хиляди от съотечествениците ни, представлява един от най-широките ни прозорци към света. Но да не забравяме, ползватели и автори, че растящата поредица от десетки наши учебници, граматики, речници тръгва трижди от Димитр Д. Даскалов с оная граматика-учебник-речник. Заради това му първенство отечественото испаноезично учебникарство се оказва твърде по-възрастно, отколкото предполагаг неизкушени да търсят неговия корен.

Година след Даскалов Петър Бочков издава в София своя „Испанско-български речник“ (88 страници, кооперативна печатница „Франклин“) тоже с оглед да облекчи езиковите неволи на отплавали по далечни южни морета. През същата година Борис Шивачев вече държи в ръце сборника с разкази „Сребърната река“, въвеждащ латиноамериканска тематика у нас, поради което 1925-а и 1926-а се оказват важни за раждащата се българска испанистика.

В културните и особено литературните ни вземодавания с онази огромна по площ и население част от света година 1925 е забележима и с факта, че трудът на пусналия котва в Монтевидео нашенец е първата българска книга в Латинска Америка, пък и в цялото испаноезичие. Най-ранната от появилите се в Аржентина книги на Самуил Стрезов, Тодор Ценков, Стоян Данев сочи 1929 г. Затуй „Българско-испанска граматика“ ще да има трайно място във връзките ни с иberoамериканската общност. Бих бил доволен, ако открием още по-старо наше издание в Отвъдморието, но въпреки дългите ми проучвания досега не съм успял да ида по-назад. Знаейки кога и какви съотечественици попадат в Иberoамерика, где то в три страни живях осемнадесет години, голяма и радостна изненада ще е, ако попаднем на изпреварващо заглавие и дано тъй бъде.

Диря за граматиката ми предостави излизащият в Буенос Айрес вестник „Български глас“. В брой трети от 16 май 1931 г. има съобщение, гласящо: „Българо-испанска граматика и речник от Димитр Д. Даскалов“.

И други броеве на „Български глас“ оповестяват граматиката-речник.

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

Говорите ли български?

Международна конференция във Виена

Доц. Румяна Конева

За втора поредна година от 3 до 5 декември 2015 г. Българският културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена беше домакин на Международната интердисциплинарна конференция за студенти и докторанти. Темата, избрана от организаторите, беше: „България в XXI век: между традицията и иновациите. Исторически линии и актуални проблеми“.

Инициатори и организатори на форума са Българският културен институт „Дом Витгенщайн“ във Виена и Славянският семинар, Университет „Алберт Лудвиг“ – Фрайбург, Германия, с прилежащия му лекторат по български език, литература и култура към Министерството на образованието и науката – България. Инициативата се осъществява с личното съдействие на проф. д-р Елизабет Шоре, директор на Славянския семинар на Университета „Алберт Лудвиг“ – Фрайбург, председател на Südosteuropa-Gesellschaft e.V. (Zweigstelle Freiburg im Breisgau), Германия, основател на Лектората по български език, литература и култура във Фрайбург. (Тя е един от инициаторите за поставяне на първата паметна плоча на български учен в немска институция – проф. д-р Иван Шишманов.)

Партньори са Министерството на културата, Министерството на образованието и науката и прилежащите му лекторати в чуждестранни университети – лекторатите в Атина, Белград, Братислава, Болоня, Букурещ, Виена, Дъблин, Загреб, Киев, Люблина, Прага и Фрайбург, Националното издателство за образование и наука „Аз Буки“, Südosteuropa-Gesellschaft e.V. и Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“.

Целта на инициативата е да привлече млади изследователи – от България и чужбина – върху актуалния образ на страната ни в съвременния европейски контекст. Идеята е по този начин да се подкрепят и насърчат изследванията върху уникалния и съвременен европейски характер на българската култура.

Участваха над 60 студенти, представящи 21 университета от 14 европейски държави. Една част са студенти от поддържаните от лекторатите по български език, литература и култура към чуждестранни университети в Европа, чиито лектори са български университетски преподаватели. Представени са и водещите български университети – Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновският университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Югозападният университет „Неофит Рилски“.

Докладите разгледаха проблеми в българската култура през XXI в. през призмата на традициите и иновациите; България в европейски контекст и специално в контекста на Източна Европа, Балканите и славянството; митовите/стереотипите за българската култура и тяхната съвременна инструментализация; България в медиите и в политическия живот; транскултурни аспекти: чуждите култури в светлината на българския език и култура; превод и култура; археологията и етнологията и проблемът за българската идентичност днес. Докладите бяха представени в три тематични панела: „Езиците на културата“, „Културни/литературни траектории“, „Политика – медии – култура“.

Представен бе и сборникът „Образът на България и на българите в европейски контекст (Литературни, лингвистични, културни, медийни, социополитически проекции)“, издаден от Националното издателство „Аз Буки“ през 2015 г., който съдържа доклади на студенти и докторанти от първото издание на конференцията.

Майски празници

Олга Попова – директор на Българския културен институт в Будапеща

В началото на май се открива изложба от фонда на Художествената галерия „Христо Цокев“ – Габрово. Тя резултат на проекта „Изкуство от центъра“ с участието на 30 автори.

В чест на Деня на Европа се урежда концерт от поредицата „Млади български таланти“ с участието на цигуларката от български произход Моника Жеков, в съпровод на пианистката Жюфия Немети. В програмата са включени произведения на Бетовен, Дворжак и унгарския композитор Йеньо Хубаи. По случай Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост 24 май смесеният хор на Националната гимназия за древни езици и култури, София, ще изнесе концерт, в чиято програма са включени църковнославянски песнопения и български народни песни.

На 12 май ще бъде представена триезичната книга на Тошо Дончев, бивш директор на Унгарския културен институт в София, относно еврейските депортирания през Втората световна война и ролята на България и Българската православна църква в този процес. Тя ще бъде представена от проф. д-р Андраш Балог, историк, и проф. д-р Миклош Хернади, социолог.

Централният вход на Културния институт

Всеки месец в концертната зала на Института се провежда цбирка на фолклорен клуб с разучаване на български народни танци и песни. Клубът е известен с автентичното изпълнение на български и балкански фолклор от формация „Фалкафолк“ с ръководител Дьорд Немет – изследовател и събирач на български фолклор.

Съвместно с Републиканското самоуправление на българското малцинство и Дружеството на българите в Унгария Институтът участва в традиционното честване на 24 май.

На литературна вечер от поредицата „Преводачи на българска и унгарска художествена литература“ ще бъде от представени на преводачката Стефка Хрусанова и българското издателство „Гутенберг“ с участието на унгарските писатели Ласло Мартон, Шандор Петьо и Андраш Имре.

В края на м. май в аулата на Будапещенския държавен университет „Лоранд Йотвьош“ Българският културен институт съвместно с Университета по библиотекознание и информационни технологии в София организира международен пътуващ семинар на тема „Съвременни измерения на европейското образование и научно пространство. Българо-унгарски културни общувания“. Български и унгарски представители на академичната научна среда ще изложат свои разработки по темата. Ще бъде подписано споразумение между Института по библиотекознание и информатика към Будапещенския държавен университет „Лоранд Йотвьош“ и УниБИТ за съвместна дейност.

Среци в Барселона

Представители от УниБИТ взеха участие в Световния конгрес на Асоциацията за мобилност

Проф. Георги Димитров

GSMA (Groupe Speciale Mobile Association) представлява интересите на мобилни оператори в цял свят. Обединява около 800 оператора с повече от 250 компании в мобилната екосистема, включително производители на мобилни устройства, софтуерни компании, доставчици на оборудване и интернет компании, както и организации от близки сектори в индустрията. GSMA организира водещи за индустрията събития, като Mobile World Congress, Mobile World Congress Shanghai и конференциите Mobile 360 Series.

От 2006 г. ежегодно се провежда Mobile World Congress в Барселона – Испания. Тази година – от 22 до 24 февруари. Бяха представени над 2000 фирми, разработващи и внедряващи нови технологии. Представители на УниБИТ взеха участие в конгреса с цел да се запознаят с фирмите производители и с направленията на развитие в тази област. Основно бяха представени технологии, ориентирани към крайния потребител. Акцентът беше върху разработките за виртуална реалност. Бяха тествани очила за управление на интелигентни системи чрез насочване на погледа. Например, достъп до поливната или охранителната система на дома, чрез очила, които само с движението на очите и преместване на погледа преминават от един обект на друг (от една система на друга).

Интересен акцент беше „Интелигентен град“. Представен беше макет на град, който съвместява интелигентни системи за управление. Например, включване на отоплението или климатичната инсталация на цяла сграда според метеорологичните условия; управление на трафика и др. Бяха представени и макети на автономни автомобили, които не се управляват от шофьор. Чрез сензори автомобилите определят дистанцията помежду си, като вземат решение кой автомобил да спре на кръстовището и кой да премине пръв. С ненадейно поставяне на препятствие пред случайно избран автомобил той спира, а след него всички автомобили променят своето движение и/или спират, докато пропускваемостта не се увеличи. Участниците се запознаха и с интелигентната кола, която чрез мобилния телефон определя самоличността на шофьора и зарежда неговите лични данни. Например, листа с контакти, който се свързва с Bluetooth-a

на шофьора или листа с песни, които са предпочитани от шофьора. Интелигентната кола се разработва в сътрудничество с един от големите производители на автомобили и се очаква да влезе в производство в следващите две години. Бяха представени също множество устройства с подобрени или напълно нови характеристики, които са специално произведени за изложението и все още не са налични на пазара. Например, приставки за мобилни телефони (батерия, камера, памет), които лесно се добавят или премахват за постигане на определена цел.

забележителности. Обикновено при такива събития потребителите изпитват трудности в използването на мобилната мрежа – невъзможност за изходящи обаждания, липса на трансфер на данни, пропадане на мрежата. Проектът на студентите предлага решение на проблема чрез използване на дронове. При настъпване на такова събитие се разполагат дронове в определен периметър, които улавят сигнала от мобилната клетка и го разпръскват върху цялата площ на събитието. Така се отварят повече канали и се предотвратява запущване.

Работен проект на SAP

Представяне на проекта за преразпределение на сигналите

УниБИТ взе участие в конгреса и като част от SAP University Alliance. Ключов елемент в представянето на компанията SAP бяха работни проекти на студенти от цял свят. Беше проведено състезание за номиниране на най-добрия проект. Един професор, един асистент и един студент от УниБИТ участваха в оценката на номинациите. Един от проектите за преразпределяне на сигнала от клетките на мобилните оператори в точки на едновременна концентрация на хора, например по време на концерти, фестивали, спортни събития или при разглеждане на някакви

Разработена е система за подпомагане на работата на таксиметровите шофьори в Барселона, която им предоставя актуална информация за задръстванията. Проектът започва съвместно с таксиметрови компании от града. Чрез мобилните и „умни“ аксесоари, както и чрез обичайното поведение на човек, уеб базирана система може да идентифицира самоличността му и да отвори достъп до неговите приложения и услуги. Първият проект за преразпределяне на сигнала от клетките на мобилните оператори беше номиниран за победител.

Две хиляди участници

Конференция на потребителите на MikroTik в Словения

Д-р Добри Бояджиев

На 25-26 февруари 2016 г. в столицата на Словения се проведе XI Европейска конференция на потребителите на MikroTik (MikroTik User Meeting). Конферентната зала на Гранд хотел Юнион в Любляна събра над 2000 участници. Традиционно събитието беше в две части: конферентна и изложбена. Конференцията доказа своя практико-приложен характер и представи на участниците 20 презентации и демонстрации в областта на компютърните, комуникационните мрежи и системи и тяхното приложение със софтуер и хардуер, разработен от латвийската компания MikroTik. Водещи MikroTik сертифицирани инструктори от целия свят споделиха своя опит по теми, свързани с IPv6 BGP reering, виртуални частни мрежи, инструмента Dude, нововъведения като FastPath, Cloud Hosted Router и др. Демонстрациите на инструкторите представиха конкретни технически решения по реализирани от тях проекти в реална работна среда и дадоха отговор на много въпроси, зададени от техни клиенти и от публиката.

В изложбената част се включиха над 45 компании, партньори си с MikroTik, от държави като Австралия, Великобритания, Германия, Испания, Италия, Латвия, Полша, САЩ, Словакия, Сърбия, Хърватска и Чехия. Те представиха както разнообразни хардуерни продукти, изпълнени по програмата „Направени за MikroTik“, така и софтуерни решения за мрежово управление. Компаниите бяха разпределени в три отделни зали.

За пореден път конференцията на потребителите на MikroTik създаде уникална атмосфера и даде възможност за среща на едно място на хиляди хора с общи интереси. Представиха се най-иновативните технически иновации в областта на мрежите. Предостави се възможност за директна връзка между компанията MikroTik, нейните партньори и крайните потребители.

Университетът по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ) изпрати двама свои представители, които участваха активно в конференцията: гл. ас. д-р Добри Бояджиев (първия в България сертифициран инструктор по академичната програма на MikroTik) и докторант Калин Димитров (MikroTik сертифициран мрежови инженер). Те

проведоха среща със специалисти от различни държави, като дискутираха както различни технически проблеми, така и постиженията на УниБИТ за развитието на концепцията за сертифицирано образование по компютърни мрежи в държавни акредитирани образователни институции.

Българският бизнес беше представен от управителя на компанията РТС Компютърс –

Емил Йотов (официален представител на MikroTik за България), а Виваком беше представена от Александър Иливанов (началник отдел „Архитектура, планиране и изграждане на мрежата“) и др.

Конференцията се предаваше на живо чрез платформената за видеосподеляне YouTube, а запис от събитието е наличен във видеоканала на MikroTik в същата платформа.

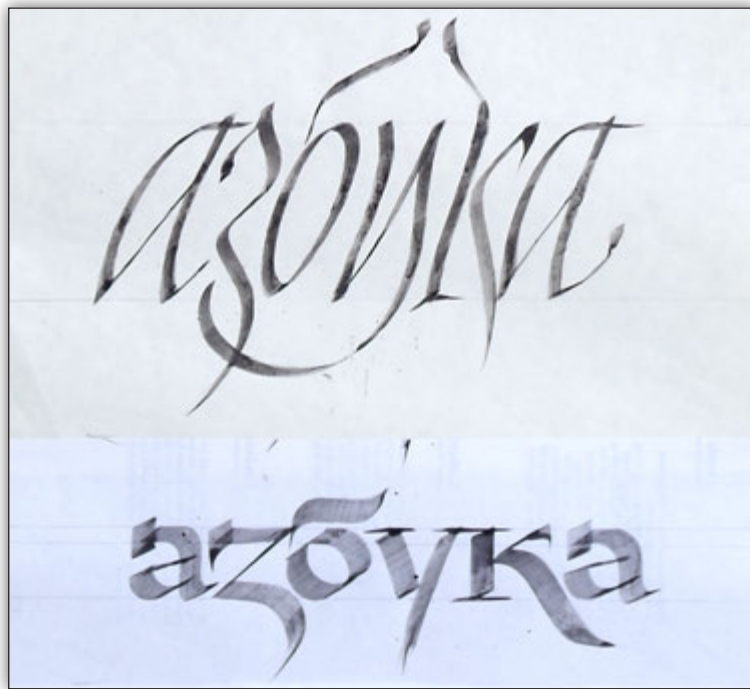
Откриване на конференцията

Нови делови запознанства

Демонстрация на нова комуникационна технология

Калиграфия. Худ. Стоян Дечев

Хърватско слово

Ганчо Савов

Кога и как е дошла глаголицата при хърватите, все още се водят дискусии. Наброяват се около петдесет научни статии, в които се застъпват различни становища, но е неоспорим фактът, че глаголицата навлиза всред хърватите през IX век, вероятно донесена в приморските краища на Хърватия от Кирило-Методиевите ученици. Там тя така трайно се настанява, че няколко хърватски автори стигат до абсурди в своите твърдения – например, че глаголицата била съществувала в Хърватия и преди това всред покръстеното население и оттам била взета от Кирил и Методий.

Критикувайки горното, големият хърватски учен Звонимир Кулунджич в капиталния си труд „История на писмото“ от 1957 г. сочи:

„Някои прекалено националистически настроени кръгове отидоха дотам, та твърдяха, без научни доказателства, че Светите братя Кирил и Методий са взели наготово глаголицата и че това е могло да бъде само от Хърватия, защото хърватите в този период са били единственият покръстен славянски народ“.

Подобни неоснователни мнения срещаме и днес например у Дубравко Йелчич в неговата „История на хърватската литература“ (1997). Такива мнения обаче остават изолирани пред безспорния общоприет факт за авторството на глаголицата от Светите братя и за това, че те именно са я донесли на хърватите.

Хърватският славист проф. Йосип Хам, преподавал дълго време във Виенския университет, утвърждава:

„Знае се, че при хърватите, през първата половина на X в. глаголицата е била толкова разпространена, че латинското духовенство се е опълчило срещу нея на два църковни събора в Сплит (925 и 927 г.). Предполага се, че Солунските братя по пътя си към Рим през 867 г. са минали през нашите земи и са се задържали тук известно време. Това е станало при владичеството на крал Домогой, който тогава е бил в конфликт с Венеция, а това е повлияло и върху славянското богослужение със славянско (глаголическо) писмо, като средство за съпротива срещу венецианците и против чуждото (романско, латинско) духовенство. Глаголицата така бързо се е разпространила всред хърватите и е хванала толкова дълбоки корени, че нито сплитските събори през X и XI в., нито решенията на римските папи са могли да я изкоренят“.

Глаголицата се утвърждава всред хърватите толкова солидно, че независимо от католическата им ориентация, всички богослужбени книги през Средновековието са изписани на глаголица и те я считат за своя традиционна азбука. Изключителната ѝ употреба в хърватските църкви – особено по Адриатическото крайбрежие – трае чак до втората половина на XIX век, а в храмовете на някои острови съществува и днес. Не само това, но от втората половина на XIV в. на нейния курсивен вариант са се писали правни и граждански документи, водели са се селищните регистри, а са писани и художествени творби. Дори сега заглавието на хърватския литературен седмичник „Хърватско слово“ се изписва върху началната му страница и на глаголица! Глаголицата всред хърватите има своя специфична ъгловата редакция, която се различава от познатата кръгла редакция, популярна всред православните южни славяни.

Както се вижда, глаголицата всред хърватите векове наред е имала най-съществена роля за съхраняване на тяхната славянска идентичност, при тях тя придобива по-голямо значение откъдето и да било другаде и те с право я считат за свой национален белег.

Наречен „Лада“

Преди столетие е създаден Съюзът на южнославянските художници

Калин Николов

През септември 1904 г. в Белград се чества стогодишнината от първото сръбско въстание. Сред присъстващите там сръбски, български, словенски и хърватски писатели и художници спонтанно възниква идеята да се обединят. Уредена е изложба, с която се поставя началото на Съюза на южнославянските художници. Още през декември същата година в София художниците Роберт Франгеш-Миханович, Отон Ивекович, Рудолф Валдец (от Хърватия), Джордже Иванович и Риста Вуканович (от Сърбия), словенецът Фердо Весел и от българска страна Иван Мърквичка, Антон Митов, Ярослав Вешин и Харалампи Тачев съставят проектна резолюция на „Съюза на южнославянските художници“, наречен „Лада“.

Взето е решение в София да се организира следващата проява. Но проектоуставът на Съюза, макар и претърпял изменения, е подписан само от 15 български художници (в Белград участват 94-ма!). Раздорът идва с избора на централно настоятелство: председател Ярослав Вешин, секретар Харалампи Тачев, касиер – Марин Василев, членове: арх. Киро Маричков и Харалампи Илиев. Измежду учредителите от 1904 г. отказват да участват Иван Мърквичка, Антон Митов, Петко Клисуров, Иван Ангелов. Това показва противоречията между „живите класици“ и нашите по-млади художници, които обръщат погледа си извън академизма и са против опекунството. „Но така или иначе делото трябваше безогледно да върви напред, за да докаже чрез бъдещи изложби неговата жизнеспособност, неговото право на съществуване“ – се казва в изданието в София каталог на II южнославянска изложба.

Всъщност това е първата истинска проява на „Лада“, тъй като предходната е импровизирана.

Именно на София се пада честта на пионерското дело. Само от няколко години – от 1896 – в столицата ни е отворила врати художническа академия, но тя се е превърнала във важен фактор за развитието и възприемането на изобрази-

телното изкуство, на неговото бъдеще успоредно с това, което виждат зрителите на големите културни средища като Париж и Мюнхен.

И така, в някогашния Манеж, през август и септември 1906 г. се провежда II изложба на новоучредения съюз „Лада“. Помещението е променено и подготвено от архитектите Фингов и Маричков, автор на плаката е Александър Божинов. Изложбата съдържа раздел „Български художници преди Освобождението“ с две картини на Станислав Доспевски и 12 картини и десетина рисунки от Николай Павлович. Като почетни гости са представени световноизвестният сецесионист Алфонс Муха и Влахо Буковац – хърватски живописец със завидна популярност за времето (още от 1880-те години той започва да се подписва на кирилица). Имената им свидетелстват за високото равнище на експозицията.

За първи път нашата културна общественост се среща с чуждестранни творби и майстори в такъв мащаб. Това са многопосочни и различни във възгледите си картини, отразили онова, което критиците наричат символизъм, плениризм, декаданс, югендстил, модерн, бидермайер, метро, импресионизъм.

Всъщност София събира новаторите и класиците на четири обновяващи се балкански култури – сред тях от българска страна са Ярослав Вешин, Александър Божинов, Марин Василев, Иван Димитров, Гошка Дацов, Йордан Кювлиев, Михаил Кръстев, Никола Ми-

хайлов, Харалампи Тачев, Атанас Михов, Александър Мутафов и др.

От хърватска страна заслужава да се отбележи Иван Мещерович, наричан „славянския Микеланджело“, реалистите пейзажисти Целестин Медович и Клеменс Црънчич, както и Отон Ивекович, чиято палитра все повече се доближава до цветовете начини на работа при импресионистите.

Рихард Якопич, Иван Грохар, Матей Стърнен са членове на словенското импресионистично дружество „Сава“, създадено през 1902 година. Тези силни и смели художници са главно ученици на Антон Ашбе и неговата частна мюнхенска школа, дала на света едни от най-значимите творци: основателя на абстракционизма Василий Кандински, редица първостепенни руски и чешки художници, като Игор Грабар, Добужински, Лудвиг Куба и много други.

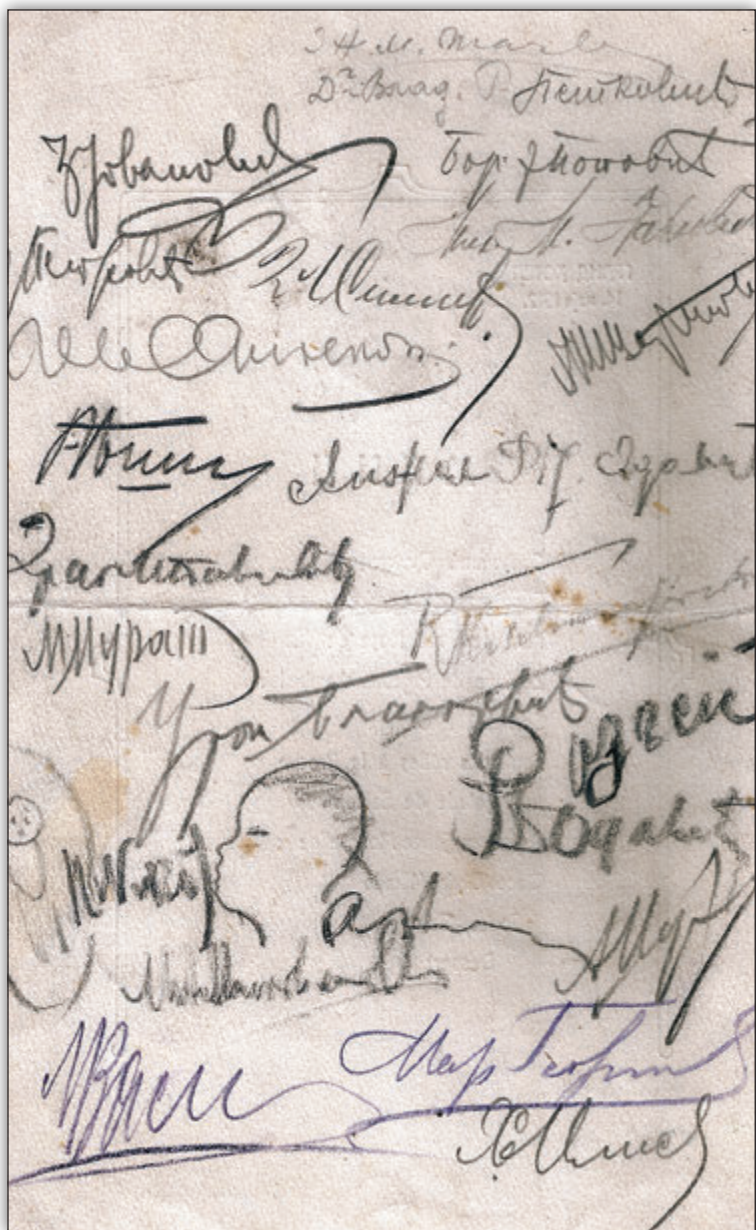
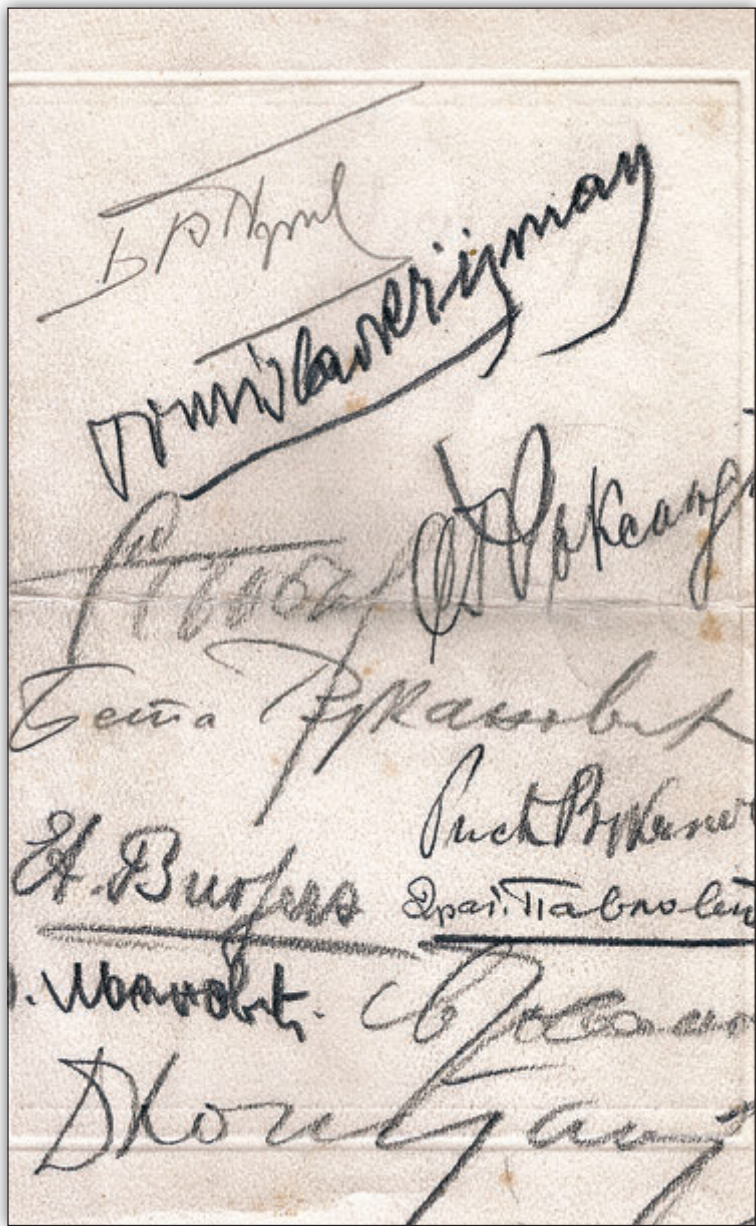
Сръбската група се предвожда от големия реалист Джордже Кръстич, споделящ идеите на Чернишевски за култура, близка до народа, за просвещението му. Включват се и Марко Мурат, Бета и Ристо Вуканович, Джордже Йованович.

Общо в изложбата са представени 100 автори с 412 творби, които демонстрират не само готовност да се върви успоредно на европейската цивилизация. Те дават примери за силата на българската воля да бъдем народ, който развива изкуствата си и показва колко важни са те в неговата древна и нова история. Но не само българската пластична култура се

е повлияла положително от съюза на балканските художници. „Лада“ играе изключително значима мисия в изграждането на културните ценности на балканските народи, променя съдбата на балканското пластично изкуство и се противопоставя на тесногърди схващания.

Няма съмнение, че чрез Съюза на южнославянските художници „Лада“ всъщност е написана една от най-достойните глави на европейското културно взаимодействие, на подпомагането и толерантността за целия XX век.

Корица на бюлетина

Факсимиле от менюто с подписи на участниците в банкетата на 14 май 1912 г., състоял се в Гранд хотел, Белград, по повод подготовката на Четвъртата южнославянска художествена изложба. Между присъстващите са Бранислав Нушич, Томислав Кризман, Надежда Петрович, Бета и Ристо Вуканович, Марко Мурат, Ярослав Вешин, Андрей Николов, Александър Мутафов и много други първостепенни балкански творци.

Аз – Буки – Веди

Глаголицата прилича графично и смислово на китайските йероглифи

С художника Ангел Гешев разговаря Евелина Здравкова

Българският художник Ангел Гешев вражда глаголическите букви в картини, които представя на петте континента. Двайсет години той живее и работи в Пекин, столицата на Китай. Използва техниката „сериграфия“, за да постигне богатството от цветове в експресивния си изказ. Негови отпечатъци са част от големи музейни експозиции в Китай, Русия и САЩ.

– Как открихте глаголицата като вдъхновение в изкуството си?

– Моят път в изследването на буквите, символите и знаците на предците ни започна в Москва. В началото на 90-те години на миналия век трябваше да изработя лого. Не знаех защо избрах глаголицата. Разработвах глаголическите знаци като серии в литография. После преподавах в калиграфско студио и постепенно глаголицата стана приоритет в творческите ми търсения. За един конкурс – биенале на малката авторска бутикова книга във Франкфурт, се запалих да направя книга за глаголицата като основа на китайските йероглифи. Това мое страстно занимание продължи цели 13 години. Вече тази книга е факт – издание от лята хартия, ръчна изработка, с лети корици от махагон. Прилича на древно евангелие, което представя успоредница между глаголицата и китайското йероглифно писмо.

– Може ли изкуството да бъде ключ към философията на древните китайски мъдрци и глаголическата писменост?

– Книгата е организирана като двуезично издание. На едната страница са Аз, Буки, Веди. А на другата са изписани старокитайски стихове на Лао Дзъ, посветени на Бога. Идеята беше да се намери най-подходящият измежду 90-те хиляди йероглифа за всяка глаголическа буква. Разбира се, идеята е не да правя филологически разбор, а да хвърля мостове и да накарам хората, които гледат, да се замислят за смисъла на живота, за конните народи, за преселенията, за мъдростта и т.н. Това е и необикновената стойност на тази книга. Посланието е: „М. – Люде, мислете!“.

– Вие продължавате делото на Светите братя Кирил и Методий, които въздигат българския език до свещените езици. Считате ли, че народностното самосъзнание на съвременния българин възславя уроците на книжовниците от IX век?

Ангел Гешев

– Като студент се обърнах към моя професор по шрифт в Московската академия, за да ми даде напътствие откъде да започна проучването на глаголическото писмо. Той ми каза: „Това е вашата азбука. Русия оценява този исторически факт, но изворите са в книгите по вашите земи“. Наистина пловдивският художник проф. Васил Йончев – гуруто на шрифта в България, един от най-големите специалисти в тази област у нас, създаде три обемисти изследвания, посветени на глаголицата, които бяха отпечатани след смъртта му.

Глаголицата е доста сложна като графичен рисунък. Практически тя е сбор от знаци, звуци, словосъчетания и цифрови стойности – нали в древността

хората са осъществявали търговските си сделки с букви, защото арабските цифри още ги е нямало, а римските са били трудни.

– Какво открихте за себе си чрез глаголицата?

– Глаголицата е феноменално съвършена. Тя е послание, молитва за България и българския народ, за неговата духовност, грамотност и просперитет. Подредбата на буквените знаци има смислово значение. „А“ в началото на азбуката не е просто знак и звук, а е „Аз“ – Аз съм човек в единство с Бога. Всички букви имат свои имена – Аз, Буки, Веди, Глагол, Добро, Есть и т. н. Буквите имат магически смисъл, излъчват енергия, вложена още от Константин Философ, защото с тази азбука свещениците разпространяват Божието слово на родния си език. Българите са населявали северните части на Китай, а знаците на глаголицата имат силна графическа и смислова прилика с китайските йероглифи.

Първите сведения за българите идват именно от китайците. Те са ни наричали с името „буку“ и „бугву“. Като дете се ровех в археологическите руини на Пловдив, историята ме влечеше. като студент се срещнах с глаголицата, в творбите си открай време използвам стари керамични находки, ор-

Буква „Ш“ – планина

Знакът „Евро“

наменти, сега рисувам фрагменти от скални рисунки.

В картините ми са вплетени сарматски рунни знаци, глаголически букви, китайско йероглифно писмо, бамбукови клечки, даже кирилица, латиница, фарси, иврит. Колажи с много наслагвания с център – живописно цветно петно. Акцент е не текстът, а цветът. Всеки цвят е едно отделно сито, като наложиш два цвята, се получават три – някои от картините са с над 100 удара, а колко цветове са се получили – не реално е да се пресмята. В Китай аз имах четири имена – Ан Чи, Ан, Ан Лаошъ – учителят старши, Ангел. Лао Дзъ също сменя името си. Напускаяки Китай, той се връща към името си БОЯН. Николай Ръорих пък пише за прохода „ШИПКА“ в Тибет... Наистина има много общи неща между България и Китай, Индия, Източния свят. Например „ша“ от глаголицата означава планина, на китайски е „шан“.

– Вие продължавате да рисувате върху китайска хартия...

– Известно е, че хартията е открита в Китай. Тя е невероятен носител. В моите картини се събира дългият път от Запада към Изтока. В тях красивите глаголически знаци са разположени като скални стенописи.

– Вие заявявате с гордост, че сте българин и се завръщате в България след повече от 20 години успешна реализация в Китай. Защо?

– През 90-те години на миналия век, когато всички българи заминаваха на Запад, аз отидох на Изток. В Китай срещнах любовта и уважението на хората. Хората ме възприеха с това, което мога да правя. В нашето студио работиха големи китай-

ски творци. Те се запознаха с графичните технологии, разбраха, че не само живописата, а и графиката е оригинално изкуство, а не копие, и е добре заплатено. Когато през 2008 г. показах в Москва картини с глаголически знаци, получих първата Гран При за графика на Русия. Следващата година голямата награда за скулптура получи Вежди Рашидов.

През 2009 г. в сърцето на Европейския съюз – Брюксел, пловдивчани инициираха изложба с буквите от кирилицата. Всеки художник трябваше да направи по един знак в неговите изразни средства, като условието беше да е изтегил в томбола буквата, която трябва да рисува. На мен ми се падна буквата „К“. Провокацията пред мен беше да направя колаж върху платно с много писменост, знаци, петна, йероглифи. Използвах цветовете от древността – от натурални пигменти и скали – червено, зелено, кафяво и малко синьо, както в ръкописните книги. През 2014 г. представях България в Дните на европейската култура в Централната европейска банка във Франкфурт. Показах глаголицата. В една от творбите ми присъстваше прословутото евро. Мнозина питаха какъв е този елемент – огледално отражение на знака на еврото. Наложих се да обяснявам, че е тъкмо обратното. Когато глаголическият знак е съществувал, Европейският съюз не е бил замислен дори. Сиреч Европа използва този знак, но го обръща. Хората не приемаха това сериозно: „Как така, толкова малък народ, пък с такива големи заслуги в историята...“.

Паметник на Св. Св. Кирил и Методий на връх Радхощ

На връх Радхощ Параклис „Св. Св. Кирил и Методий“

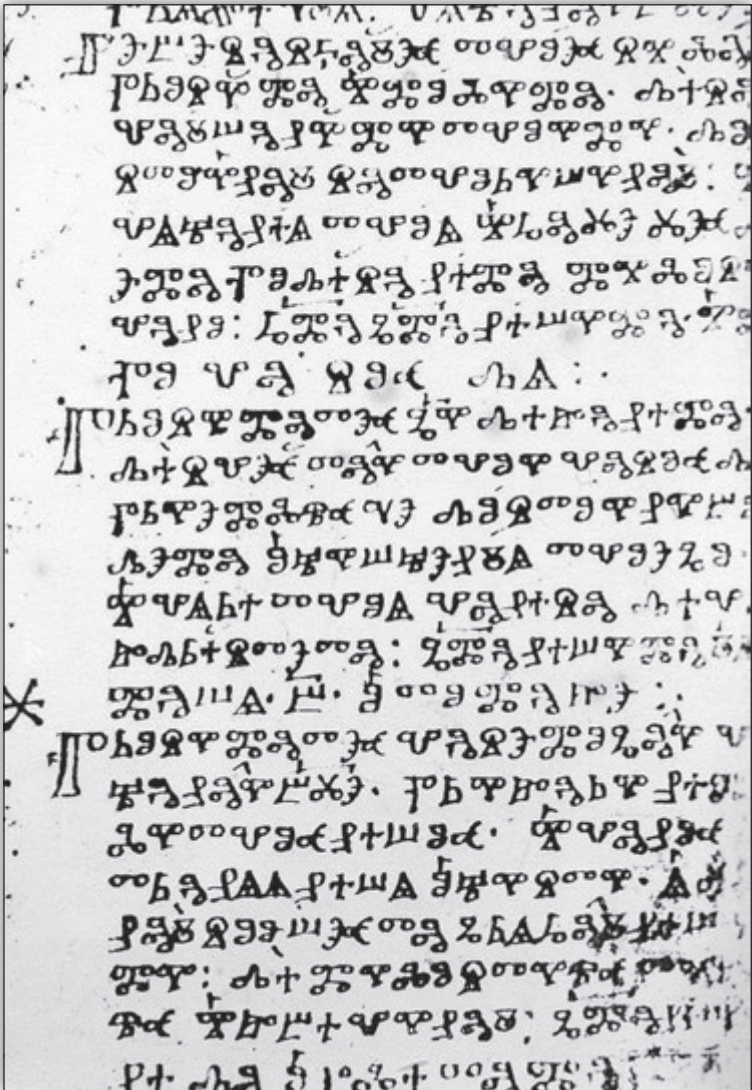
Той е построен през 1897–1898 г. на най-високото място на планината Бескиди (Чехия, Моравия) в местността Поустевни на връх Радхощ с надморска височина 1129 м. Средствата за изграждането му са събрани от дарения и поклонници. Самата постройка е дело на местния архитект Скибински.

На 5 юни 1931 г. (в Чехия това е национален празник – Ден на Кирил и Методий) на голямо поклонение в близост до параклиса е поставена статуя на Светите братя, направена и подарена от местния художник Албин Полашек, който по това време живее в Чикаго, САЩ. Бронзовата статуя е висока 2,60 м, тежи 800 кг и е монтирана върху 1,60-метров постамент от гранит.

През годините параклисът е многократно реконструиран. Заедно с Велехрад е най-известното място за поклонения в памет на Св. Св. Кирил и Методий.

Бескидите са планинско разклонение на Карпатите между Чехия, Полша и Украйна.

Силвия Дерибеева,
Чешки културен институт в София

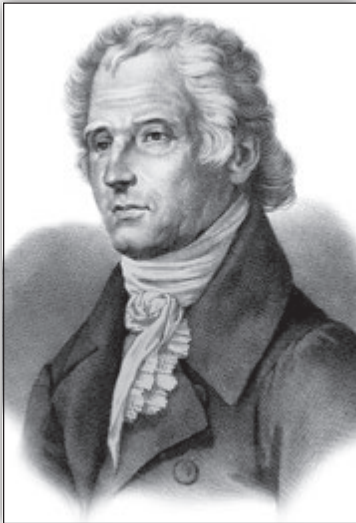

Киевски глаголически листове (началото на Х в.)

Коль славен

Религиозният химн на Дмитрий Бортнянски е път от хор в съпровод на 38 камбани

Валентин Бобевски

Дмитрий Бортнянски

Знаменитият религиозен химн „Коль славен“ е създаден в края на XVIII в. от бележития руски композитор с украински произход Дмитрий Бортнянски по текст на поета Михаил Херасков. В началото на следващото столетие той е възприеман за неофициален химн на Русия и е изпълняван при всякакви тържествени случаи, като скоро придобива широко разпространение и известност. Слушайки химна, всички офицери ставали прави и го запявали с въодушевление. Така той става познат не само в църковните хорове, но и във военната среда.

Постепенно добива популярност даже във военните кръгове на Европа.

Бързо се разпространява и сред руската емиграция в Европа и Америка.

Един от най-известните варианти на песента под диригентството на Александър Скрябин е записан на грамофонна плоча в изпълнение на духов оркестър, обозначен на обложката като „хор от тръбачи“ – под покровителството на Обединената императорска конница и Конната артилерия в Париж. Става много популярен във Великобритания.

Най-голямо разпространение обаче има в Германия, къ-

дето може да се чуе и в днешно време. Създаден е и немски текст от Герхард Герстиген – виден духовен деятел, създавал много религиозни химни. Самият император Вилхелм Велики възкликва: „Ето как един прекрасен химн може да установи в страната ни траен мир!“.

В началото на XIX в. мелодията на химна се изпълнява от 37 камбани на Спаската кула в Московския Кремъл – всеки ден от 15 и от 21 часа. До 1917 г. същата мелодия е изпълнявана и от 38-те камбани на Петропавловската църква в Санкт Петербург.

Дмитрий Бортнянски е руски композитор от украински произход. От ранно детство се занимава дейно с музика. Като възпитаник на Придворната певческа капела в Санкт Петербург бързо се налага със своя многостранен музикален талант и бива изпратен да учи музика, архитектура, живопис, скулптура и поезия в Италия. След десетгодишно обучение се завръща в Русия и е назначен за капелмайстор в Петербургския придворен хор, а сетне и като директор на Придворната капела, превръщайки я в най-добрия акапелен състав на Империята.

Д. Бортнянски създава стотина хорови и инструментални композиции, оперите „Сокол“ и „Син-сърпник“.

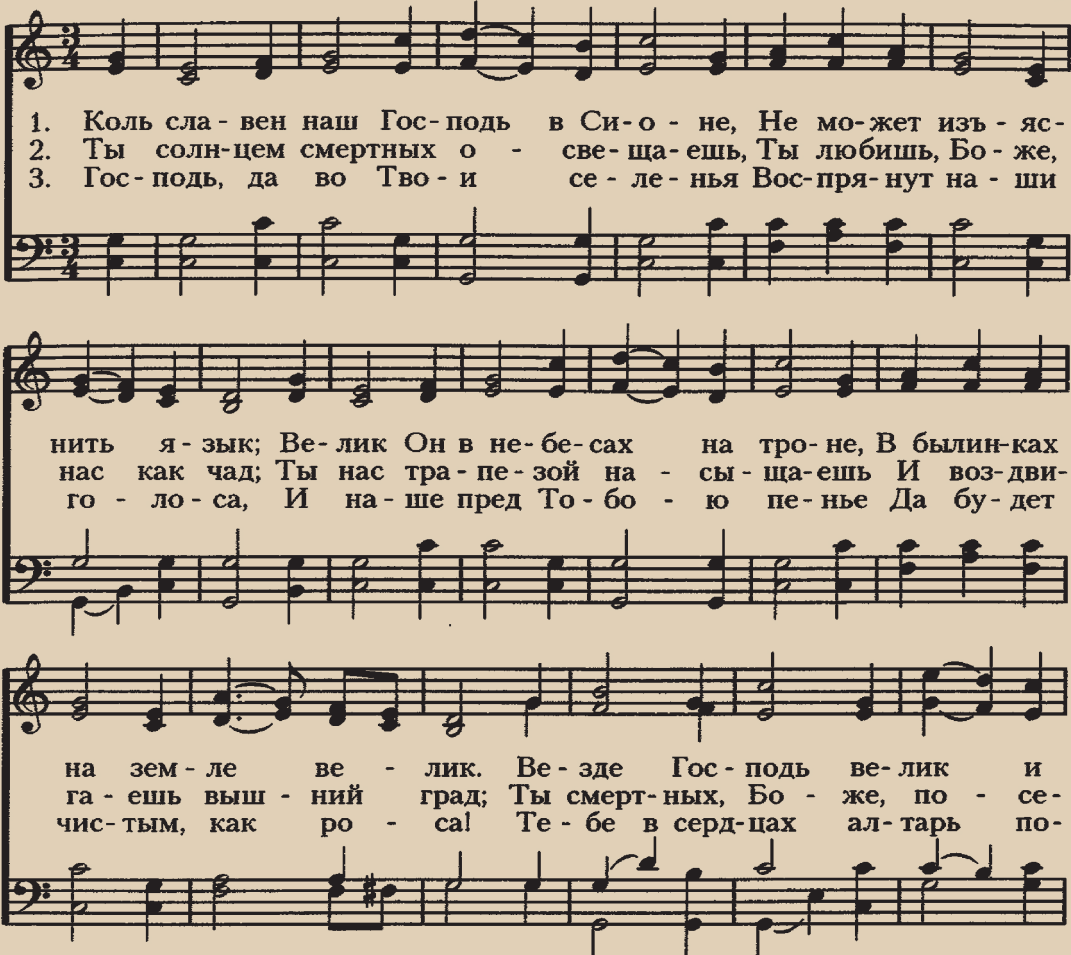
Неговите църковни песнопения са издадени посмъртно от П. И. Чайковски. Пише също и хармонизации на песнопения от Знаменния, Киевския, Гръцкия и Българския роспев.

Умира на 28 септември 1825 г., като моли капелата да изпее на смъртния му одър неговото любимо произведение „Всякую прискорбна еси, душо моя“.

Коль славен

М. М. Херасков (1733—1807)

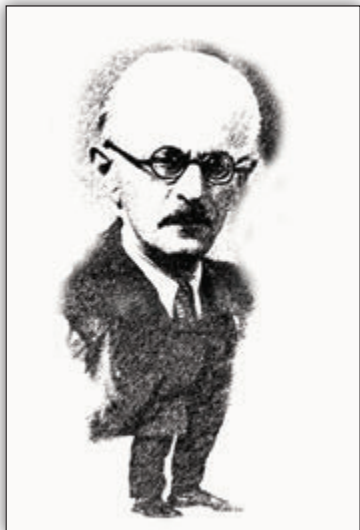
Д. Бортнянский (1752—1825)

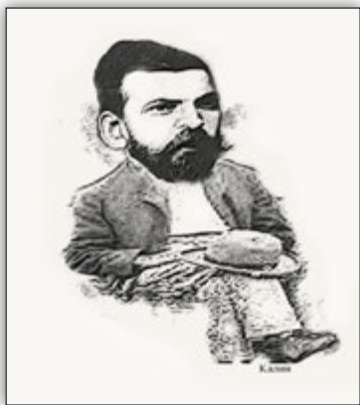
Факсимиле от партитурата на химна

Галерия „Миналоведци“

Калин Николов

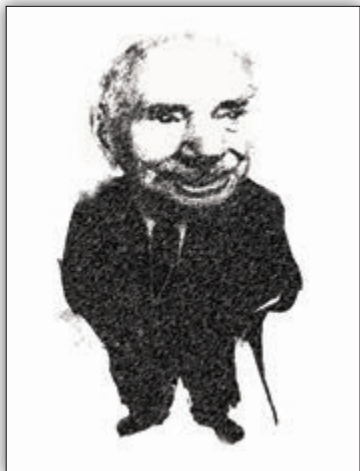
Димитър Талев

Захарий Стоянов

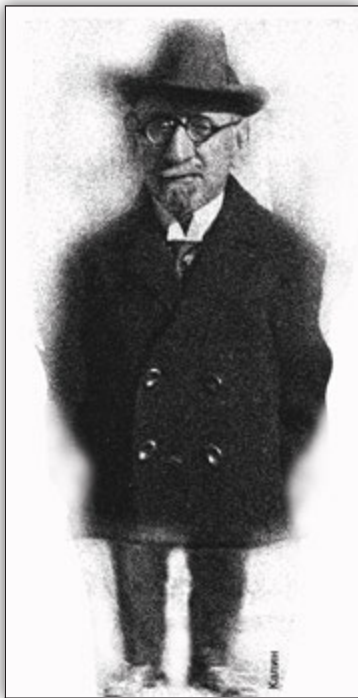

Яна Язова

Михаил Арнаудов

Шаржовете са от нова книга на софийското издателство „Бард“.

Симеон Радев

Емилиян Станев

Фани Попова-Мутафова

Емануил Попдимитров

Детайл от капител от
църквата „Св. София“
в Охрид

Богословска редакция
и консултация
д-р Благовест Върбаков

Консултанти
Мария Бранкова
Добрина Бадалова

Изданието
има общокултурен характер
и авторите следва
да избягват преки
политически внушения
и коментари.

Авторите носят отговорност
за своите публикации.

Заглавията и подзаглавията
са от редакцията.

Съкращаването на текст
се съгласува с авторите.

Запазва се оригиналният
правопис на документалните
текстове в броя.

Приемат се за печат
материали до 3 стандартни
страници само на електронен
носител с необходимите
илустрации на отделни
файлове, по възможност
на по-висока резолюция
(мин. 180 dpi).

Благославяйте,
а не кълнете!
И поправяйте –
ще ви бъдем
благодарни...

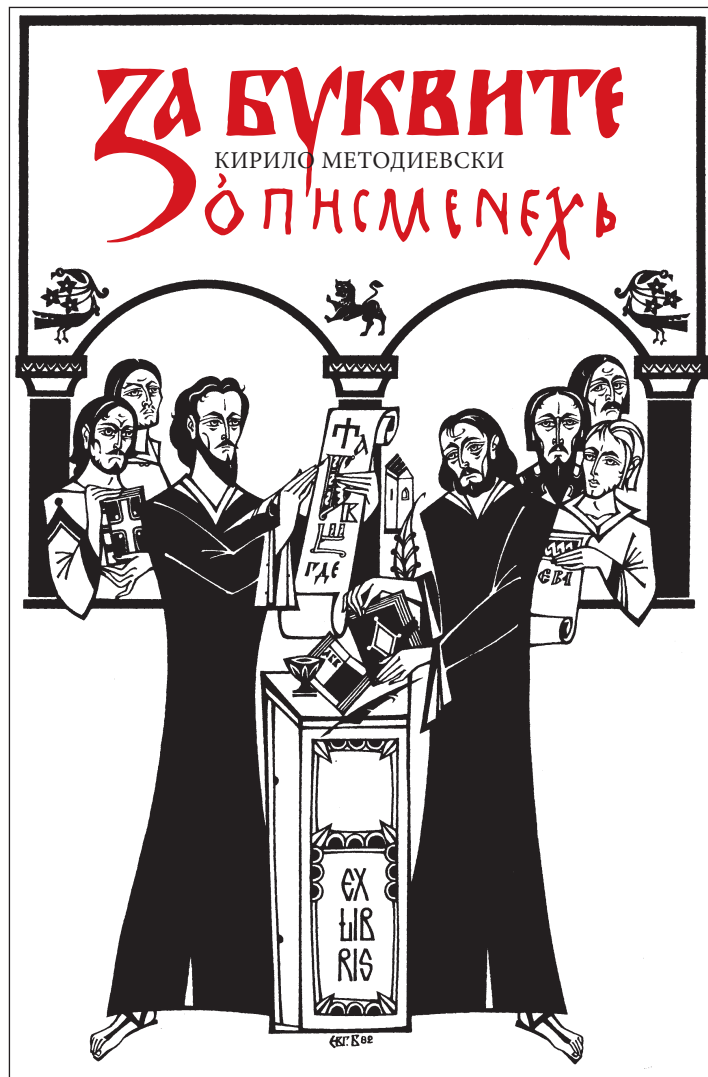
Броят е приключен
редакционно
на 28 април 2016 г. –
Велики четвъртък

„Буквите са лествица,
по която се възкачваме
към съвършенството“
Константин Костенечки
(XV в.)

Капител от Симеоновата
църква в Преслав (X в.)

До 3 май 2016 г. сайта на в. „За буквите – О писменехъ“ – www.zabukvite.org са потвърдили 70 767 читатели от страната и чужбина.

Екслибрис Евгений Босяцки

ISSN 1312-3785

Излиза от 1979 година

Бр. 47 / май 2016 г.

Основател на изданието
ВЕСЕЛИН ЙОСИФОВ

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН КОМИТЕТ

Председател
Проф. д.н. СТОЯН ДЕНЧЕВ

Главен редактор
ИЛИЯ ПЕХЛИВАНОВ

Съредактори
ХРИСТО БУКОВСКИ, КАЛИН НИКОЛОВ

Редактор-коректор
СВЕТЛА ДЕВКОВА

Графично оформление, редактиране и илюстрации
КИРИЛ ИВАНОВ

ДЖУЗЕПЕ ДЕЛ' АГАТА, ЕМИЛИЕ БЛАХОВА, ВАЛЕНТИН БОБЕВСКИ,
ГЕОРГИ ВАСИЛЕВ, ВАСЯ ВЕЛИНОВА, РАДОСЛАВ ВЕЧЕРКА, МАРЧЕЛО ГАРДЗАНИТИ,
ДИМИТРИОС ГОНИС, ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ, ДЖОРДЖО ДЗИФЕР, АКСИНИЯ ДЖУРОВА,
БОЖИДАР ДИМИТРОВ, ИВАН ДОБРЕВ, АНТОН ДОНЧЕВ,
НЕВЯНА ДОНЧЕВА-ПАНАЙОТОВА, НАДЕЖДА ДРАГОВА, РУМЯНА ЗЛАТАНОВА,
ДИМИТЪР ИВАНОВ, ИЛИЯ ИЛИЕВ, ИГОР КАЛИГАНОВ, КАЛИНА КАНЕВА,
ДАРИНА КАРАДЖОВА, КИРИЛ КАРТАЛОВ, ДИМИТЪР КЕНАНОВ, РУМЯНА КОНЕВА,
МЕРСИЯ МАКДЕРМОТ, РОЛАНД МАРТИ, ПРЕДРАГ МАТЕИЧ, ХАЙНЦ МИКЛАС,
ГЕОРГИ МИНЧЕВ, АЛЕКСАНДЪР НАУМОВ, СВЕТИЛИНА НИКОЛОВА,
КОНСТАНТИНОС НИХОРИТИС, ДМИТРИЙ ПОЛИВЯНИЙ, ГЕОРГИ ПОПОВ,
МАРИЯ ПОПОВА, ЦВЕТИ РАДЕВА, ЮРИЙ РОСТОВЦЕВ, НАДЕЖДА САВОВА,
ДЖУН-ИЧИ САТО, ТАТЯНА СЛАВОВА, МАРИНА СМОЛЯНИНОВА,
ХРИСТО ТЕМЕЛСКИ, ФРАНСИС ТОМСЪН, ГЕРГИНА ТОНЧЕВА, ПЕТКО ТОТЕВ,
АНА-МАРИЯ ТОТОМАНОВА, ХРИСТО ТРЕНДАФИЛОВ, АНАТОЛИЙ ТУРИЛОВ,
ВАСИЛКА ТЪПКОВА-ЗАИМОВА, ХИЛДЕ ФАЙ, УИЛЯМ ФЕДЕР, ПЕТЕР ШРАЙНЕР

Съдейници

Антоанета Сърневска, Пепа Манастирска, Кристин Кръстева,
Станислава Атанасова, Траяна Велкова, Марчела Борисова,
Богдан Иванов, Пенка Момчилова

Компютърна лаборатория „Джон Атанасов“
Проф. д-р Иванка Павлова – ръководител
Гл. ас. д-р Добри Бояджиев – заместник-ръководител

ИЗДАТЕЛСТВО „ЗА БУКВИТЕ – О ПИСМЕНЕХЪ“
www.unibit.bg • www.zabukvite.org

Директор
Доц. д-р БОНКА ХИНКОВА

Научен секретар
ЕВГЕНИЯ ВАСИЛЕВА

София, 1784, бул. „Цариградско шосе“ № 119
e-mail: info@zabukvite.org

Печатница
ДЕМАКС
Директор Марин Несторов

„Св. Седмочисленици“. Икона от Алекси Зограф от Ямбол (1866).
Съхранява се в Регионалния исторически музей – Варна

Климентътоу· Гласъ .д·

Годъхновенън оргъане· ластовнице златоустаѣ· славню добро-
пѣсньнън· оуме огнедховънън· свѣтльннѣ свѣтозарънън·
оун златозрауънѣн· оуста бгогласънаѣ· азъиѣ медоточънън·
Климентъте стнтелю· молн сѧ о творащннхъ тн память
стѣжъ÷

Кое мѣсто не стн сѧ твоини молнтвани стѣ· каѣ ли цркъты не остн
сѧ твоини словесы· дховънаѣ пицаль· кумъваль¹ звацажщнѣ·
цѣвъннице красънаѣ· цвѣты златозрауънънни вѣнѣуаемиѣ· Бъѣ
тварь поунтаетъ тн память Климентъте прѣсте оуе÷

